

Лезги Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1-7-ОКТАБРДИЗ Сочи шегьердин Дагомыс поселокда пешекарвилин "Вири Россия - 2014" XVIII фестивалдиз улькведай журналистар кватл хъана. Адет яз, фестиваль Россиядин журналистрин Союзди тешкилзава. Россиядин вири регионрай иниз цинин мярекатдиз 850-далай виниз иштиракчияр атанвай. Фестивалда чи республикадай "Дагъустандин правда", "Лезги газет", "Гьакъикъат", "Илчи" газетрин ва "Дагъустан РГВК" телекомпаниядин, "Дагъустандин дишегъли" журналдин редакциярин векилри иштиракна.

Фестивалдин программадик ачух трибунаяр, важиблу темайрай гъужетар, цийи СМИ-рин проектар презентация авун, машгур публицистрин мастер-классар, жегъил журналистрин школа, элквей столар, выставкаяр, илимдин, культурадин деятелрихъ галаз гъурьшмишвилер, гьакъни пешекарвилин конкурс тухун квай.

1920 – йисалай акъатзава

№ 41 (10634) хемис 9 – октябрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

РД-дин Халкъдин Собранидин нубатдин сессиядал Майдин указар - уьмуьрдиз

2-октябрдиз Махачкъалада вад лагъай сеферда хкъанавай РД-дин Халкъдин Собранидин яхцурни сад лагъай сессия кьиле фена. Залда авай депутатри сессиядал килигун патал вилик гъанвай месэлаяр хъсанбур яз гьисабайдалай гъугъуьниз парламентдин спикер Хизри Шихсаидова сад лагъай докладчидиз гаф гана.

Республикадин Къили мировой судьяйрин къуллугъдал хкъагун патал теклифзавай ирид кандидатурадиз талукъ доклад РД-дин Халкъдин Собранидин законодательстводин, законлувал хуьнин ва государстводин къурулушдин рекъай Комитетдин председателдин заместитель Фикрет Ражабова авуна.

Сессиядал "2014-йис, 2015 ва 2016 - йисарин плановый девир патал РД-дин республиканский бюджетдин гьакъиндай" Закондик туькьур хъуьнунар кухтуниз талукъ законопроектдизни килигна. И месэладай РД-дин Халкъдин Собранидин бюджетдин, финансрин ва налогрин рекъай Комитетдин председател Назим Апаев рахана. Ада кьейд авурвал, закондин проект сад лагъай сеферда клелайдалай ва печатдиз акъудайдалай гъугъуьниз вири кьейдер ва теклифар фикирда къуна, законопроектдин винел кваллах хъуьнуна.

Н.Апаеван докладдин винел рахай парламентдин спикер Хизри Шихсаидова кьейд авурвал, закондин проектка къуллугъчийрин мажибар хкажунин барадай Россиядин Президент Владимир Путинан майдин указар кьилиз акъудун патал 2 миллиард манатдилай виниз такъатар чара авун къалурнавайди кьейдна ва закондин проект сесерал вегъин теклифна. Ам рейсавдвилелди къабулна.

РД-дин Халкъдин Собранидин промышленностдин, транспортдин ва алакъадин рекъай Комитетдин председател Михаил Гъашимова "Информатизациядин ва Дагъустан Республикадин информационный системайрин гьакъиндай" закондин проектдиз талукъ малумат гана. И закондин проекти мукъвал тир йисара и хиле республикадин государстводин политикадин асул терефар тайинарун лазим я. Закондин проектка "Электронный гьукумат" лугъудайди тешкилуниз талукъ месэлайрикайни ихтилат физва. Ихътин къурулуш тешкилуникай рахаз им сад лагъай йис туш. И месэла гъялуни чарасузвал арадал атанвайди аннамишзавай депутатри закондин проект къабулун патал рейсавдвилелди сесер гана.

РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин Правовой управленидин начальник Азади Рагъимова сесерал вегъин патал законрин кьве проект вилик эцигна. "РД-дин муниципальный тешкилатрин совет" ассоциациядихъ галаз санал кваллахунин барадай РД-дин государстводин властдин органрин векилвилерин гьакъиндай" закондин проектдиз талукъ яз вичин фикирар анжах КППРФ-дин фракциядин руководитель депутат Магъмуд Магъмудова лагъана. Ада муниципальный чиновникрин кваллахдал гъузчивалдай дуьзгъун кьайда кардик квачирди, чиновникри агъалийрихъ галаз санал кваллахун тарифдай чкадал алачирди кьейдна.

Махачкъаладиз шегьердин къенепатан къурулушар арадал гьуналди, шегьердин округдин статус гуни месэладай меркездин агъалийрин фикир гьисаба къуниз талукъ яз республикадин Къили теклифзавай закондин проектни А.Рагъимова раижна.

И месэладай рахай "Россиядин ватанпересар" фракциядин руководитель Эдуард Хидирова чпин къаст ачуьдаказ къалурунин барадай халкъдиз авай ихтиярдал амал авун лазим тирди кьейдна. Закондин проект гьар гьикл ятлани къабулна.

РД-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министрдин сад лагъай заместитель Рустам Фарманова РД-да пенсионердиз яшамин хъун патал чарасуз герек пулдин такъатрин къадар гила гьикъванди яз тайинарзаватла хабардар авуна. Адет яз, Дагъустанда яшамин хъун патал чарасуз герек такъатрин къадар улькведай виридалайни агъуз тир дережада жезва. Алай йисуз пул къиметдай аватун 104-106 процентдин дережада авайди гьисаба къуналди, яшамин хъун патал чарасуз герек пулдин такъатрин къадар 6104 манатдин дережада аваз тайинарнава. Зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводин пешекарри къунвай гьисабар, гъизвай делилар парламентарийриз бегенмиш хъанач. Закондин проектин винел кваллах хъувун лазим яз гьисабай депутатри ам сад лагъай сеферда клелнавайди яз къабулна.

РД-дин государстводин эменни идара авунин рекъай министр Имран Гъуьсейнова "РД-да къилдин касдин куьмекчи майишатдин гьакъиндай" закондик дегишвилер кухтуниз талукъ закондин проект раижна. Закондин проектка асаслу яз чилин участокрин умуми майдандин вини дережадин къадарик дегишвал кутазва. Хусият яз ва маса ихтиярар аваз, къилдин куьмекчи майишатдал машгълул граждани ихтиярда гъа са

▶ 3

ДГТУ-дин жегъил алмирин, студентри Севастополда кьиле фейи инновацийрин Международный форумда еке агалкъун къазанмишна

Виват, ДГТУ!

Пуд юкъуз Севастополда "Крым Hi-Tech-2014" лишандик кваз Международный форум кьиле фена. Форумдин сергъятра аваз, "Цийи девир" твар гана, инновацийрин ва цийиз туькьурнавай шейэрин Международный салонин тешкилна. Ина цийи несилдин инновационщикри, Россиядин студентри чпин проектар, чпи туькьурнавай шейэр раижна. Абуруз гъа и саягъда а проектар уьмуьрдиз бажармишдай мумкинвал ачух хъана.

Дагъустандин государстводин техуниверситетди "Цийи девир" салонда гьар йисуз иштиракзавайди я. Вузда цийи шейэр туькьурнунихъ язлавай жегъилриз илимдин проектар бажармишун патал вири шартлар яратмишнава. Абури илимдин рекъай тайин тир цийи шейэр яз производствода кардик кутазва.

Цинин йисуз ДГТУ-ди салондин конкурсдин программадин сергъятра аваз кьве проект раижна: «Энергия менфятлудаказ ишлемишдай къурдай шей» ва «Конденсационный термоэлектрический шкаф». А проектар вуздин жегъил алмирин туькьурнавай бур я. ДГТУ-дин алмирин проектриз Международный жюриди къимет гана ва абури салондин къизилдин ва гимишдин медалриз лайихлу хъана.

"Цийи девир" твар ганвай жегъилрин инновацийрин ва абури туькьурнавай цийи шейэрин X Международный конкурсдин сергъятра аваз Дагъустандин государстводин технический университетдин студентри ва аспирантри теклифнавай цийи шейэр къизилдин ирид, гимишдин пуд ва бурьунждин са медалдиз лайихлу хъана. Салонда иштирак авунин нетижайрал асаслу яз Дагъустандин вуздиз салонда теклифнавай инновационный шейэрин комплексдай Севастополь экономикадин жигъетдай вилик тухунин агентстводин махсус приз ва студентрин илимдинни технический яратмишунриз куьмек гунай Румыниядин цийи шейэр туькьурдайбурун диплом гана. Виват, ДГТУ!

ОБРАЗОВАНИЕ

Гъугъуьнлай райондин руководстводи педагогвилин зегъметдин ветеранриз, алай вахтунда ял гъиз пенсияда авай 24 муаллимдиз, райондин администрациядин гъурметдин грамотаяр, гьакл тебрикдин чарар ва пулдин пишкешар гана.

▶ 16

МЕДЕНИЯТ

Суварин мярекат адан вири иштиракчийриз фестивалдин оргкомитетдин дипломарни рикел аламукъдай пишкешар гуналди ва, гьелбетда, мугъманар "Самур" ресторанда жумартвилелди къунагъламишуналди давам хъана.

▶ 19

Саналди тир мярекат

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара Дербентдин администрацияда РД-дин Къилин патав гвай ва Дербент шегъердин агъсакъларин советрин саналди тир заседание хъана. Адан йикъан месэлайрик шегъердин 2000 йисан сувариз гъазурвилер акуниз талукъ яз республикадин агъалийриз эвер гун веревирд авун квай.

Мярекатда “Дербент шегъер” округдин къил Имам Яралиева, РД-дин Къилин патав гвай агъсакъларин Советдин председатель Абдулла Меъмедова, Дербент шегъердин агъсакъларин Советдин председатель Мисри Мисриева, администрациядин къилин заместитель Сергей Ягудаева, администрациядин аппаратдин руководитель Александр Аванесова, Дербентдин ветеранрин Советдин председатель Зульфукъар Гасанова, регионрин общинайрин руководителри иштиракна.

Мярекат ачухналди, А.Меъмедова Имам Яралиевач вичин ктаб багъишна ва республикадин Къилин патав гвай агъсакъларин Советдин президиумдин цийи хъувунвай членрин тиварар къуна. Ахпа ада агъсакъларин Советдин эвер гунникай лагъана. И эвер гун, лагъана ада, -Дербент шегъер 2000 йисан сувариз гъазурвилер акунихъ, финанстрин чешмеяр чирунихъ, куьчяр, рекъер, майданар, паркар, гъулуьн кьерех, яшайишдин квалер, карханаяр, инженерный коммуникацияр авай гъаларихъ галаз муькуфдивди таниш хъайидалай гъуьгуьниз пайда хъанвайди я. Вири дагъустанвийриз чизвай хъи, Дербент Дагъустандин халкъарин неинки дамахдин лишан, гъаки чи чехи Ватандин - Россиядин къадим тек са шегъер я.

Дербентдин 2000 йисан юбилейдин сувар XXI асирда Дагъустандин халкъдин уьмуьрда тарихдинни культурадн ва политикадин виридалайни чехи вакъиа я. Гъа са вахтунда “Дербент шегъердин бине эцигайдалай инихъ 2000 йисан суварин гъакъиндай” РФ-дин Президент В.В.Путинан Указдин бинедаллаз тухузвай мярекат Вирироссиядин дережадин чехи шадвилер я. Идахъ галаз алакълу яз алай вахтунда Дербентда гзаф кваллахар тухузва: “Нарын-Къала”, шегъердин инфраструктура, яшайишдин квалер, карханаяр, идараяр цийиз туьхлуьрзава, гъа са вахтунда тарихдин тикрар тежер акунар хуьзва. Дербентдин хейлин организацири, карханайри, гъа жергедай газ квай чехиррин заводди, зурба “Нафта-Москва” ва “Сумма” компанийри куьмек гуник къил кутунва, малумарна Абдулла Меъмедова.

Совещанидин иштиракчири вири миллетрин ва социальный къатарин векилриз, министерствойрин ва ведомствойрин руководителриз шегъердиз гъар са жуьредалди куьмек гуниз эвер гана. Къилди къачуртла, эцигунрин, къелемлухрин материалрадди, машинралди, техникадалди, тадаракралди ва мсб.

Совещанидал гъакъи куьмекдин гъил яргъи авур гъар садан тивар газетра къейддайдакай лагъана.

А.Меъмедова малумарна хъи, агъсакъларин Советдин членар шегъердин юбилейдин сувариз гъазурвилер акунин кардиз са миллион манат исятда чара ийиз гъазур я.

Мярекатдал Дербент шегъердин агъсакъларин Советдин председатель М.Мисриев, РД-дин Къилин патав гвай агъсакъларин Советдин председателдин заместитель С.Ильясов, Президиумдин член, Гъажиеван тиварунихъ галай заводдин директор Папалашев, Дербент шегъердин ветеранрин Советдин председатель З.Гасанов, адан заместитель О.Омаров, ДСК-дин директор Гъ.Жабраилов, ДГУ-дин филиалдин директор И.Абдулкеримов рахана. Абуру вирида и эвер гунин важиблувиликай, метлебдики лугъуналди, Дербентдин юбилей неинки шегъерэглияр, гъакъи республика, Россия патални лап метлебул вакъиа тирди къейдна.

Шегъердин къил Имам Яралиева РД-дин Къилин патав гвай агъсакъларин Советдиз юбилейдиз гъазур хъунин кваллахда иштиракунай, адан тереф активдаказ хуьнай чухсагъл лагъана.

Дагъустан Республикадин Къилин патав гвай Агъсакъларин Советдин Эвер гун

2014-йисан 30-сентябрь

ДЕРБЕНТИН КЪВЕ АГЪЗУР ЙИС ТАМАМ ХЪУН ДАГЪУСТАДИН ОБЩЕСТВО ТУПЛАМИШУНИН ШАРТИ ЯЗ

Играми дагъустанвийр - Дагъустан Республикадин граждана!

И эвер гун Дербент шегъер къве агъзур йисан сувариз гъазурунин кваллахар къиле физвай гъалдихъ галаз дикъетдивди таниш хъайидалай, финансламишунин чешмеяр, рекъерни куьчяр, майданар, скверар, паркар, гъулуьн кьер, яшайишдин квалер ва шегъердин идараяр, инженерный къурулушар авай гъал чирайдалай гъуьгуьниз пайда хъайиди я. Вири дагъустанвийриз чизвайвал, Дербент - им неинки Дагъустандин халкъдин дамах авунин лишан ва республикадин асул ярж, гъакъи чи чехи улкъведа античный девиррилай авай са шегъер, дуьньядин сообщество патал Россиядин тивар къени патахъай акъудзавай шегъер я. Дербент Римдилай анжах 700 йисан жегъил я эхир. Дербент - им дуьньядин асул пуд дин геьгендиз чуькурай центр ва тарихда жуьреба-жуьре миллетрин векилар сад хъунин чешне, Европадинни Азиядин цивилизациядин лап важиблу терефрикай сад я. Адан объектар ЮНЕСКО-дин къаюмвилек кваз хуьзвайди я. Чна чи уьмуьрдин активный йисара республикадин гъикъван къадар муьманар Дербентдиз экскурсиядиз рекъе тунатла гъисабна. Абурун къадар саки 500 касдив агакъна. Абурун арада чи Россиядин министерствойринни ведомствойрин, идарайринни карханайрин руководителар, чи улкъведин жуьреба-жуьре субъектрин ва къецепатан улкъвейрин машгъур алмар, культурадинни искусстводин деятелар, дипломатар, писателар, журналистар ава. Гила куьне гъисабар яхъ. Квекай гъар сада Дагъустандин меркездин гъикъван муьманариз Дербентдиз экскурсиядиз теклифнатла. И рекъем лап чехиди жеда. И ва маса деллири шагъидвалзавайвал, Дербентди дагъустанвийрин общественный къанажагъда улъчмишиз тежер хътин чехи чка къазва Дербент - им адетдин шегъер туш, ам дагъустанвийрин риклин гъарай, чи гуьлдандин къагъриман, стратегиядин жигъетдай саламатдиз амуькунин диб, чи мегърибанвал, гъар са дагъустанвидин хусин намус, адан лайихлувал, гуьндурвал, вири миллетдин дамахдин ва жумартвилдин гъиссер къалурунин са жуьре я. Дербентдиз гуьрмет тийизвай касдин хура авайди рикл туш.

Дербентдин къве агъзур йисан юбилей сувар хъиз къейд авун - им XXI асирда Дагъустандин халкъдин уьмуьрда къиле фидай тарихдинни медениятдин ва политический виридалайни чехи вакъиайрикай сад я. Гъа са вахтунда им вири Россия, вири халкъ патал метлеб авай вакъиа я. Юбилейдин мярекатар “Дербент шегъердин бине кутурдалай инихъ 2000 йис тамам хъун сувар хъиз къейд авунин гъакъиндай Россиядин Федера-

циядин Президент В.В.Путинан 2012-йисан 21-ноябрдин Указдалди къиле тухузва. И кардихъ галаз алакълу яз алай вахтунда Дербентда чехи кваллах тухузва: “Нарын-Къала” шегъердин къурулушар, яшайишдин квалерни идараяр цийи хъийизва. Гъа са вахтунда шегъердин тарихда арадал атай тикрар тежер къамат хуьзва. Дербентдин хейлин организацири ва карханайри, гъа гъисабдай газ квай чехиррин заводди, лап чехибур тир “Нафта-Москва” ва “Сумма” компанийри, улкъведин са бязи субъекттри, гъа гъисабдай Москвади, къуншидал алай стха Азербайжанди шегъердиз куьмек гунин крарик къил кутазва.

Амма улкъведа ва дуьньяда арадал атанвай малум тир гъаларин истемишунар яз, финанстрин жигъетдай мумкинвилер сергъятламиш хъанвай шартлара гъа и краралди сергъятламиш хъана жезвач. Шегъерда гъалар тамамвилелди пайгардик кутаз хъанвач чавай. Сувар лагъайтла, муькьва хъанва - ам 2015-йисуз къейд авун герек я. Идахъ галаз алакълу яз секинсувал къалурай чун гъахъ тирди и йикъара (гъиле авай йисан 24-сентябрдиз) Кеферпатан Кавказдин Федеральний округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова ва Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатипова къиле тухвай республикадин ва шегъердин руководителрин совещаниди неинки текстикарна, адаз мадни гзаф къуват гана. Са вахтара шабалтдин тарари безетмишнаваз хъайи Дербентдиз алай вахтунда куьмек герекзава. Чакай гзафбуру республикада вири крар властдилай, сифте нубатда адан сад лагъай дережадин руководителдилай аслу я лугъуз фикрзава. Гъакъикъатдани властди вири крарин патахъай жаваб гузвайди я. Амма, куьн гъавурда авайвал, гзаф крар, къадарсуз гзаф крар граждарилай чпелай, чакай гъар садалай, чна общество патал метлебул ивиррал къимет эцигунилай, арадал атанвай гъаларин гъавурда хъунилай, чи дигмишвилелай, чна жавабдарвал аннамишунилай ва гражданвилдин дуьзгъун рехъ къунилай аслу я. Фикирар, месэлаяр гъялунив эгечзавай жуьреяр гъикъван жуьреба-жуьрбуру ятани, куьлуь крарин патахъай

Гуьрметдивди, Абдулла Меъмедов, РД-дин Къилин патав гвай Агъсакъларин Советдин председатель, профессор Сиражудин Ильясов, председателдин заместитель, Президиумдин членар: Зара Латифова, Герман Костров, Абдулгагъаб Папалашев, Паша Телякавов, Сакинат Темирханова

РД-дин Къилин патав гвай Агъсакъларин Советдин Президиумди вири шегъеррин, районрин, хуьрерин агъсакъларин советриз, гъакъи идарайрин, карханайрин патав гвай вири общественный советриз и эвер гун гъялуьн ва Дербент шегъер юбилейдиз гъазурунин карда куьне иштирак авунин мумкин тир дережа тайнарун меслят къалурзава ва тлалабзава.

Дербент райондин къил квалле дустагънава

Махачкъаладин Советский райондин Федеральний судди 3-октябрдиз къабулнавай къарардалди Дербент райондин къил Къурбан Къурбанов квалле дустагънава.

Къ.Къурбанов дустагъунин патахъай силисдин истемишуниз прокуратуради къуват гана. Идан себеб вуч я лагъайтла, азаддиз амуькыйтла, тахсиркарвал авунай шак физвай касди шагъидриз таъсир авун, вичин тахсир текстикарзавай делилар терг авун ва я тахъайтла силисди-кай къил къакъудун мумкин я.

Вичин нубатдай яз защитади суддивай Къ.Къурбановаз талукъ яз азадвилекай магърум тийидай серенжем къабулун тлалабна. И барадай защитади гъихътин делилар гъана лагъайтла, адан гъисабралди, Къ.Къурбанован сагъламвал чуру гъалда ава.

Нетжада судья Шамил Гасанова тахсирлу ийизвай кас къве вацран муддатда квалле дустагъ авунин къарар къабулна. Адак кутазвай тахсир чуьд суткадин муддатда раиж авун герек я.

2014-йисан 16-сентябрдиз Къ.Къур-

дарихвилер ийизватлани, сада-садак тахсирар кутазватлани, чаз Дербентдин юбилейди республикадин агъалияр виле акъадайвал тупламишна кланзава, ада чун са миллет тирди гъисс авунин - чна чаз сад тир Дагъустандин халкъ лугъунин кваллахдиз куьмек гун герек я. Тлеби яз, шегъердини гъар са агъалидин къилиз инвестицияр желб авунин дережадал гъалтайла республикада сад лагъай чка къун лазим я.

Чна Дагъустан Республикадин Къилин патав гвай Агъсакъларин Советдин 39 члендин - вири миллетрин социальный къатарин векилрин, жуьреба-жуьре пешейрин сагъибрин, жегъил йисарилай агъил яшариз акъатдалди республикадин вакъиайрин яцла хъайи ксарин тиварунихъай вири дагъустанвийриз Дербент шегъердин юбилей тешкилуни карда куьмек гуниз эверзава. Чаз инанмишвал ийиз кланзава хъи, авадамламишунин жигъетдай шегъердин вилик акъвазнавай финанстрин ва яшайишдин хъи месэлайри вири чкайра (республикадин шегъеррани хуьрера, Москвадин ва маса субъектра, муьквал тир ва яргъл тир къецепатан улкъвейра) авай вишералди ва агъзурралди дагъустанвийрин риклериз, министерствойринни ведомствойрин, шегъерринни районрин муниципалитетрин, Россиядин партирин, общественный организацирин ва гъерекатрин региональный отделенийрин руководителрин, вузрин ректоррин, техникумрин, государстводин бур тушир компанийрин, карханайрин, фирмайрин, алишверидин ва маса организацирин директоррин, карчийрин, банкиррин - Дагъустан багъа тир, къадим Дербентдал рикл алай, адал дамахзавай вирибурун риклериз таъсирда. Пулдин такъатар чара авун, шегъердиз эцигунарадай материалар, къелемар, машинар, техника, тадаракар, гъатта ктабар ва шиклар, спортдин инвентар ва хейлин маса затлар багъишун им общественный къанажагъда дибдин дегишвал тунин, инсанрин алакълуяра, вири республикадин дережадин крара дагъустанви хъсан патахъай шериквал ийиз алакълуяра гуманитарный рекъл хъунин, цийи хъувунин важиблу терефрикай сад я. Куьне ийидай къени кар, тлеби яз, Риклел хуьдай ктабда - къени крарин альбомда регистрация ийида.

Гуьрметлу дагъустанвийр! Чаз куьн лайихлудакъ яшамаш хъун, куьне куьн яшамаш жезвай обществони лайихлудакъ мадни хъсанарна кланзава. Чун инанмиш тирвал, шегъердин юбилейдихъ галаз алакълу яз куьне темягъкарвилениз авачир кам къачуртла, куьн мадни регимлу жеда. Къени крар авун лагъайтла, им виридалайни вине эцигзавай нямет, инсандин сагъламвилдин бине я.

бановаз талукъ яз РФ-дин УК-дин 286-статьядин къвед лагъай паюна къалурнавай тахсиркарвал (къуллугъдин векилвилерин сергъятрилай элячлуьн) авунин лишанриз килигна уголовный дело къарагъарнай.

Силисди гъисабзавайвал, 2009-йисалай 2014-йисалди Къ.Къурбанова, вичин векилвилерин сергъятрилай элячлуьналди, республикадин хъусиятда аваз хъайи Дербент райондин 56 гектардилай гзаф майдан авай чилер “маса ксарин” ихтиярда туна.

Майдин указар - уьмуьрдиз

1

вахтунда жезвай чилин участокрин майданар 2,5 гектардилай алатун лазим туш. Министрдин г-фаралди, и кар Дагъустанда ишлемиш тийиз, гьак! буш яз амай чилин гзаф къадар майданар авайвилехъ галаз алакьалу яз ийизвайди я.

Муниципальный яшайишдин квалерал гь-зчивал авунин месэлайрай закондин проектдиз талукъ яз доклад авур РД-дин Халкъдин Собранидин эцигунрин ва яшайишдин квалеринни коммунальный майишатдин рекъяй Комитетдин председатель Ибрагим Къазибегова гзаф метлеблукъ месэла къарагъарна. Ада чка-чкада гзаф мертебайрин квалер эцигзавай шартлара муниципалитетри муниципальный яшайишдин квалерин фонд гегеншарунин барадай эсиллагъ гьич са жуьредин квалахни тухун тийизвайди къейдна. Карчийриз эцигунар кьиле тухун патал муниципалитетри чилер чара ийизвай, гьа са вахтунда эцигуназавайбуру муниципалитетриз тайин къадар квартираяр чара авун патал гьич са жуьредин серенжемарни къабулзавач. Ахътин квартирайрин гьисабдай иллаки еке игътияж авай категориярин гражданин яшайишдин квалерин месэлаяр гьализ жедай. Лагъана кланда хьй, парламентарийри и темадиз са акъван еке баянар ганач. Амма чехи пай махачкъалавийривай референдум галачизни чпин кьил хуьз жедай, яшайишдин квалерин месэла лагъайтла, абур патал лап хиди я.

Сессиядал рахай Хизри Шихсаидова Дагъустандин халкъдиз РД-дин Кьилин патав гвай Агъсакъалрин советдин эвер гун раижна, гьа са вахтунда депутатар и къурулушдин цийи руководитель Абдулла Мегъамедовахъ галазни танишарна.

Эхирдай парламентдин спикер Хизри Шихсаидова активдакз квалах авунай депутатриз сагърай лагъана ва абурукай виридалайни активвал къалурзавайди тир депутат - Новолак райондин векил Зейнулла Мирзоеваз республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован патай твар кхьенвай сят гана.

Законсуз кар я

"Сад тир Россия" партиядин председателдин общественный приемнирин руководителрихъ ва къуллугъчирихъ галаз и мукъвара хъайи видеоконференциядал и кардин гьакъиндай рахунар кьиле фена.

Рахайбурукай сада гражданихъ галаз квалах тухунин рекъяй "Сад тир Россиядин" Генеральный Президиумдин комиссиядин членди партиядин председателдиз школайра законсуз харжар кватлуни месэла гьалун теклифна. Асул гьисабдай ихтилат квалахдин вахт яръи авунвай йикъан (продленка) группайра - квалахунай школайра кватлазавай пулуникай фена. Президиумдин членри кьиле тухвай анализди сентябрдиз законсуз харж кватлай 30 регион дуьздак акъудна. Абурук Москва, Свердловский область ва маса регионар акатна. Чи республикадин твар и сиягъда авач.

"Шикаятрин тум-кьил авач. Продленка патал тлалазавай пулар законсузур я, ремонтар авуниз, тлуьнриз, учебникриз пулар кватлун "чипиз ийизвай крар я". И крариз пул школади гун лазим я, - лагъана В. Бурматова ва къейдна хьй, партияди и месэла арадай акъудун патал виниз тир активвал къалурда.

Региондин общественный приемнири Дагъустанда арадал атанвай гьалдай мониторинг ва и кардиз талукъ яз Госдумадин депутатрин, РД-дин образованидин министерстводин, общественный, диде-бубайрин тешкилатрин векилар галаз элкьейв стол тухун планламинава.

Селекторный совещанидал 2013-йисуз тексткарнавай цийи кьиметар (тарифар) къадардилай виниз хъажуниз рехъ тагун патал ЖКХ-ди ийизвай къуллугърин гьакъиндайни месэла къарагъарна. Регионрин приемнирлал и месэладиз гьамиша фикир гун тапшурмишнава.

Идахъ галаз алакьалу яз "Сад тир Россия" партиядин председателдин Дагъустандин региональный общественный приемнири ученикрийвай, диде-бубайривай клелунин идарайри законсуз пулар кватлай гьар са делилдикая агъадихъ галай адресдиз хабар гун тлалазавач: Ленинан майдан, 1-нумрадин квалер, Профсоюзрин квал. Телефонар: 8 (8722) 67-83-94 ва 78-06-94.

Зегъметдиз - лайихлу кьимет

Нариман ИБРАГЪИМОВ

7 лагъай октябрдиз Дагъустан Республикадин профсоюзрин организационин объединенидин дараматда "Намуслу зегъметдай - лайихлу кьимет" лишандик кваз тухузвай Виридуьньядин гьерекатрин йикъаз талукъ собрание кьиле фена. Адан квалахда Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин, здравоохраненидин, жегъилрин крарин рекъяй министрар Малик Баглиева, Танка Ибрагимова, Заур Къурбанова, республикадин исполнительный властдин органрин векилри, профсоюзрин организационин руководителри, профсоюзрин сифтегъан организационин председателри, жегъилрин, ветеранрин, общественный организационин векилри иштиракна.

РД-дин профсоюзрин организационин объединенидин председатель Абдула МЕГЪАМЕДОВА лагъайвал, дуьньядин профсоюзри "Намуслу зегъметдай - лайихлу кьимет" лишандик кваз Виридуьньядин гьерекатрин югъ октябрдин вацра ирид лагъай сеферда къейдзавач. Ихътин югъ кьиле тухунин гьакъиндай сифте яз профсоюзрин Международный Конфедерациядин конгрессдал малумарнай ва 2008-йисалай и югъ къейдни ийизва. Алай йисуз Россияда и югъ "Намуслу зегъметдай - лайихлу кьимет, дуьнья дьаяр ва санкцияр галачиз" лишандик кваз кьиле тухузва.

А.Мегъамедова алай вахтунда республикадин профсоюзрин вилик акъвазнавай месэлайрикай, зегъметчи коллективрал, инсанрал ацалтзавай четинвилерикай гегенш рахунар авуна. Ада мад сеферда къейд авурвал, алай вахтунда республикада квалах жагъурун, иллаки жегъил пешекарриз, лап четин акъваззава. Бейкарбурун къадар тлимил яз къалурзаватлани, Дагъустанда, квалахдихъ къекъез, ам гьат тийизвай жегъилар, пешекарар гзаф я.

Дагъустандин агъалияр нарази ий-

извай къвед лагъай месэла мажибдихъ галаз алакьалуди я. Россиядин маса регионри гекъигайла, Дагъустанда бюджетдин идарайра, промышленностдин карханайра ва маса майишатра зегъмет члугвазвайбуру вацра тлимил мажиб агакъзава. А.Мегъамедова лагъайвал, алай йисан зур паюна образованидин хиле зегъмет члугвазвай инсанрив вацра юкван гьисабдалди 16 агъзур, культурадин работникрив 10500 манат пул агакъзава. Социальный хиле зегъмет члугвазвайбуру гьабурлаини тлимил - 10140 манат.

Ихътин гъевчи мажибар гъилиз къезвай инсанрив абур вахт-вахтунда къванни агакъзава. РД-дин профсоюзрин организационин объединенидин председателди малумаривал, Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдик акатзвай субъектрин арада Дагъустандиз зегъметчийриз мажибар вахтунда тагунин жигъетдай кьенкьивчи чкайрикай сад къазва.

Эхиримжи йисара образованидин ва культурадин хилера квалахзавай хуьрерин работникар коммунальный къуллугърай гузвай къезилвилерин месэлада тежедай къадар наразивилел гьанва. Закондалди абуруз и жигъетдай къезилвилер гун лазим ятлани, гъайиф хьй, чкайрин руководителри муаллимар, клубрин, библиотекайрин работникар, чпиз гьукуматди вахкана кланзавай звездин пулар вахкун тийиз, инжиклу ийизва. Эгер Россиядин регионра звездин пул яз 1200 манат вахкузватла, чи республикада и рекъем 1000 манатдиз барабар я.

А.Мегъамедова Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателди-

вай собранидал къарагъарнавай месэлаяр гьалунин карда куьмек тлалабна.

Вичин рахунра А.Гьамидова къейдна: "Профсоюзрин организационин зегъметчи агъалирин итижар хуьзвай важиблу органар ва абур гьар са коллективда хьун чарасуз я. Республикадин руководстводи абуруз рикивай фикир гузва ва гьа са вахтунда профсоюзрин организационин гзаф крар аслу тирдини кватлузва.

Чаз республикадин профсоюзрин организационин алакьалу жезвай кар алай месэлайрикай, зегъметчи инсанрин дердийрикай хабар авазва. Гьахъ я, республикада бейкарбурун, тлимил мажиб агакъзавайбурун, квалахдай дуьзгьун шартлар тешкил тийизвай коллективарни, квалахзавайбуруз вахтунда мажиб тагузвай руководителарни ава. Са рахунни алач, чна и месэлаяр гьалунин карда профсоюзриз куьмекда".

Собранидиз кватл гьанвай ксари ва журналистри РД-дин Гьукуматдин Председателдиз суаларни гана. Дагъустанвийрив агакъзавай гъевчи мажибрин гьакъиндай ада ик! лагъана: "Алай вахтунда образованидин идарайра зегъмет члугвазвайбуруз юкван гьисабдалди 16880 манат агакъзава. Йисан эхирдалди ам чна 19 агъзурдав агакъарда. И мукъвара чна республикадин бюджетдик дегишвилер кухтуна ва бюджетдин хиле зегъмет члугвазвай работникрин мажибарни хъаж хъийидай мумкинвилер жагъуруна".

Хуьрерин муаллимар, культурадин работникар звездин пуларалди таъминар хуьвунин месэла мукъвара РД-дин Халкъдин Собранидал гьалдайдакый лагъана.

Конкурс "Панацея"

М.В. Ломоносован тварунихъ галай МГУ-ди ва Москвадин писателрин Союзди тешкилнавай мергьаматлувилин "Социальный стратегиядин ва тактикадин общественный институт" фондунди 2013-йисан 1-сентябрдилай 2014-йисан 31-октябрдалди "Панацея" твар алаз Виридуьньядин V конкурс тухузва.

Конкурсдин мурадлар ихътинбур я:

- общественностдин фикир здравоохраненидин месэлайрал желб авун;
  - общественный къанажагъда уьмуьрдин сагълам къайда хьагъуниз майилвал авунин ерияр арадал гъун;
  - Россиядин Федерациядин Президентди ва Гьукуматди здравоохраненидин рекъяй вилик эцигнавай ва агъалириз медицинадин рекъяй къуллугъ авунин ери хъажуниз барадай Милли программа кьилиз акъудунихъ элкьуьрнавай месэлаяр гьалуниз куьмек гун;
  - медицинадин работникрин пешедин метлебувал СМИ-рай раиж авун, общество и пешедин гьуьндурвал хъажун, медицинадин рекъяй пешекарвал чпин уьмуьрдин рехъ яз хъазавай жегъилризуьгъдин жигъетдай къуват гун;
  - здравоохраненидин темаяр ачухарзавай журналистрин пешекарвилер квалахдин ери хъажун.
- Конкурсдин везифа общественный сагъламвал мягъкемарунин рекъяй журналистрин пешекарвилер квалахдин ери

хъажуниз, публициствилин ва информационный материалар пайда хьуниз ва гьакъни СМИ-рин иштираквал аваз социальный проектар бажармишуниз куьмек гуникай, медикдин пеше хъадай члавуз жегъилрин фикир вилекан несилрин зурба векилрин инсанпересвилерин фикиррал, ахлакъдинни марифатдин ерийрал желб авуникай ибарат я.

Конкурсда кьилдин авторривай, районрин ва шегъерин СМИ-рин патай векилвалзавай яратмишдай коллективривай ва дестейривай, редакциярин коллективривай, чпин хуси периодический изданияр (газетар, журналар, Интернет-СМИ-яр) акъудзавай коммерциядинбур тушир организационин иштиракиз жеда.

Арза ва конкурсдин материалар 2014-йисан 1-декабрдалди къабулда.

Конкурсдиз агакъарзавай материалар 2013-йисан 1-сентябрдилай 2014-йисан 31-октябрдалди чапнавайбур хьун лазим я.

Конкурс агъадихъ галай номинациярай тухуда:

✓ "Чкадин больница" - чкадин здравоохранение тешкилуни, медицинадин идарайрин: больницайрин, поликлиникайрин, медицинадин пунктларин гьакъиндай материалар.

✓ "Лацу халат" - медицинадин работникриз: духтурриз, гъевчи ва юкван дережадин къуллугъчийриз, здраво-

охраненидин тешкилатчийриз, фармацевтриз бахшнавай материалар.

✓ "Инсанар бедбахтвилек акатнава" - агъур гьалар арадай акъудунин тежрибадикай, хци гьаларикай материалар; СМИ-ри кьил кутунвай ва абурун чпин иштираквал аваз тухванвай куьмекдин серенжемар.

✓ "Сагъламвал куь гъиле ава" - жува-жува хуьнин рекъяй менфятлу къайдайриз, сагълам уьмуьр раижзавай ксариз талукъ материалар; сагълам уьмуьрдиз бахшнавай тематический чинар ва датлана кардик квай колонкаяр; коммерциядинбур тушир организационин ва СМИ-ри бажармишзавай, сагъламвал хуьнин месэлаяр гьалунихъ рекъе тунвай ва прессада раижнавай социальный проектар.

✓ "Социальный азарриз рехъ тагун" - наркоманиядин, ВИЧ/СПИД-дин, чахуткадин, диабетдин месэлаяр ачухарунихъ элкьуьрнавай махсус материалар, разделар, серенжемар, проектар.

Арзани галаз конкурсдин материалар 2014-йисан 1-декабрдалди агъадихъ галай адресда къабулзавач: 125009 Москва шегъер, Мохова куьче, 9 Каб.005

Ихътин къейдни авун герек я: конкурс "Панацея"

Конкурсда гъалиб хъайибурув наградаяр Москвада 2015-йисан февралдиз МГУ-дин журналистикадин факультетда вахкуда. Гъалиб хъайибуруз дипломар, кьиметлу призар гуда.

Телефондин нумраяр: 8(903)7235921; E-mail: isst@bk.ru Сайт: www.msu.ru/projects/isst

Алквадар Гасанан 180 йис

Профессор Амри ШИХСАИДОВ:

“Им зурба тема я, вири уьмуьрдиз бес жедай...”

Дагъустандин илимдин агъсакъалди вичин ата-бубайрин, тарихда тIварар амуькнавай чIехи ксарин яратмишунрин ирсиникай

Алибег ОМАРОВ

Малум тирвал, дагъвийрин юкван асиррин тарихдай муракаб, гъакъикъат дюздал акъудиз, четин суалриз жавабар жагуьриз клан хъайила, профессор **А.Р.ШИХСАИДОВАКАЙ** кумек жеда. Гъа ихътин себеб аваз нубатдин сеферда чун гуьруьшмиш хъайила, республикада вичин юбилей тухуз гъазурвал акъазвай камалэгъли, шаир ва общественный деятель Алквадар Гасанан - эфендикай ва адан чIехи буба Ярагъ Мегъамедакайни ихтилат кватна. Алимдин веревирдерикай са бязибур чна клелзавайбуруз теклифзава.

- Заз жуван ата-бубаяр Ярагъ Мегъамедал къведалдини чида, - лагъана Амри Рзаевича. - Къуд ва я вад кас. Ярагъ Мегъамедан стхадин сурун къванцел абурун бубайрин тIварар кхъенва... Ярагъ Мегъамедан вичин сур, виридаз чизвайвал, аваррин Сугърат хуьре ава, адан стхадин сур - Куьредин гила амачир Вили Ярагърин хуьре. Ихътин агъвалатдикай лугъуз кланзава заз. А сурун къванцел "куралли" кхъенва, яни - "куьреви". Чи алмиркай са юлдашди са вахтунда и "куралли" гафуникай "квардали" авуна. Агуьлрин Квардалрин хуьруьхъ галаз и гафунин алакъа авач. "Ал-куралли" - им "куьреви" лагъай чIал я. Гъелбетда, жуван ата-бубайрикай тир, тарихда амуькнавай кас маса халкъари жуванди яз гъисабун зун шадарзава. ИкI ятIа, а кас лайихлуди я, гъар са халкъдиз ам чпинбурукай хъанайтIа кландай...

Ярагъ Мегъамедахъ хтул хъана - Алквадар Гасанан. Адахъ Райгъанат тIвар алай руш авай. Адазни Ханум тIвар эцигай руш хъана. Ханумазни зун хъана. Зи буба Рза Шихсаидова Санкт-Петербургда военно-медицинский академия акъалтIарна. Ам Дагъустанда сифте духтуррикай сад тир, адакай республикадин сагъламвал хунин сад лагъай министрни хъанай. 1930-йисуз буба рагъметдиз фейила, зи йисни зур хъанвай. Зи чIехи къве стха, Аскерни Атем, фронтда телеф хъана. Исятда зи яшар бубадизни стхайриз санал гайибурлау алатнава...

Къуь ата-бубайрикай ихтилат давамарайтIа: Ярагъ Мегъамедан къилин эсер "Асар" араб чIалай гъеле таржума авунвач, чаз ам саки чидач...

- Лагъана кланда хъи, Ярагъ Мегъамедан яратмишунар лазим тирвал гъеле ахтармишнавач. Хъсан кIвалахар акъатнава. Абурун Агъед Агъаева башламишна. Адалай къулухъни фикир желбдай са шумуд кIвалах пайда хъана. Амма лайихлудаказ и машгур алим-суфийди чи тарихда ва илимда къазвай чка гъеле тайинарнавач. Вучиз "Асар" гилани урус чIалаз элкъурнавач? И кIвалах къиле тухун патал хъсандиз араб чIал чир хъунилай гъейри, философ-суфийни, шаирни хъун герек я. Ярагъ Мегъамедаз, якъин, вири и рекъерай пай ганвай. Зун умудлу я: и затI таржума ийидай кас мукъвал гележегда чIехи жеда.

Къуьне илимдин кIвалахда Алквадар Гасанан эфендикан уьмуьрдиз ва яратмишунрин фикир тагун, гъелбетда, мумкин тушир...

- Са кардикай за гъайиф чIугъазва: кIвалахда зун "чиклиз" хъана, са рехъ къуна фенач. Закай

алкадаровед хъана кланзавайди тир, Гасанан эфендикан яратмишунрал машгур жедайвал, вири уьмуьрда абур ахтармишдайвал. Ингъе, Азербайжанда са лезги ава, Агъмедов, ам бакихановед я, Аббас-Къули Бакиханован уьмуьр ва яратмишунар ахтармишунал машгур я... Ленинграддин университетда рагъкъеьчIдай патан факультетда клелайдалай къулухъ за Гасанан эфендикан яратмишунар ахтармишиз эгечIна кланзавайди тир. Алквадар Гасанан эфендикан тема - ам са вич ва адан илимдинни литературдин кIвалахар туш. ГъакIни вири адан девир

я, а девирда адахъ галаз алакъайра хъайи инсанарни, ада ва адаз вичиз кхъей чарарни, маса документарни. Им зурба тема я, ам зи ва чи несилдин вири уьмуьрдиз бес жедай. Алкадаровед хъиз, гъелбетда, зун дагестановед язни амуькдай. Алквадар Гасанан хъсандиз чизвай эхир, вичи вуч ийизватIа. ГъикI лагъайтIани, дагъустанвийрикай сад лагъайди яз ада Дагъустандин тарихдикай чIехи эсер кхъена, ана вад лагъай асирдилай эгечIна 1875-йисалди къиле фейи вакъийрикай лагъанва. Эхъ, Алквадар Гасанан яратмишунар ахтармишуналди закай дагестановед хъана кланзавайди тир. Амма зи уьмуьрда вири маса жуьреда фена, ма фенатIа вучда къван, гъайиф чIугунни герек туш. Захъ тайин агалкъунар ава, зун гъаф табар акъудна, захъ са къадар ученикар хъана, бажарагълу...

Эгер ихътин суал гудай ихтияр аватIа: къез садрани фикир атаначирни Ярагъ Мегъамедан "Асардай", гъич тахъайтIа, са бязи паяр таржума ийидай?

- Адан яратмишунрихъ галаз зун геж таниш хъана. Гъелбетда, фикир гана кланзавайди тир... Бес за лугъузвачни: эгер зун сифте къилелай Гасанан эфендикан машгур хъанайтIа, гъелбетда, адан чIехи бубадални машгур жедай... За винидихъни лагъанва, Ярагъ Мегъамедан эсер таржума ийиз четин я: ам чIехи философ ва чIехи шаир тир. Зун лагъайтIа, жуван алакъунар тарихдин текстера гъалуриз алахъна, араб чIалай тарихдин текстер гъаф таржума авуна за. Вири Дагъустандиз талукъ суалрал машгур хъана... Суфизмдин, философфиядин ва поэзиядин, юридический текстерал кIвалахун патал - и гафар Алквадар Гасанан яратмишунризни талукъбур я - анжах са лингвистикадай ваъ, махсус чирвилерни авай кас герек я.

Нубатдин сеферда чна Алквадар Гасанан эфендикан юбилей къейдзава. Идахъ галаз алакъалу яз, вуна къез къетIен фикир гун меслятдай?

- Заз чиз, "Асари-Дагъустан" ва гъеле авай маса таржумаяр цийидаказ, гегъенш баянар гана, акъуд хъуьуна кланзава. Гасанан эфендикан 12 кIаб кхъенва, таржума авунвайди анжах сад я, гъаф къадар таржума тавунвай адан эсерар, адаз талукъ документарни ава. Исятда ахтармишзавайбурун хъсан цийи несил кIвачел акъалтзава, абуру таржума ийидайдак умуд кутаз жеда. Са вахтунда Гъалиб Садыкъи и кIвалах ийиз алахънай, амма, заз чиз, философиядай, поэзиядай, юридический рекъай бес къадар чирвилер тахъуни адан кIвалахдиз къеьчI гузвай. Месэла икI акъвазнава: Алквадар Гасанан эфендикан яратмишунри чIив чIехи дикъетдивди эгечIун истемиззава. Адан яратмишунар ахтармишун тапшурмишун лазим я. За алкадаровед, мадни хъсан - алкадароведар гъазурдай месэла эцигдай.

Лугъун герек я хъи, гъаф маса лайихлу авторрин эсерарни гъеле таржума авунвач, абурукай яз, месэла, Дербендикан ва XII асирдин маса авторрин. Агъур йисан къене яратмишнавай илимдин ва литературдин девлет ахтармишунал республикада анжах са цIуд кас машгур я. Востоковеденидиз артух фикир гун, кадрлар гъазурун, жегилар клелиз Москвадизни Санкт-Петербурдиз ракъурун герек я.

Етим Эмин ва Мирзе Гасан

Мердали ЖАЛИЛОВ

ЧIехи шаир Етим Эмина вичин девирдин гъаф ксариз (дустариз, муаллимриз, мукъва-къилийриз) шииррин гевгъерар бахшнава. Бязибурун тамам суьретар ганва, са бязибурунни къилихрин са-са терефар къалуринава.

И жигъетдай Эминан шииратда гъаф цIарар ва гъакъван къешенг гекъигунарни Алквадар Гасанан ва адан халу, вичин вахтунда Эминазни тарс гайи Исмаил эфендикан бахшнава.

ЧIехи арифдар, алим, педагог, шаир, публицист Алквадар Гасанан 180 йисан юбилейдин вилик заз и къве касдин - Эминан ва Гасанан алакъайрикайни са шумуд гаф лугъун кутугнаваз акуна. ГъикI хъи, гъа са девирдин зурба векилар ва санал клелай, чIехи хъайи сукътар яз, абуру чIи чIиз са гъихътин ятIани таъсир тавуна амуькнач. И кар иллаки Эминан ирсинай артух чир жезва.

Алквадар Гасанан халу Ярагъ Исмаил эфендикан бахшнавай "Мубарак Исмаил" шиирдин 25 цIарце сухтади (Эмина) вичин муаллимдин тариф акI авунва хъи, ахътин тариф маса са шаирдивайни бажагъат хъхъанва.

Вун са камил муришд я хъи, гъич са кас жеч вав барабар, Гъам шарият, гъам тарикат, гъам гъакъикъат вичиз хабар, Унсу, жинну, жумма махлукъ, гъар са бенде вавди икърар, Акунихъ вун эрзиман яз, Эмин ама такъаз къарар, Ашукъ яз вал хъанав хъи гъейран, мубарак Исмаил...

За вири шиир гъизвач. Са и цIарарайни чаз вичин муаллим патал шаирдин рикIе авай гъуьрмет, муьгъуьбат акъазва.

"Вуна дуьнья нурламишна, ви нурни зияд авурай"... Икъван зурбаз инсандин илимувиликай, адан чирвилерин важиблувиликай мад ни лагъанватIа заз чидач.

Вичин дуст Мамрач Къазанфарбегаз бахшнавайди къуд цIар ятIани, абурай чаз и камаллу касдин руьгъдин зурба къамат чир жезва:

Эй, дили-дивана, къелем яхъ гъиле, Душманрин чанда тур са велвеле! Гъейриди къамир на яр-дуствиле, Сакитвиллиз гъам душман я

дуьньяда.
Шаирди савадсувал инсаниятдин душман тирдакай лагъанва. Им садрани куьгъне тежер гъакъикъат тушни бес! За и шиирал Эмина Алквадар Гасанан буба Гъажи Абдуллагъ эфендикан кхъенвай "Фагъумна за, дуьнья, ви гъал..." эсерни алава хъийидай.

Вири и келимаяр за Эмина Алквадар Гасанан (Мирзе Гасанан лагъанва шаирди) бахшнавай, я туш гъадакай раханвай шиирлай вилик рикIел хъунихъ са делил ава. Алквадар Гасанан руьгъдин къаматда, суйдани суьретда инал лагъанвай хътин ерияр вири санал сижифламыш хъанва.

Ви рутба гъуьндуьр авурай, Мубарак Гасан эфенди, Живиз эксиквал такурай, Дуьньядалай масан эфенди. Гъар илимдиз я вун даях, Дуьньяда гъатнава суракъ, Элдин гъилел экуь чирагъ, Зун я вал перван, эфенди...

И цIарар клелиз, Гъажи Исмаил эфендикан шиир давамарзавай хъиз жезва заз. Халуни хтул икъван сад-садал къведа къван! "Элдин гъилел алай чирагъ" Исмаил эфендикан Алквадар Гасанан несилриз ганвай чирвилерин экв тушни!

Гъахъ тир гъисабар къилевай, Дуванханадин къалевей, Адил дуванар гъилевай, Гъайди вун я сан, эфенди. И тариф за ваз лугъуда, Ви къаш-къаматди нур гуда. Чи халкъдин рикI вахъди куда, Халкъариз дарман, эфенди...

Заз акI жезва, Эминаз, 180 йис алатайлани, халкъдин рикI Алквадар Гасананхъ кудайди, халкъариз ам дарман хъиз герек жедайди чизвай. Им бес шаирдин чIехи гений-кIар, къисметар виликамаз акун тушни!

Алквадар Гасанан зурбавал, акъул-камал иллаки чи халкъдин къисметда лап агъур имтигъанар арадал атайла чир жезва. Имни 1877-йисан бунтарихъ галаз алакъалу хъана.

Бунтарин нетижада Куьредиз атай завалрикай шаирди "Наиб Гасанан" шиирда галай-галайвал суьгъбетзава. Амма "Фагъумна за дуьньядин гъал..." шиирда Эмин халкъ а завалрай акъуддай камаллу касдихъ-регъбердихъ къеькъезва.

Фагъумна за дуьньядин гъал, гила чи эхир хъана хъи, Гила гъикIа, эй мусурман, чи Куьредин хан гъинава? Адалат дуван амачиз, къиямат загъир хъана хъи, Гила гъикIа, эй мусурман, чи Мирзе Гасан гъинава?

Къуд цIар ятIани, шаирди и адалат квахънавай дуьньяда Мирзе Гасанан къаш-къаматдин нуфуз, эрклувал, чIехивал, гереквал гъикъван зурбади ятIа лишанламышнава. Мирзе Гасанан вични и адалатсуз дуьньядин зулумдик акатнавайдакай, белки, вич лап къевиз начагъ яз, месел алай шаирдиз чизвачир жеда. Амма шаир гъа кас майданда акунихъ, ада халкъ къевляй акъуддай, дуьз рехъ къалурунин къуватдихъ инанмиш тир. Гъавиллай ам Мирзе Гасананхъ къеькъезва, къейибурун гъайифар чIугъазва.

Ибурузни къушун лугъуз, гъакIан къуру бунтар хъана, Яз Аплагъдин къадар я хъи, ам чаз мусибатар хъана.

Гъажи - шагълар замандани гъа жуьредин кIар хъана, Гила гъикIа, эй мусурман, бес згъли инсан гъинава?..

Эмин ерли и бунтарин терефдар тахъайди инал гъанвай цIарарайни акъазва. Амма башибузукъ имансузри халкъ чIуру рекъел акъудна, ам гъавурдик кутадай "са эгъли" инсан тахъунин гъайифди шаир кузва.

Мирзе Гасанан гъахътин "Эгъли" инсан тирди шаирдиз чизвай. *Къиникъ са затI туш хъи акъван, Адалат чаз хъана масан, Ахкъазамач Мирзе Гасан, Им хупI мусибат хъана хъи...*

("1877-йисан бунтариз" шиирдай)
Эхъ, Мирзе Гасанан хътин инсанар тахъун халкъ паталди неинки а чIавуз, гилани, инлай къулухъни мусибат я. Шаирдин гафари къе хъиз ванзава! Чаз къуьне куьн хуьх, куь регъберар хуьх, адалат-дувандин сагъибар хуьх лугъуз, эвер гузва шаирди. Алквадар Гасанан юбилейди Эминан эверуниз жаваб гузвайди хъиз я...

Алквадар Гасанан 180 йис

Рувьгдин хазина

Азиз МИРЗЕБЕГОВ,
филологиядин илимрин
кандидат

XIX асир лезги медениятдин тарихда бегерлу девир хъиз лишанлу я. Машгур шаирар ва алимар хъайи Ярагь Мегьамед эфендидин, Етим Эминан, Ахцегь Мирзе Алидин, Мирзе Жабрайилан, Мирзе Кериман, Тигьиржалви Эмиралидин, Эмираслан Гъанидин ва цудралди маса шаиррин умуур ва яратмишунар и девирдихъ галаз алакьалу я.

XIX асирда умуурлай лезги шаиррикай садни **Алквадар ГАСАН ЭФЕНДИ** я. Ада девлетлу ирс

тунва: араб, фарс ва туьрк члаларал шаирар, публицистикадин макъалаяр, тарихдиз, эдебиятдиз, философиядиз ва илимдин маса хилериз талукъ эсерар. Ам вичин девирда члехи шаир, алим, публицист, педагог ва маарифчи хъиз машгур хъунилай гъейри, гъакни зурба интернационалист хъизни машгур хъайиди я ва ада а девирдин мусурман халкъарин кивенклевчи интеллигенциядин арада дерин гуьрметни къазанмишнавай. Адахъ галаз са девирда умуурлай Азербайжандин литературовед Фиридун бег Куьчерлиди (1863-1920) адакай ик! кхъенва: "Хъсан амалрин иеси, алимрин регьбер, "Мемнун" тахаллус алай жанаби Мирзе Гасан эфенди Гъажи Абдуллагь эфендидин хва Алквадари чи асирдин лап машгур кълемдин сагьиб, шаир ва лап нуфузлу тарихчи яз гьисабзавайди я. И гуьзел къилихрин иесидин "Асари-Дагъустан" ктабда гъатнавай материалри автор дерин чирвилер авай, бажарагьлу ва камил са инсан тирди субутзава. Жуьреба-жуьре илимар чир хъунилай гъейри, ам гъакни къудратлу илгъамдин сагьиб хъунухъ адан спагьи шииррай ачухдаказ аквазва".

А.Гасанан яратмишунри зурба алимар тир академик В.В.Бартольда, академик И.Ю.Крчковскийди ва профессор В.Ф.Минорскийдини члехи къимет гана. Машгур тарихчи В.Ф.Минорскийди адан "Асари-Дагъустан" ктабдикай ик! кхъенва: "Дагъустандин эхиримжи девирдин тарихри талукъ эсерриз мисал яз, полковник Аббас-Куьли-Агъа Бакиханован "Гуьлистани-Ирем" ва Гасан эфенди ал-

Алквадаридин "Асари-Дагъустан" къалуриз жеда...

Амма, гъайиф хъи, икван гагда и члехи камалгьлидин гъам илимдин, гъамни эдебиятдин вири ирсиниз дериндай къимет ганвай са монография ва я илимдин маса эсерар акъатнавач. Гъакни, А.Гасан эфендидин шиирар вири санал кватна, къилдин ктаб яз чапнавач. Адан шиирар гъам къилдин ксарин хуси архивра, гъакни чара-чара гьукуматрин архивра къатканва.

А.Гасан шиирар кхъиз лап жегьил яшарилай эгечлайди я. Аквадай гъаларай, ам поэзиядал гевеслу хъунин карда адан буба Гъажи Абдуллагь эфендиди члехи роль къугъвана. Гъажи Абдуллагь эфенди Рагъкъечдай патан халкъарин члалар ва эдебиятар дериндай чидай, гъакни вичин девирдин вири илимрай къил акъатнавай кас тир. Ада, Кавказда члехи шаир ва алим хъиз машгур тир Аббас-Куьли-Агъа Бакиханова Куьбада тешкилнавай "Гуьлистан" ("Цуькверин бахча") твар алай эдебиятдин кваталда иштиракнай. Абдуллагь эфендиди вичин хва Гасанан рикле шииратдин целхем куькуьрун ва ам са шаир хъиз арадал атуни карда куьмек гун - им тлехи кар я.

Адан шииррикай филологиядин илимрин кандидат, доцент Гъалиб Садыкъиди ик! кхъенвай: "Гасан ал-Алквадариди шиирар кхъиз геле вичин бубадин медресада келзамаз гатумайди я. Анжах адан сифтегъан яратмишунар къадим арабрин эдебиятдин адетрин бинеддалаз арадал атайди я. Адетдин тематикадин рамкайрай къечлуни тежриба жегьил Гасанна Абдулла ал-Агъадаши ал-Къараханидиз кхъей чарче авуна. Виликан эсерриз хас тир диндиз талукъ пессимиствилин фикирри ина ачух оптимиствилин фикирри эвеззава". Гуьгуьнин йисара Вили Ярагь хуре машгур шаир ва алим Мегьамед Ярагьидин хва Исмаил Ярагьидин медресада келдайла шиирар кхъин ада мадни рик! алаз давамарнай. Гъ.Садыкъиди къейдзавайвал, ада ина, сифте яз, муьгуьбатдин лирикадин шиирар кхъизва. Амма, гъайиф хъи, чи гъиле А.Гасанан муьгуьбатдин темадиз талукъ шииррикай къве шиирдилай гъейри маса зат! гъатнач. Абурукай сад 1987-йисуз Мавлуд Ярагьмедова Бакуда туьрк члалал акъудай "Дагъустандин савкъатар" ктабда чапнавай, "Эй пери" ("Эй сенем") шиир, муькуьдини "Диванул Мемнун" ктабда чапнавай, араб члалалди авторди Мегьамед бегдин ширидиз кхъенвай незера я.

А.Гасанан дуьнья акунар арадал атуни ва гъакни ам поэзиядал мадни гевеслу хъунин карда Мирзе Алидин медресадини зурба роль къугъвана. Мирзе Али вичин девирдин вири илимар чидай зурба алим ва гъакни члехи шаир тир. Адан гъилик физика ва философия чириз эгечлай А.Гасана, гъакни адавай Рагъкъечдай патан эдебият, поэтика, стилистика ва маса илимар дериндай чирзава. Мирзе Алиди Гасаназ гъам поэзиядин рекъай, гъамни умуурдин месэлайрай акьуллу меслятар гузва.

Гъавилай Гасана ам вичин "рувьгдин буба" яз гьисабзавай. 1858-йисуз Мирзе Али регьметдиз фена ва и карди Гасаназ гзаф пис таъсирна. Ада вичин пашманвал гъа члавуз араб члалал кхъей мерсияда ик! къалурнава:

*Къена Ахцегь Мирза Али, авуна
зи гуьгуьл барбат!
Ам аз рувьгдин буба хъанвай,
тир ам гъакни члехи устад.*

*Аман Аллагь! Гъайиф тушин
дуьньядай физ ахътин инсан?!
Адав къедайд кас авачир, гъисаб
жедай ам къагъриман.*

*Ам галай югъ и дуьньядал тир
чун патал багъа сувар,
Ам къиникъик ясда гъатна гегьенш
чилер, къакъан цавар...*

1862-йисуз шаирдин буба Гъажи Абдуллагь эфенди къена. И карди шаир гзаф перишан авуна. И члавуз вичин гьиссер шаирди гъа члавуз араб члалал кхъей мерсияда ик! къалурнава:

*Арух хъана дердер-гъамар,
Атланва зи вилин ахвар.*

*Къакъатна зи буба завай,
Аман риклихъ сабур-къарай.*

*Ам галачиз физва йикъар,
Алаз къуьнел хифетдин пар.*

*Амазма зун гимичи хъиз,
Гими фенвай гуьгуьлн кланиз...*

А.Гасанан яратмишунрикай кхъенвай са бязи ксари арифдар 1877-йисан бунтарин терефдар хъайиди ва ада гъатта и бунтара иштирак авурди къейдзава. Амма, адан яратмишунрин къвед ва гъакни пуд лагъай девирдин шииррай аквазайвал, шаир и бунтариз сифтедилай акси яз хъана. Малум тирвал, гъар са шаирдин, алимдин, философдин фикиррин, хиялрин гуьгуь адан эсерар я.

Ирид вацра Дербентдин дустагъда хвена, гуьгуьнай Тамбов губерниядин Спасск шегьердиз суьргуьнай Гасан эфендидин и девирдин шиирра пессимиствилин фикирри, умуурдикай, бахтуникай, къадар-къисметдикай шикаятдин гьиссери асас чка къазва.

Суьргуьндай хтана, хайи хуьрун медресада тарсар гуз эгечлай Гасан эфенди и члавуз гзафнигъаф илимдин эсеррал машгуьл жезва. И йисариз ада "Фатгь ал-Гъади фи мушкулал малла Мегьди" (1885), Фатгь ал-бари фи мушкулал малла Таййиб аз-Зейхури" (1886), "Кашф ал-фаттагь фи шаргь ан-нигъа" (1887), "Тугьфат ал-фарид би манзумат ал-фарид" (1889), "Асари-Дагъустан" (1890) ва ихътин маса илимдин кваллахар кхъена къилиз акъудзава.

Гъа са вахтунда ада художественный эсерарни риклелай алудзавач, шиирар кхъинни давамарзава. И йисариз ада кхъей шиирриз мисал яз, "Асари-Дагъустанда" гъатнавай шиирар къалуриз жеда. Ибур "Баркаван Дагъустандикай малуматар", "Гъезел", "Асари-Дагъустандин куьруь мана-метлеб", "Автордин патай" ва маса шиирар я. И эсерар гъа девирда А. Гасана гьихътин позиция кунвайтла, адаз гьихътин фикирар, хиялар, мурад авайтла, адан дуьнья акунар, умуурдин бязи вакъияяр чирун паталди гзаф къиметлу я.

Алквадар ГАСАН ЭФЕНДИ

*Араб, туьрк члаларай.
Таржумаяр - А.МИРЗЕБЕГОВАНБУР.*

Эй Пери!

Эй пери, на вил вегь, гила алуькнава мублагь гатфар, Мишекъат тир къуьд акъатна, ажеб хуррам хъанва рузгар, Къацу атлас къуьнерик кваз, такабурлу я шиш дагълар, Цуькверивди диганаваз, цийи свас хъиз ава багълар, Амма гегьенш дуьнья хъанва вун галачиз зи риклиз дар, Акъвазнава зун ви рехъ хуьз, акваз клан я аз ви дидар, Агъзардиз яб це на зи, инсаф ая, эй клани яр!

Гьик! безетмиш хъхъанватла аку гъар са багъни бустан, Накъ къуру тир чуьллер гила саки женнет я авадан, Назлу дилбер, ви дидардихъ тамарзу я гъар са инсан, Ви гъасретдай мани лугъуз, зилда ава билбилдин ван, Эверзава адани ваз, къарагь лугъуз, эй невжаван, Эй клани яр, алуькнава и дуьньядал мублагь гатфар, Къун герек я жуван ярдин агъвалдикай вуна хабар.

Гатфари къуьд гъи саягъда авунватла аку барбат!, Белки, элди риклелайни алуднава а хъуьтлуьн "дад". Хатасуздиз алатна къуьд, ам хъфинал хъана чун шад, Цавун аршдиз хжаж жезвай хъфидамаз адан феряд, Цавун лезет серин гарал, макан къуна булахдин пад, Чур тавурай Худади къуй ви кеф-дамах, хъурай абад, Мишекъат тир къуьд акъатна, ажеб хуррам хъанва рузгар!

Рехне къамир аз сефилвал, ашукьдин кефи чагь жедай туш, Хушуналди са инсанни дуьньядал начагь жедай туш, Ягъсуз касдин риклин къилел са члавузни тагь жедай туш, Ярдин меци зал авур хер мад садрани сагь жедай туш, Шимерикай клунтар ва я живерикай дагь жедай туш, Баябанда цуьквер цунив, абурукай багь жедай туш, Къацу атлас къуьнерик кваз такабурлу я шиш дагълар!

Назлу дилбер, за гьик! ийин и дуьньядал сабур-себат?! Ви дидардихъ тамарзу яз, гуьгуьл жезва тамам барбат!, Валай гъейри авач са кас ван жедай зи агъу-феряд. Хъанва вакай, валлагь-биллагь, малаикдиз ухшар са зат!, Вун я саки гьерекатдиз гъизавайди чи каинат, Гъил къачу зи тахсирдилай, члугваз тамир зав хажалат, Цуькверивди диганаваз цийи свас хъиз ава багълар!

Ви гьижранди гъелекна зун, зи дердиниз дарман ая, Атана зи гъалдиз килиг, инсаф ая, аман ая, Сад Аллагьдин хатурдай аз ви риклин сир аян ая, Жуван клани ярдихъ галаз вуна шаддиз девран ая, Ша зи патаз, зи пашман рик! вун атана клубан ая, Эй гуьзелрин гуьри-пери, экъеч! багъдиз сейран ая, Вун галачиз гегьенш дуьнья хъанва, валлагь, зи риклиз дар.

Ви гьижранди къарсурна зун, цлрана зи чан, эй медед! За вуч ийин, зи гуьгуьлдин квал хъана виран, эй медед! Авач валай гъейри са кас - аз клани инсан, эй медед! Мус къведа вун са ачка хъиз, зи патав мугьман, эй медед! Вун акурла лал жеда мез, акъатдач зи ван, эй медед! Вун я зи рик!, вилерин нур, зи назлу жейран, эй медед! Акъвазнава зун ви рехъ хуьз, акваз клан я аз ви дидар.

Зи беденда амач такъат, члугвар къван ви хажалат дерт, Гьикъван эхин лагь вуна аз дуьньядал за ви гъам, хифет?! Гуьгуьлдиз зи сабур-къарай амач хъайи къалай вал бенд, Бес я жафа, члугван сафа, акъвазра на азаб-зиллет, Авачни, яр, бес ви рикле са зерре къван инсаф, мирвет?! Мемнуна ваз йифиз-юкъуз ийизва дад-бидад, минет, Агъзардиз яб це на зи, инсаф ая, эй клани яр!

"Экинчи" газетдиз хийир-дуьа

Ажеб хъсан кваллах хъана акъатун и "мубарак чар", Туьрк члалалди вич Бакуда, - "Экинчи"¹ я газетдин твар. Гъам муаллим, гъамни алим, Зердабдай тир багъа инсан, Меликзаде Гасан бег я эгечлайди ийиз и кар. Хайи Ватан, хайи элдер пак тирвилей жумарт касдиз, Башламишна ада и кар, четинвилер хъанатан пар. Адаз гуьрмет авун бурж я Кавказда гъар мусурмандин, Куьз лагъайтла, абруз ада дуьньядикай гузва хабар. Дагъустандин агъалийриз иллаки ам са савкъат я, Квадарзава абрун вилей авамвиллин ада ахвар. Гъавилай я - йифиз-юкъуз даим адаз алхши ийиз, Лугъуза за: "Вун куьмек хъухъ а бендедиз, Первердигар!" Мемнуна а газет пайда хъайила и чар кхъена, Аллагьдивай тлалабзава Зердабдиз бахтлу йикъар.

1875-йис.

Юсуф хандиз элегия

Гъарай, агъ-вай, Первердигар, азиз, багъри чи Юсуф хан Дуьньядилай фена, ада мидаим квал къуна макан. Ам Кавказдин чилин винел багъа къаш тир, тай авачир, Мусурманрин панагь тир гъам, куьлгедик квай гъар сад адан. Етим хъана, башсуз ама гила вири мусурманар, Ясда ава ам рекъиник, сефил, сугуьл я Дагъустан. Я Ребби, на суруз адан нур къура гъар са вядеда, Къуй несилдик гзаф хъурай вичиз ухшар жумарт инсан. Зилкъеде² варз акъалтзавай члав тир а кас кьейи бере, Са агъзурни къве вишни къудкъанни цлувад лугъур ийсан. Къачу ибрет а касдилай, ариф ксар жемир гъафил, Хийир-дуьа келиз тек-туьк багъиш ая рувьгдиз адан.

1878-йис.

1 Экинчи - лежбер.

2 Зилкъеде - гьижри-къемери тарихдин цлусад лагъай варз.

Агъед Агъаеван 90 йис

Риклелай тефидай экуь къамат

Казим КАЗИМОВ

Чи баркаллу ватангъли, РФ-дин ва РД-дин илимрин лайихлу деятель, филологиядин илимрин кандидат, философиядин илимрин доктор, профессор, писатель, литературовед, общественный деятель **Агъед Гъажимурадович АГЪАЕВАН** 90 йисан юбилейдинди яз малумарнавай алай йисни тарихдиз физва. Вичин твар гъакъкъатдани лезги халкъдин тарихда къизилдин гъарфаралди кхъенвай зурба алимдай, арифдардай, ватанперседкай, инсанперседкай газетдин чинриз адан юбилейдихъ, гъакл "Шарвили" эпос кьейд ийиз 15 йис тамам хъунихъ галаз алакълу яз маналу материалар акъатна. Чахъ галаз и жигъетдай вич Агъед Гъажимурадовичан ватангъли, адан вафалу дустарикай сад тир, Ереван шегъерда алимди философиядин илимрин докторвилдин дережа хуьникай вичиз хабар хъайила, аниз, ватангълидиз теселли гуз, ам руьгъламишиз фейи алим ва общественный деятель Абдулгъафар Агъмедова суьгъбет авурвал, Агъед Гъажимурадовичан дережа акъван гъундурди я хъи, акъалтзавай несилриз чир ва чешне хъун патал адакай мадни гегъеншидиз, мадни артух кхъиниз лайихлу я. И царарин автор Агъед муаллим лап мукъувай чидай, адахъ галаз уьмуьрдин жуьреба-жуьре шартлара ва мярекатра гуьруьшмиш хъайи кас тирвилляй адан экуь къамат риклел хъун за жуван намусдин буржи яз гъисабзава.

Гъар ктана низ хъайитлани Агъед муаллимдин ученик, адан гъуьчивилик квай инсан хъун къисмет бажабат хъана. Жув ахътин кас хъунал за дамахзава.

Сифте "Умуд", гележегда "Лезгийрин литература", "Лезгийр" роман, Етим Эминакай, Стлал Сулейманкай, Хуьруьг Тагъиракай ктабар ва макъалаяр клелайла, гъеле Дагосуниверситетдин филологиядин факультетдин студент жедалди зи риклин эрзиман Агъед Гъажимурадович - писатель, литературовед мукъувай акун ва адахъ галаз таниш хъун тир. Рикли акл гъисс ийизвай хъи, гуя ам машгъл жезвай яратмишунин кваллах зун патални уьмуьрда виридалайни важиблуди я. Лап фад и жуьредин мумкинвални захъ хъанай: Агъед муаллимди чаз, Дагъларин уьлкведин гзаф миллетрин векилриз, за чирвилер къачузвай факультетдин вини курсара урус члалал Дагъустандин литературадай лекцияр клелзавай. Къуд миллетдин-лезгийрин, аварин, даргийрин, къумукърин группайрин студентар са аудиториядиз кватна, ада Етим Эминакай, Омарла Батыраякай, Ирчи Казакай, Кахаб-Росодай тир Магъмудакай са дережада авай малуматар гун гъейран жедай кар тир. Чебни гъич са жуьрединни чар-царни гъиле авачиз, студентрин жуьреба-жуьре, лап четин суалриз жавабарни гуз.

Агъед муаллимди чаз лекцияр клелиз хъайи вири вахтунда и кар акур зи риклел адахъ галаз юкъван школада санал клелай Жами Абдулгъалимован суьгъбет хкведай. "Цлуд лагъай классдиз акъатайла-

ни, Агъедав гъамиша рикл алаз хуьзвай гъевчи блокнот гваз жедай. Аквар галда, а блокнотдани ада са гъихътин ятлани ибараяр ва шиирар кхъизвай. Маса ктаб-затл Агъедав гваз акурди туш. Анжах клелунар ада вири вадралди ийизвай, контрольнирни адан виридаз чешне тир", - суьгъбетнай Жамиди. Лезги студентрин группадан староста яз, заз сессийрин вахтунда Агъед муаллим мукъвал-мукъвал акъаз хъана. Вини курсариз акъатайла, зи хуьруьнви дуст гада, XIX асирда зурба шайр хъайи Ялахъ Рамазан Татархан огълыдин неве Рамазана заз вичин ата-бубадин араб ва туьрк члаларал кхъенвай шиирин ктаб, гъакл Етим Эминан шиирин кватлал багъишна. Гъелбетда, заз хъанвай шадвилкай, куьгъне ктабарни гваз фена, за Агъед муаллим хабардарна.

Зи муаллим, гъилевай кваллахни туна, чарба-чар дипломдин кваллахдиз килигна. Ахпа ада вичин камаллу вилералди, зун сифте яз акъазвайди хъиз, кылелай квалчелди алцум хъуьнуна.

- Гаф авач, вири дуьз я, вири вуна за истемешайвал авунва. Анжах... Вуна за Стлал Сулейманкай урус члалал кхъенвай гъевчи ктаб клел тавуна жеч. Акъван ктаб члехи шайрдикай завай са гъафтеда кабинетда ацукъна кхъиз жедай. Амма ам кхъин патал зун 50 сеферда Агъа Стлалдал фена. Гъар сеферда заз шайрдикай са цийи делил жагъана... Заз вун Етим Эминан ватандиз фена кланзавай...

Ара-ара чаз мукъва жез, чи муаллимдин кайвани Магъията хабар къазва: "Гъикл хъана, Агъед, эхирни вуна зенг авуначни?" Ада са жавабни гузвач. Кайвани хъфейла, завай

Агъед муаллим автордин юбилейдик

- Ваз арабалди клелиз чидани? - хабар къуна Агъед Гъажимурадовича.

- Гъайиф хъи, ваь, муаллим, - жаваб гана за. - Анжах чи хуьре ахътин ксар ава. Араб члални чиди.

- Лап хъсан, - фикрди акатна муаллим. - Ша чун ик меслят жен: вахъ литературадай хъсан чирвилерни ава, яратмишунрин рекъени умудлу камар къачузва. Етим Эминан шиирин кватлал лезги гъарфаралди кхъин хъуьнуна, вавай хайи литературадай, яни Етим Эминан уьмуьрдин ва яратмишунрин рекъикай дипломдин кваллах кхъейтла жеда.

- Бес зи руководитель?.. - мез галклана зи.

- Ви дипломдин кваллах ери авайди хъурай, вун руководитель авачиз амуькдач, кичле жемир, - хъуьрена зи муаллим...

Университетдин курсни акъалтлана. 350 чиникай ибарат тир дипломдин гъазур хъанвай кваллахни гваз зун Ахцегърин къадим хуьре хайи квалле отпускда авай Агъед муаллимдин патав фена. Буба Гъажимурада кутунвай багъдин ичин таран сериндик муаллим битмиш хъанвай эмишрикай зурар авунал машгъл тир. Хваш-беш авуна, муаллимдин кайванидини вичин чирвал гана, вичи зи хайи хуьре, жегъл руш яз, муаллимвиле кваллахиди риклел хкана. Лугъумир къван, Агъед муаллимдин гъевчи стха Саидан свас мектебдин интернатда заз тлуьн-хъун гайи Ашурай бадедин манидар руш Эслихан тир. Вирида зун хуш гълара къабулна.

хабар къазва: "Я стха, и зи кайванидиз вуч кланзавайди я?" "Зани гъакл лугъузва, муаллим, ви кайванидин дерди вуч я?"

- Я чан хва, кайванидин са мукъва гада университетдик экечзава. Адан гъакъиндай за нин ятлани вилик гардан клир авуна кланзава. Жеч эхир... Ваз за хайи стха Саидаз вуч авурди ятла чидани? Къведа ам квалли, лугъуда хъи, бес вичиз университетдик экечиз кланзава. Лап хъсан, ша, стхади вав са диктант кхъиз тада. Килигда чун нетижадиз. Диктантдин нетижа нуль хъана. Лагъая за Саидаз: "Стхадин квалле кламай къван ялни яна, алад са хозмагъдиз, маса къачу са кутугай перни. Ахпа ахлад хуьруьз бубадин квалерин ва бахчадин исевал яя. Са хизанда чун къве стха алимар ава (Агъед муаллимдин стха Магъмудни профессор я), чаз фу гудай са касни кландачни бес". Саиди зи гафарихъ яб акална, пис хъанач...

Ахпа Агъед муаллимди зун Самур дерада Мичурин яз гъисабиз хъайи буба Гъажимурада кутур жуьреба-жуьре ажайиб майваяр авай багъдихъ галаз танишарна... И сеферда чи гуьруьш зун Етим Эминан ватандиз финин меслятдал куьтгъ хъана. Им акъван нетижалу сефер хъана, зун Етим Эминан къазни хъайи хуьрера квачи-квачи къекъвенна, ам азарлу яз къаткай квалле ксана, Аламишеда шайрдин хтл Ярагъмедахъ ва адан невейрихъ галаз гуьруьшмиш хъана, Етим Эминакай хайи газетдин чинриз гегъенш риваятар акъатна, маналу ктаб арадал атана...

Къумукърин театрдин дараматда гуьлудаказ, шад гълара Рагъимат Гъажиевадин 100 йисан юбилей кьейдзавай. Анал экъечина рахай, вичин вахтунда общественный ва партийный деятель хъайи баркаллу руш Роза Абдулбасировна Эльдаровади лагъанай: "Ахцегърин баркаван накъварал неинки Дагъларин уьлкведин вири халкъарин манидар Рагъимат дуьньядин сегънедиз атана, алай аямдин зурба арифдар, писатель, литературовед Агъед Агъаеван ватанин гъа къадим чка я. Заз Агъедахъ галаз санал кваллахун къисмет хъана. Вичи кваллахзавай отделдин заведующийдиди са килин вине авай партработник тиртлани, ам гъа заведующийдин заместителвилелай виниз хкажнач хъи, хкажнач. Агъед хътин рухвайрин къашир тахъун чи бахтсузвилин пишиан я..."

Гъакъкъатдани, партиядин Дагъустандин обкомда кваллахзавай йисара Москвада киле феи Декададизни гъазурвилер акур, партийный кваллахдин вири терефар кьайдадик кутаз хъайи, вирира бакара къевезвай ам къуллугъдин рекъяй хкажуникай фикирдай кас авачир. Нубатдин сеферда, алимдин 70 йис тамам хъуниз талукъ яз материалар кватлиз зун муаллимдиз мугъман хъайила, чи арада и месэладикай суьгъбет кватна.

- Эверда заз са юкьуз Сад лагъайда вичин кабинетдиз, вилервилера туна, лугъуда ада заз: "Чаз куьн, Агъед Гъажимурадович, Абуталиб Абиловичан чкадал обкомдин секретарвиле хкядай ниятар ава".

- Абуталиб Абиловичан тахсир вуч я? - суал гана за.

- Адак квай са тахсирни авач, республикадин члехи вуз ДГУ чиклзва, чаз ам гъаниз рахкуриз кланзава.

- Зун адан чкадал обкомдин секретарвиле фидай кас туш. Зи чка гележегда илимдинни муаллимвиле кваллахал элячлун я, еке къуллугъ ихтибар авунай чухсагуьл! - акъалтлай жаваб гана за...

Хайиди тир газетдин чинриз гегъеншдаказ чи баркаллу хчин 70 йисаз талукъ материалар акъатай са шумуд йикъалай ада заз зенг ийизва: "Я стха, заз тади гълда вун акуну кланзава. Вуна ина вуч авунавайди я? За вун квалле гуьзлемешзава..."

- Хъфиди зун отпускдин са шумуд юкьуз ял ягъиз Ахцегъиз, къведа зи патав хваш-беш ийиз са кас, къвед, мукъва-кылияр, вирида са сивий хъиз лугъуда заз, чеб закай, чи хизандикай хуш келимаяр ван хъайила шад жезва. Яраб, лугъуда за, им вуч шадвал ятла. Эхирни са мукъва дишегъли гъиле "Лезги газетни" аваз атана. Сифте чинал, хтуларни къужахда къуна, зи шиклини алаз газетда гегъенш материал ганва къван. Аквар галда, редакциядин коллективдиз зун гзаф ала я. Сагърай! Зун и тегъерда раиж авунавай автордиз завай жуван гъиликай хкатай ядигарар багъиш тавуна жедач.

Агъед муаллимди заз, "Гъажикла" шиир себеб яз, Хрущева тулк ийиз тур Стлал Сулейманан шиирин кватлал, Ярагъ Мегъамедакай, Нажмудин Самурскийдакай ктабар, къуларни члугуна, багъишна...

1996-йисуз и царарин автордин 60 йисан юбилей хайиди тир коллективда кьейдна. И кардикай хабар хъайи Агъед Гъажимурадович виридалайни вилик атана акъатна, межлис идара ийизвай килин редактор Агъариза Саидоваз вичиз сифте ваь, виридалайни гуьгъуьнай гаф гун тлалабна.

- Куьне вирида Казимован тарифар ийизва, адаз цуьквер багъишзава. Ам квез виридаз хуш тирди заз акъазва. Амма завай ик ийиз жедач. 1967-йисуз Казимова, университет акъалтларна, дипломдин кваллах хуьдайла, адаз госкомиссияди кандидатвилдин дережада авай кваллах дамамарун теклифнай. Гъинва бес? Ада вичиз авай мумкинвилерикай ва бажарагъдикай менфят къачунач эхир. Гъавилляй завай адан тарифни жедач, - лагъанай риклин сидкъидай Агъед муаллимди.

Гъайиф хъи, и йисара зун МГУ-дин журналистикадин отделенидиз кве йисан курсариз, мажибни хвена, къабулуни приказни хъана, анжах мажибдин пул гун республикадин печатдин ва ктабар акъудзавай управлениди гун хивени курла, чи халкъдин патай векил яз члехи идарада авай, зун мукъувай чидай "халуди" и кар инкар авурди, гъакл ДГУ-да, соискатель яз, Алирза Саидованни Ибрагим Гъуьсейинован яратмишунар диссертация хуьн патал хкягъайла, кафедрадин заведующий Салав Алиев и кардал рази тахъана, зи гуьгъуьл хайиди играми муаллимдиз чизвачир...

Чи эхиримжи гуьруьшни перишанди хъана. 80 йисан юбилейдиз гъазур хъун патал меслят ийиз вичин патав феилай, муаллимди зун, къалабулух кваз рак ахъайна, кваллиз гъахъзавай дегълизарни кваз ктабрив ацанвай гъевчи кабинетдай тухвана, къулайдиз балхундихъ эцигнавай столдихъ ацукъарна.

- Вуна атуникай зун хабардар авунвайтлани, акъазвани зун гъикл зурз акъатна аватла? Вучиз тлебиатди заз икъван хаталу азар гана? Жаван йикъарилай зи уьмуьрдин макъсад философ хъун тир. 1948-йисалди Советрин Армиядин жегъейра аваз, къвед лагъай пилот яз лув гуьдайлани, за и кардикай фикир ийизвай, нефес дар яз, вичин тегъерда явашдаказ суьгъбетзава Агъед муаллимди. - Мад са жуьредин кхъинарни закай герек амач. Гъич тахъайтла, за хайи халкъдив Ярагъ Мегъамедни Нажмудин Самурский вахкана. Мад залай алакьдай затни амач...

2003-йисан сентябрдиз Агъед муаллим чавай гъамишалугъ яз къакъатна. Адан 80 йисан юбилейдин мярекатарни вич галачиз киле фена. Зун патал лагъайтла, адан экуь къамат зи уьмуьрдин рехъ ишигълаван авур экуь гъед хъайиди агъадихъ гузвай шиирдин царари субутарзава:

*Зи дережа кландай хъи
ваз гъуьндуьрда,
Илимдани за жуван
шем куькълуьрда.
Ви умудар акъуднач хъи
кылиз за,
Тахъавилляй закай женгчи
уьмуьрда.*

Къегьал женгчи

Хийир ЭМИРОВ

8-октябрдиз Бабаюрт райондин Нурадилово хуьре Советрин Союздин Игит, Ленинан, Яру Пайдахдин ва Яру Гьетрен орденрин сагыб Ханпаша Нурадилован 90 йисан юбилейдиз талукь мярекатар кыле фена. Центральный военный архивда авай делилралди, Ватандин Чехи дяведиди женгера Ханпаша НУРАДИЛОВА гьич тежедай хьтин виклеговилер къалурна. Вишералди душманар къирмишна, цудралди фашистар есирда къуна.

Чечен халкъдин хва Ханпаша 1922-йисан 6-июлдиз Хасавюрт райондин Минай-Тугай хуьре дидедиз хьана. Дирибашвал, зиреквал квай жегьил 1940-йисан 23-октябрдиз гуьгьуьллувилелди Яру Армиядин жергейриз къуллугь ийиз фена. Ам Г.Котовскийдин тварунихъ галай Бессарабиядин 3-дивизиядин 34 лагьай атлуйрин полкуниз акъатна. Ина вердишвилер къачур дагьвидикай пулеметчик хьана.

22-июндиз Гитлеран Германияди Советрин Союздал вегьена ва дуьньяда виридалайни мусибатдин дяве башламышна. Ханпаша Нурадилова къуллугьзавай атлуйрин эскадрон 1941-йисан декабрдиз Украинадин чилел сифте яз душмандихъ галаз женгиник экечина. Фашистар са шумуд сеферда артух тир, абурув гьакл военный техникани гзаф гвай. Советрин аскерри душмандин сад-садан гуьгьуьналлаз жезвай гьужумриз аксвалзавай ва абуру алудзавай. Вилкиди физ кланзавай фашистар алай чкадал акъазарзавай. И женгина Ханпаша Нурадилова фашистрин 120 аскер ва офицер къирмишна, 7 кас есирда къуна.

1942-йисан январдиз Толстый твар алай хуьруьн патав гьужумдиз фейила, Нурадилов вичин пулеметни гваз хейлин вилкиди фена ва ада чи аскерриз вилкиди рехъ ачухна. И женгина чеченвидин пулеметдин хурук 50 фашист акатна, ада душмандин 4 пулеметни кардикай хкудна. Ихътин виклеговал авунай гьукуматди Ханпаша Нурадиловаз Яру Гьед орден ва командованиди сержантвилдин чин гана.

Кавказдин дагларилай эгечина Мурманскдив агакъдалди вири мулкара душмандихъ галаз лап къызгьин ва мусибатдин женгер кыле физвай. Яру Армиядин аскерри, офицерри, чпин чанарни гьайиф текъез, командирри вилки эцигнавай тапшургуьр къилиз акъудзавай. Самолетар, танкар ва маса техника бес жезвачиртани, СССР-дин вири халкъарин векилри дирибашвал, ватанпересвал, уьтквемвал къалуруналди душмандин риклелай тефидай хьтин ягьунар къазвай. Гьелбетда, абурун арада Ханпаша Нурадиловни авай.

1942-йисан январдиз Шигра шегьери душмандикай хуьн патал къати женгер кыле фена, и вахтунда Ханпаша Нурадилова 200 фашист къирмишна. И къайдада душмандин басрух гуни абурувай вилкиди къез хьанач. Ятлани душмандин мадни вичин къуватар артухарзавай ва Москвадихъди гьерекатзавай.

Къуьдни алатна, гатфар алуькна. Ракъини цавай тлебиатдал, инсанрал чими нурур ракъурзавай, жегьил аскерар шад хьана кланзавай чкадал душмандин хура акъвазуниз мажбур жезвай. Мартдин вацра Ханпаша Нурадилова къуллугьзавай эскадронди Байрак хуьруьн мулкар хуьзвай ва гьа идалди душмандин рехъ агалзавай. Кавказдин дагларихъ еримишзавай немсериз чпин аскеррин гьайиф къезвачир. Анжах вилкиди финин мурад авай душман чи уьлкведин къегьал рухвайри чка-чкадал акъазарзавай, абуруз вижевай ягьунар къазвай.

Ханпаша Нурадиловани и хуьруьн патав кыле феи женгера мад къегьалвал, къагьриманвал къалурна. Югьдифди давам хьайи женгина ада 300 фашист телефна, 5 немс пулеметни гваз есирда къуна. Ихътин зурба къегьалвал гьукуматди Ханпаша Нурадиловаз женгинин Яру Пайдах орден гуналди къейдна.

1942-йисан августдин вацра Дондин къумлухрай авахъзавай Хопер вацун 220-куклшудал Ханпаша Нурадилован взводди чка къунвай. Фашистри и мулкарай Сталинграддихъ гьерекатзавай, пулеметчикди душмандин вилкиди къеда са мумкинвални гузвачир. Адан гуьллейрик акатай фашистар сад-садан гуьгьуьналлаз, дергес галуькай нацлар хьиз, ярх жезвай. Гьайиф хьи, къуватар барабарбур тушир, Ханпаша Нурадилова регьбервал гузвай взводди душмандин са шумуд гьужум алудна. Куклуш са шумуд сеферда гьилляй-гьилиз фена. 27-августдиз дяведиди эгечлай 434-юкъуз душмандин чеченвидин взводди хуьзвай куклуш минометрин 3 батареядай яна, лап къвалав хьиткьинай минади Ханпашадан бедендал хер авуна. Вич-вичикай квахъзавай легъзейра ада аскердиз лагьана: "Зи пулемет къачуна, душмандин цай це".

Медсестра Малахова Пелагеядин куьмекни галаз къе аскерди взводдин командир менсанбатдиз ахгакъарзавай. Гьайиф хьи, бедендал хьайи залан хирери виклеговилер женгчидин чан къакъудна. 1942-йисан 28-августдиз виклеговилер пулеметчик Букановск твар алай станицада стхавилин сурара кучудна.

Ханпаша Нурадилова вичин аскервилдин, хвавилдин буржи эхир нефесдалди, баркалувилелди къилиз акъудна. Са йисан вахтунда ада 920 фашист къирмишна, 7 пулемет къакъудна ва 12 немс есирда къуна. Ихътин къегьалвал къалурунай 1943-йисан 17-апрелдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди Ханпаша Нурадиловаз Советрин Союздин Игит лагьай твар гана.

Дагьустандин ва гьакл Чечен халкъарин хва къенин несилри риклелай алуднавач. Волгоград областдин Букановская станицада баркалуу Игитдиз памятник эцигнава, адахъ станицадин юкъван школадин ученикар гелкъезва. Са вахтар Х.Нурадиловаз бахшнавай СССР-дин марка акъуднавайди тир. Мамаеван Кургандин мемориальный комплексда Ханпаша Нурадилован твар алай плита ава. 2008-йисан апрелдиз Новолак райондин Гамия хуьре шад гьалара Ханпаша Нурадилован памятник ачухна. Хасавюрт районда Нурадилово хуьрава, Чечендин халкъдин театр Ханпаша Нурадилован тварунихъ гала. 1986-йисуз "Азербайжанфильм" киностудияди Советрин Союздин Игит Х.Нурадилован виклеговилериз талукьарнавай художественный фильм гьазурна.

80 йис идалай вилик

Советрин Союздин Игит лагьай твар гун тайинарадалай инихъ 80 йис тамам хьанва. Ихътин твар гунин гьакьиндай Къарар 1934-йисан 16-апрелдиз СССР-дин ЦИК-ди акъуднай. Ана къенвайвал, Ватан патал къалурау зурба виклеговилер, государстводин вилик лайихлувилер къейд авуни мураддалди тафаватлу хьайи агьалириз "Советрин Союздин Игит" лагьай твар гуз эгечина.

1939-йисан 1-августдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумди Указ акъудналди, Советрин Союздин Игитриз алава яз "Къизилдин гьед" медални гудайвал авуна. Гьа и йисан 16-октябрдиз медалдин винел патан акунарни тайинарнай. Гьа са вахтунда уьлкведин вилик лап зурба къегьалвилер къалурау инсанриз СССР-дин лап къилин награда тир Ленинан орденни гузвай. 1934-йисалди эгечина Советрин Союздин Игит лагьай твар 12776 касдиз гана. Абурукай лап чехи пай (92 процент) Ватандин Чехи дяведа фашистрихъ галаз кыле феи женгера къегьалвилер къалурау аскерар ва офицерар я.

Советрин Союз чклайдалай къулухъ Советрин Союздин Игитвилдин твар гунни амуькнач. Гила Россиядин Федерацияди Ватандин

вилик лап чехи лайихлувилерай Россиядин Федерациядин Игит лагьай твар гузва.

Тарихдин депилри успатзавайвал, сифтебурукай яз, Советрин Союздин Игитвилдин твар полярный летчикриз - Анатолий Ляпидевскийдиз, Сигизмунд Леваневскийдиз, Василий Молоковаз, Николай Каманиназ, Маврикий Слепневаз, Михаил Водопьяноваз, Иван Дорони-наз гана. Абуру "Челюскин" гимидин экипаждин членар ва пассажирар къутармишдайла зурба дирибашвал ва уьтквемвал къалурнай.

1934-йисан 28-сентябрдиз 12 агьзур километрдин къакьандай лап яргьал мензилдиз лув гунай рекорд эцигай летчик М.Громовазни Игитвилдин твар гана. 1936-йисан 31-декабрдиз Яру Армиядин 17 командирдиз (Испанияда кыле феи граждан дяведин иштиракчийриз) Советрин Союздин Игитвилдин твар гана. Абурукай танкистар Д.Погодин, П.Арман, С.Осадчий, Н.Селицкий, П.Куприянов квачиз, амайбур летчикар тир.

1941-йисан 1-январдалди уьлкведа Игитвилдин тварциз 626 кас лайихлу хьана. Абурун арада вад дишегьлини авай. Ватандин Чехи дяведа къалурау къегьалвилерай Игитвилдин тварциз 11657 кас (абурукай 3051 кас телеф хьайидалай гуьгьуьниз) лайихлу хьана. Абурун арада Советрин Союздин саки вири халкъарин векилар авай, гьа гьисабдай яз, - 58 дагьустанвини.

Призывдин къетленвилер

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Россиядин Федерациядин Генеральный штабдин тешикувилдин управлендин начальник генерал-лейтенант Василий Тонкошкурова лагьайвал, алай йисан 1-октябрдиз уьлкведин армиядин жергейриз жегьилар тухуз эгечинава ва зулун призывдихъ вичин къетленвилер ава. 1-октябрдиз 31-декабрдалди Яракьлу къушунрин частариз 150 агьзур жегьил агакъарда. Им алай йисан гатфариз армиядин жергейриз тухвай ксарин къадардизлай 4 агьзурдан тимил я.

Россиядин военный къилин прокуратуради гайи делилралди, уьлкведин вири шегьерра, районра военный комиссариатар, сборный ва транзитный пунктар призывникар къабулиз гьазур я. Военный прокуратурадин векилри жегьил гадаяр частариз къван рекьени твада. Ихътин мумкинвал армиядиз физвай къегьалрин диде-бубайризни ганва. Яни, хуш аваз хьайитла, диде-бубадивай чпин хва частуниз къван рекье тваз жеда.

И призывдин къетленвал мадни адакай ибарат я хьи, аскервилдин партал алуькнавай жегьилрикай спортдин ва олимпдин ротаар тешилда. Эгер эхиримжи къад йисуз Чечен Республикадай Россиядин армиядиз эркекар желбзавачиртла, и зулуз анай 500 кас армиядиз тухуда.

Дагьустандин жегьилар армиядиз финин кардиз хьсандиз гьазур хьанва. И мукьвара республикадин вири шегьерин ва районрин призывдин комиссийрин руководителрихъ галаз мярекат тешикнавай. Дагьустан Республикадин военком Дайтбег Мустафаева лагьайвал, и зулухъ Дагьларин уьлкведай Россиядин Федерациядин Яракьлу къушунриз къе агьзурдалай виниз жегьил гадаяр фида.

Малум тирвал, эхиримжи йисара Россиядин армиядин жергейриз дагьустанви жегьилар тимил желбзавай. Идахъни вичин себбар авазвай: Дагьустанда къызгьин гьалар, диндин экстремизм, терроризм, жегьилрин бязи къатар гьукуматдин политикадиз акси акъвазун.

Акъазвайвал, республикада хьсан патлахъ жезвай дегишвилери и терефдизни таъсирзава. Эгер 2012-йисан зулуз армиядиз чи республикадай 700 кас, 2013-йисуз 1300 кас тухванайтла, гила и рекьем 2 агь-

зурдалай алатда. Военный комиссарди къейд авурвал, гьар са шегьердиз, райондиз армиядиз рекье твадай жегьилрин къадар тайинарнава. Месела, Махачкъаладай 600 кас, Каспийскдай 35, Хасавюртдай 71 жегьил ва икл мад.

Аскервилдин партал алуькнавай жегьилар Россиядин саки вири регионриз рекье твада. Камчаткадизни, Калининграддизни, Москвадизни, Кеферпатан флотдизни, Санкт-Петербургдизни, Россиядин Кьиблепатан сергьятдизни. Махачкъала шегьердин военный комиссар Муртуз Идрисова лагьайвал, дагьви жегьилар вири жуьрейрин частариз къабулзава. Абуру рикл алаз, дирибашвилелди гьавадинни десантдин, кьенепатан, ракуун ренкьерин, пияда къушунрин МЧС-дин частара къуллугьзава. Зулуз тухузвай гадаирин хейлин пай стратегиядин метлеб авай ракетный частариз рекье твадайвал я.

Малум тирвал, дагьустанви жегьилар, 1-2 квачиз, садрани армиядин жергейра къуллугь авуникай кечайди, я катиди туш. Гилани Ватандин къуллугь ийиз кланзавайбурун къадар лап гзаф я. Вучиз лагьайтла, армияда къуллугь авур жегьилриз оборонадин министерстводин частара, Россиядин МВД-дин, ФСБ-дин органра, сергьятдал къуллугьдай, къвалахдал акъваздай мумкинвал жезва. Идалай гьейри, армияди жегьилриз кеспиярни чирзава. Абурун сагьламвални, руьгьдин хцивални мягкемарзава эхир. Гьа са вахтунда чизвайвал, алай йисан январдилди армияда къуллугь тавур ксар государстводин къуллугьдал къвалахални къабулзавач. Гьавилайни чи жегьилар армиядиз физ гьа-миша гьазур я.

Сулейман-Стальский райондин 85 йис Тарихдиз вил вегьейла

Шагъабудин ШАБАТОВ

Зун тарихдин яцариз эвичдач, ам яргалди вахт къадай месэла я. Заз чи район гьикл арадал атанатла, адан ала-тай девирриз са гьечли сейр ийиз кланзава.

Урусатдин куьлгедик акатдалди лезгийар ханари гьелекиз хьанай. А кар чаз тарихдин ктабар клепайла, гьакни Куьмхурь Саидан шииррайни ачухдиз аквазва. Къенин юкьузни халкъдин сивера Сурхай-хан, Мурсал-хан, Юсуф-хан тварар амазма.

Тарихдин ктабар клепайла малум жезвайвал, 1859-йисан 12-октябрдиз Урусатдин пачагьди генерал-майор Юсуфбегаз Куьредин ханвлин дережа гузва. Амни акъван зулумкар хьана хьи!.. 1862-йисуз куьревийри чеб хандиз табий жедач, ам зулумкар я лугьуз малумарна. И вакъийрайкай 1895-йисуз Темир-Хан-Шурада акъатай Е. И. Козубскийдин ктабда гегьеншдиз хьенва. 1862-йисан мартдиз Баратинскийдиз кхьей чарчай аквазайвал, Куьредин хан Юсуф арза гана экъечлуниз мажбур хьана.

Гьа вахтунда Баратинский фельдмаршал тир, ада Гуниб гьалкъада туна, Шамил есирвиле къуна, ам Калуга шегьердиз тухвана. 1864-йисуз Куьре ханлух чукурна, адакай Куьре округ авуна. И члавуз Куьре округдик акатзайвал вири хурера 11 агъзур хизан ва 59 агъзур агъали яшамиз жезвай. Санлай Кьиблепатам Дагъустанда 28700 хизан, 142 агъзур агъали авай. Вири Дагъустанда 94800 хизан, 425457 агъали яшамиз жезвай.

1917-йисуз Урусатдин пачагьдин гьукум тергна, рабочий класдинни лежберрин гьукум эцигна. 1921-йисан 21-январдиз Дагъустанда Советрин власть тестикирна.

1929-йисуз ВЦИК-дин Президиумдин къарардалди Советрин гьукуматди Куьре округ чукурна, Къасумхурьун, Къурагь, гуьгьунлай Табасаран, 1934-йисуз Агъул, 1935-йисуз Хив ва 1943-йисузни Мегьарамдхурьун районар тешкилна. А вахтунда Къасумхурьун район Дагъустанда виридалайни члехиди тир.

Стлал Сулейман дидедиз хьана 100 йис тамам хьунихъ галаз алакьалу яз 1969-йисан 12-майдиз РСФСР-дин Верховный Советдин Президиумдин къарардин бинедаллаз, Къасумхурьун райондиз Стлал Сулейманан твар гана.

Районда Стлал Сулейманан 100-йисан юбилейдин члехи мярекатда иштирак авун зазни къисмет хьанай. Ам райондин са мертебадин клубда киле фенай. Анал шаирдин хва Мирзеусуфни раханай.

Са сеферда чи квалитет рагметлу Якъуб Яралиевни даргийрин шаир Сулейман Рабаданов мугьман хьанай. Ихтилат кватайла, абурувай ван хъайивал, Расул Гьамзатов са гьи гьукуматдай ятлани хтайла, ада КПСС-дин райкомдин 1-секретарь Зейдуллагь Бабаевич Мегьтиеваз лагьаналдай: Зейдуллагь Бабаевич, зун флан гьукуматда яратмишунрин командировкада авайла, завай са дишегьлиди, куьн гьинай я, юлдаш Гьамзатов, лагьана, хабар къуна. За адаз зун Дагъустандай я лагьана жаваб гана.

- Ам гьина авай чка я? - хабар къун хъувунай ада. За ам Сулейманан ватан я лагьайла, адан килин ишарадай заз ам гьавурда акьурди чир хьана.

Тарихдин метлеб авай вакъияр чи районда гзаф киле фена. Къасумхурь гьамиша лезги халкъдин дердияр гьалдай центрадиз элкьвейди я. Заз инал са вакъиа рикел хкиз кланзава. 1991-йисан сентябрдин вацра лезги халкъдин "Садвал" гьерекатдин III лагъай съезд киле тухун кьетнавай. Сифте Дербентда, Белижда, Мегьарамдхурье ам киле тухудай ихтияр РД-дин руководстводи ганачир. А вахтунда КПСС-дин Сулейман-Стальский райкомдин 1-секретарь Мусаиб Агьмедов тир. Ада ам Къасумхурьел тухудай ихтияр ганай.

Вичи лагъайвал, и ван хъайила, РД-дин Госсоветдин Председатель Мегьамедали Мегьамедова адаз зенг авуна, ик лагьана:

- Юлдаш Агьмедов, вуна вучиз Къасумхурьел съезд тухудай ихтияр гузва. М. Агьмедова М. Мегьамедоваз жаваб хгана: - Акл ятла, абуруз меркезда киле тухудай ихтияр це, - вири девирра Къасумхурь лезгийрин месэлаяр гьалдай, гьалзавай центр хъайиди я, гилани и съезд ина киле тухун заз асант аквазва, гьавилай за ихтияр гана.

Райондин Культурадин дворецда и съездди вичин квалал 29-сентябрдиз башламишна. Зунни делегат тир. Ам ДАССР-дин Верховный Советдин депутат, "Садвал" гьерекатдин исполкомдин председатель Нариман Рамазанова ачухнай ва доклад авун патал гаф ДПУ-дин профессор, "Кавказская Албания - Лезгистан" ктабдин автор Гьажик Абдурагьимоваз ганай.

Съездда 700 касдилай виниз лезги халкъдин лайихлу векилри иштиракна. Делегатрилай гьейри 114 кас теклифнавай мугьманарни авай. Ими районда тарихдин метлеб авай члехи вакъийрайкай сад хьана.

Къуй район къвердавай берекатлу, девлетлу, халкъдин дуланажагьни хьсан хьурай!

Сечкияр цийи жуьреда Крар вилик фидатла?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собраниди нубатдин сеферда чи килин Закондик - Конституциядик дегишвал кутуна. Гила муниципалитетрин (шегьерин, районрин) килер вири халкъди сечки авуналди хьядач. Шегьерин ва районрин собранийрин депутатри чпин арадай хьядач. Гуя ик авуналди обществода икьван члавалди рехъ гуз хъайи либерализмдин, яни вири халкъди иштирак тавунин, адан къайгьусузвлин, бейтерефвилдин гьаларал эхир эцигзава. Идалайни гьейри, лап къадарсуз "активламыш" хьунин, яни хурь хурел тухум тухумдал элкьунин вилик падни къада...

Жедай кар я жал? - суал къевезва гьасятда. И суалдик депутатрин гафарихъ инанмиш тахунин тах квайди гьасятда гьиссзава.

Чи муниципалитетрин, иллаки шегьеринни районрин килер хьядайла, халкъдин активвал вучиз тлимил жезва? Хурерин килер хьядайла, гьакьван гзаф физвани сечкичияр чпин ферз килиз акъудиз? Гьа са вахтунда чаз маса мисаларни аквазва эхир? Са десте маса дестедал физва... Им бейтерефвал я жал?..

Эхиримжи саки 20-30 йисан девирда вилериз аквазвай тежрибади, яни чина вири дережайрин (хурелла гьосударстводин килиз къван) сечкияр киле фейи тежери адетдин сечкичияр общество патал акъван важиблу тир месэладивай къадарсуз яргъа авунвайди анжах экуь къиравдиз такун мумкин я. Халкъди сечкийра иштиракзавач лугьун, зи фикирдалди, чи депутатрин нубатдин куьруьк, акъалтай жуьреда чи чебни, сечкичиярни алдатмишун яз аквазва заз. Чкадин власть (члехи къуллугь) къаз кланибур санани тлимил хьанвач. Гуж гьалибнани и кар ийизвай чкаяр гзаф я.

Къуй, лугьун хьи, муниципалитетрин килер хьядайла, сечкичийрин еке къатар (лугьузвайвал, "халкъди") иштиракзавач. Сесер "маса" гузва, "маса" къачузва. Вучиз ик ийизватла кил акъудна, гьакьки демократия (халкъдин гьукум) мягькемардай чкадал чина регьят рехъ хьанавай хьиз я заз.

Мад суалар къевезва. Вучиз ик жезва? Низ хийирлу я и кар?

Жавабар мад гьа чи алатнавай цлуд йисарин сечкирин тежрибадай жагьуриз жеда.

Чи рикел аламайвал, гьеле 1996-йисуз улквдин Президент хьядайлани, Дагъустанда коммунистрин векил Г. Зюгановаз сесер пара гайиди тарихда гьатнава. Амма центрадив вуч делилар агакьарнай? Гуя чина Эльчиназ ганай къван акъван герек сесер (?!)

Им бесгужуналдини "демократиядиз" клур гун, адан пак ниятар руг авун тушни? Ни ийизва ик? Сечкичийри?..

Лугьун хьи чна, эхиримжи сеферда Махачкъалада гила сударик квай мэр "вири халкъди сесер гана" хьана. Амма ам гьихьтин "халкъ" тиртла чи шегьердин муаллимризни духтурриз, аялрин бахчайрин тербиячийриз, пенсионерриз, гзаф аялар галай дидедейриз, а члаван милициядин хейлин къуллугьчийриз, са гзаф журналистризни хьсандиз чида.

Законди (Конституцияди) районрин ва шегьерин килер вири халкъди сес гуналди хьязавайди къалурнаватлани, чи законодательстводи муниципалитетрин собранийрин депутатри и кар чпиз (яни а тешкилатрин килериз) кланивал килиз акъуддай мумкинвал ганвай. "Чкадин самоуправление" лугьудайда гьакл ихтияр гузвай къван! Гьавилайни саки вири чи районра цлуд йисаралди районринни, абурун собранийринни килер дегиш жезвачир. Вичи вич алай хел ни хьади я? Бес гилан дегишвили вуч цлийвал ва хьсанвал арадал гьанва? Гьидатла инлай къуллугь?

Къуй гьак хьурай. Белки, сечкийриз ийизвай харжияр тлимил жен. Белки, халкъ гила къванни са тлимил уях жен? Муниципальный собранийрин депутатрин ери ва жергеяр, белки, вилкандалай къени ва хьсан жен.

Амма, чаз аквазвайвал, цлуд йисаралди, гьа районрин ва собранийрин килер хьиз, депутатари дегиш жезвачир эхир. Гьа садбур я! Чебни хуьзвай, чпиз и мумкинвал ганвай килерни... Къарарарни, къанунарни (къуй гьа чкадин "гьечли" крар хьурай) чпиз кланивал "гьяззавай"... "Самоуправление" я къван!..

Гила инал "лобби" ва "лоббизм" гафар рикел къевезва. Икьван чаз хас тушир гафар вучиз рикел къевезвайди ятла? Философиядин ва къецепатам чларин словарра кьийднавайвал, лоббизмдин асул бине Америкадин конгресс (парламент) я. Ана къабулзавай вири законар чпихъ еке пулар (девлетар) авай олигархри (монополистрини банкирри) чпиз кланивал къабулиз тазва, яни депутат (конгрессменар) маса къачузвайди я.

Депутатар "маса" къачун?.. Сесер "маса" къачун?.. Гьикьван цлур суалар ятлани, ихьтин гьакькият чи обществодани къвердавай мягькем жезвайди хьиз я заз. Ик туширтла, халкъ "муниципалитетрин килер" сечки авунай къерех жедачир. Са гзаф законарни, чи парламентарри къабулзавай, бязи вахтара низ ва вуч паталди ятла чир жезвач. Са законриз яргал йисаралди экв такваз амукьда. Месела, олигархри ва чиновникри законсуз рекьералди кватлай девлетар гьосударстводи тулк авунин (конфискация) гьакьиндай закон садрани къабулдач... Ихьтин веревирдерилай къуллугь захъ амайди са гаф я.

Конституциядик мад са цлийвал кухтунва. Мубаракарай!

Цийиз хьядай депутатри, абур цлийибур хъайитла, цийи килер цийи къайдайралди хьядач. Кваллахарни, белки, цлийибур - халкъдин игьтияр таъминардай бур жен...

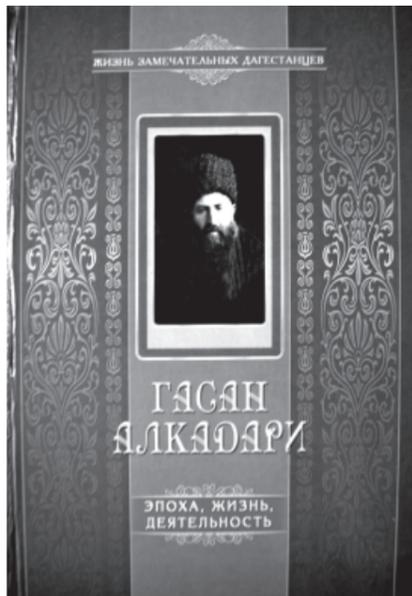
Яраб мад гьихьтин "цийивилери" чун вилив хуьзватла?..

Алкьвадар Гьасан эфендидин 180 йис Юбилейдиз савкъат

Хазран КЪАСУМОВ

Махачкъалада, Дагъустандин ктабрин издательствода урус члалал "Гасан Алкадар" твар алаз ктаб чапдай акъатнава. Адан автор Россиядин писателрин Союздин член, Алкьвадар Гьасан эфендидин музейдин директор Гьуьсейн Имамович Гьуьсейнов я.

Ктаб автордин сифте гафунилай башламиш жезва. Ам "Биография", "Асари-Дагъустандикай" кхьинар, "Дагъустандин алимрайкай", "Алатай вахтар, къенин йикьар, гележе", "Дагъустан ва Россия", "Алкьвадариди туьрк члалалди кхьей шиирар", "Гьасан эфендидин къанни са тарс", "Гьасан Алкьвадаридин художе-

ственный весидай", "Алкьвадар Гьасан эфендидин музейдин тарих", "Алкьвадаридин явлалу гафар, кагъазар, корреспондентияр" ва маса килерикай ибарат я.

Ктабда Гьасан эфендидихъ, адан яратмишунрихъ, пак чкайрихъ галаз алакьалу гзаф къадар шикилар, арифдардин вичин ва адаз бахшна кхьенвай шиирар, музейдин ктабда аниз атай машгьур ксарни авунвай кхьинар гьатнава.

Лугьуз жеда хьи, Гь. Гьуьсейнова Алкьвадар Гьасан эфендидин документальный шикил яратмишнава.

"Гасан Алкадар" ктабдин рецензент профессор Амри ШИХСАИДОВ я.

392 чиникай ибарат тир ктаб 500 экзemplардин тираж аваз акъуднава.

Инсафсузвал яз аквазва заз

НУМРАДИЗ ЧАР

Темирхан ТЕМИРХАНОВ,
зегьметдин ветеран.
Гьепецгьрин хуьр

Гьурметлу
Агьариза Узаирович!

За 4-сентябрдин 36-нумрада "Лезги газет" - 2015-йисуз кьил гана куьне кхьенвай макъала еке гьевесдивди кьелна. Заз пара бегенмишни хьана. Гьам чи лезги члал хуьнин кьвалах вирида сад хьиз гьисс авун лазим тирди, гьамни са бязи юлдаши чи играми "Лезги газет" кхьинин рекье чпин рикл кузвайди ва гьакни кьведай йисуз чи "Лезги газетдин" 95 йис тамам хьуникай, са кьадар чи вичегь рухвайрин ва рушарин юбилейрни кьейд ийидайдакай малумарнавай. Амма, гьайиф хьи, макъаладин са чкадал атайла, зи бейни элкьвена. Амни чи газет 2015-йисуз кхьейла гузвай 774 манатдикай редакциядиз анжах 180 манат, амай 594 манат "Россиядин почтадиз" физвайди я лагьайла. Абурухь вуч хьанва, инсаф квахьнавани? Редакциядин коллективди, зегьмет чугуна, чар, шир ва маса шейэр серфна газет акьудзава 180 манатдихь, а газет анжах агакьар авуниз саки 600 манат кьачун - им лап инсафсузвал яз аквазва заз.

Шаз йисан сифте кьляй 10401 экзепляр акьудзавай "Лезги газет" йисан кьвед лагьай паюна 9055 экзеплярдал аватна. Ци хьайитла йисан сифте паюна 9744 газет акьудзавайтла йисан кьвед лагьай паюна, "Россиядин почтадин" инсафсузвал себеб яз, амукайди 7921 газет я, яни 1823 экзеплярдин тлимил хьхьана.

Пулунин гьисабар кьуртла, килиг садра: месела, 8000 экзепляр газетдилай зегьмет чулгузавай, материал серфзавай редакциядиз йисан кьене 1 миллионни 440 агьзур манат, а "Россиядин почтадиз" гьа и са чи "Лезги газетдилай" 4 миллионни 752 агьзур манат?!

Ахцегь райондин администрацияди гьиле кьунвай кьайда, яни типографиядай чпи хутахиз, кьелдайбурув ахгакьарун - им жуван халкь патал, "Лезги газет" патал еке куьмек я, амма, чидач ман, яргьалди кьиле фидатла.

Гьар са идарадихь, гьар са кьилдин пешекардихь вичин чарасуз везифаяр хьун ва абур закондал бинеламиш хьана кьиле тухун лазим я.

Гьурметлу Агьариза Узаирович ва амай чи "Лезги газетдин" коллектив! За тлалабзава гьа чи "Россиядин почтадин" сагьибривай хабар кьун: вуч себеб ава ци йисан сифте кьляй гьар са газет кхьинай 360 манат кьачурла, кьведай йисан сифтедилай 594 манат кьакьудунихь, яни са йисан кьене почтадин кьвалахдин кьиметар 234 манатдин багьа авунихь?

Чи пак буржи

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, гьар йисуз 1-10-октябрдин йикъара чи уьлкведа Яшлугуьрун йикъаз талукь мярекатар тешкилзава. "Бубайрин крар - невейриз чешне!" лишандик кваз ихьтин сувар Ахцегь муниципалитетдин КЦСОН-да кьиле тухунни хьсан адетдиз элкьвенва.

Мергьяматлувлин нубатдин кар яз, и муькьвара КЦСОН идарадин кьуллугьчийри кьил рехи хьанвай, далудихь уьмуьрдин девлетлу тежриба галай яхцурдав агакьна камаллу районгьилияр, кьетен гьурметдивди кьаршиламишиз, суварин кьайдада безетмишнавай чпин

залда гьар са нямет алай столрихь ацукьарна.

Абур хуш келимайралди тебрикуналди, мярекат КЦСОН-дин директордин заместитель Фироза ГьАМЗАЕВАДИ ачухна ва сифте гаф адан директор Кьистер ГьАНИЕВАДИЗ гана.

- Гьурметлу диде-бубаяр, бадеярни чехи бубаяр! Гьар са инсандиз, обществодиз чпин патав уьмуьрдин уькьуь-цуру дадмишнавай камаллу меслятчияр, насигьатчияр хьун важиблу я, бахт я. Яшлугуьрун йикъан суварин диде-бубадиз гьурмет авунин, несилрин арайрин алакьаяр хуьнин важиблублин гьакьиндай рикел хкизва. Чи идарадин везифаяр куь хатур-гьурмет хуьникай, яшайиш-

динни медицинадин ва маса месэлайрай кьез алакьдай кьай-гьударвал авуникай ва, гьелбетда, куь уьмуьрдин хьсан тежриба жегьилрив вахкуз куьмекуникай ибарат я...

Ахцегь РДК-дин мандар Эмирсултан БИГЕЕВАН манийрин арада, тамадади нубат-нубатдалди гафар гуналди, Ахцегь райадминистрациядин кьилин куьмекчи Шемсидин АРУХОВ, "Сельсовет Ахтынский" муниципальный тешкилатдин кьилин заместитель Кьардаш ГьАЖИЕВ, райондин УСЗН-дин кьуллугьчи Ферикьет АГьАЕВА ва маса юлдашар рахана. Залдавай агьсакьалриз, райондин вири яшлугуьруз абур и сувар риклин сидкьидай мубаракна.

Ахпа гаф райцентрадин школайрин аялриз гана. Абуру чпин бадейризни чехи бубайриз ширрикаяни манийрикая, куьлеррикаяни гьеччи сегьнейрикая ибарат итижлу концерт гьазурнавай. Аялрин гьар са нумра мярекатдин иштиракчийри капар ягуьналди кьабулна. Ругьдиз жегьил бязи агьсакьалри, гьевесламиш хьана, чпини куьлер авуна.

Райондин руководстводи ва КЦСОН-дин коллективди чеб ик хьсандиз агьмиш авунай пара кьадар сагьрай лугьналди, агьсакьалар гьиле савкьатарни аваз развилелди хьфена.

Чи уьмуьрдин рехнеяр

Бедбахтвилер арадал гьизвай муьгь

Рагьидин ЭМИНОВ

Кьез и шикилдай аквазвайди Ахцегьрин кьуза пата авай В.Эмирован тварунихь галай куьчедин кьерехдай физвай ГЭС-дин кьаналдал алай муьгь я. И муьгь авай татугай гьал себеб яз адалай физвай транспортдин такьатар кьаналдиз аватай дуьшуьшар тлимил хьанва. Ихьтин вахтара инсанриз хасаратвилерни жезва. Гзаф йисар идалай вилик эцигнавай и муьгь дарискьал хьунилай гьейри, адан чапла пата авай кваллин иесиди инал кьакьан цал хжажункиди, муьгь далдадик акатзава.

Цлан патавайни ада кьерецдин кьелем акурна. Гила адакай кьакьан тар хьанва. Адан хилерини анихьвай кьезвай автотранспорт акуниз манийвалзава. Нетижда рекьай сад-садан кьаршидиз кьезвай машинрин

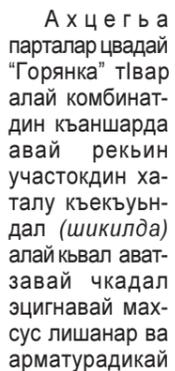
шоферриз чеб-чпел туьш жедалди садаз-сад аквазвач.

Инал вичикай суьгьбет физвай чкадал аварияр жезватлани, Аллагдай шукур хьуй, гьелелиг инсанар телеф хьанвач. И муькьуьн са патани рекьин гьерекатдин кьайдайриз талукь тир лишанар эцигнавач. ГИБДД-дин кьуллугьчийриз инаг акун тавун тажуб жедай кар я.

Эхиримжи вахтара и муь-

кьуьн хаталувал мадни артух хьанва. Адан эрчи патан кьерехдихь галай ракуьн жугуьн са низамсуз шоферди, машин эцьяна, ярхарнава. Ам чкадал эхцигдай са организация, я са мергьяматлу кас жагьизвач. Рекьерин отделдин руководстводизни и кардин кьайгуь чулгун серф яз аквазвач. Бедбахтвилер арадал гьизвай и муьгь кьайдадик куктун патал ни ва мус серенжемар кьабулдатла?

Хаталу кьекьуьн

Ахцегь а парталар цвадай "Горянка" твар алай комбинатдин кьаншарда авай рекьин участокдин хаталу кьекьуьндал (шикилда) алай кьвал аватзавай чкадал эцигнавай махсус лишанар ва арматурадикай туькьуьрнавай жугуьн тербиясуз бязи инсанри са шумудра чкадила алудна гадарнава. Ихьтин крарин нетижда автотранспорт ва инсанар кьерез аватун мумкин я. И жуьредин нагьакьан гьерекатар авун садазни кутугнавач.

Куьчейрал тварар алач

Малум тирвал, Ахцегьрин хуьр кьвердавай гегьенш жезва. Идахь галаз санал цийи куьчейрин арадал кьезва. Амма чи хейлин куьчейрал тварар ва квалерал нумраяр алач. И кардини гзаф татугайвилер арадал гьизва...

Паталай чиниз са мугьман хтайла, вичиз герек куьне жагьурун патал ам кьелера гьатзава. Гьелбетда, ихьтин шартлара почтальонарни и ва я маса касдиз газет, чар, посылка хтайла, абур вахун патал гзаф кьекьвена клан жезва. И жуьредин татугай гьалар давам жез гзаф йисар я. Месэлади гьеле фадлай вич гьялун истемиззава. Чна талукь тир идараяр и месэладал машгуьл жеда лагьана умудзава.

1999-йисан вакьайрин хроника

• **2-сентябрь.** Федеральный кьуватрин вилик Буйнакский райондин Чабанмахи хуьре эхиримжиди яз амай боевикрин даяхдин пункт кьунин везифа эцигнава. РФ-дин МВД-дин кьенепатан кьушунрин Главком, генерал-полковник Вячеслав Овчинников ва малумарайвал, ина активный гьерекатар тухузвай 100-120 кас ава. "Зи фикирдалди, операциядин эвел кьиллай абур са 500 кас авай", - кьейдна генералди.

Пакамахь фад Кьизляр шегьердин территорияда кьенепатан кьушунрин заставадал гьужум авуна. 20 боевикдикай ибарат тир десте Копаевский гидрозелдай экечлиз чалишмиш хьана. Гьелбетда, бандитриз цай гана. Абур тади гьалда кьулухь хьфена.

МВД-дин, СОБР-дин, ОМОН-дин аскерри ва гьакни Дагьустандин ополченчийри Левашадай Буйнакскдиз физвай рекье кьулай чкаяр кьуна. Разведкадин делилрай аквазвайвал, боевикри Кьарамахидай ва Чабанмахидай ислягь агьалияр ахьайзавач, катзавайбуру авай машинриз гуьлле гузва.

• **4-сентябрь.** Федеральный кьуватрин саналди тир дестедин цийи командующийвиле Кеферпатан Кавказдин военный округдин начальникдин заместитель, генерал-лейтенант Геннадий Трошев тайнарна. Федеральный кьуватар Дагьустандин Кадардин зонада эхиримжи фазадив эгечина. Фронтдин авиацияди Чабанмахи хуьруьн кьерехриз бомбаяр вегьена. Патарив гвай боевикар авай чкайриз тупарай цай гана. Женгерин райондиз цийи подразделенияр, бронетехника ва залан артиллерия, гьа жергедай яз реактивный механизмар "Град" ва "Ураган" мукьва жезва.

• **5-сентябрь.** Буйнакск шегьерда киш йикъан нянихь военный городка яшайишдин са квал хьиткьинарна. Пакаман сятдин вадан зураз Чечнядай 2 агьзурдав агакьна яракьламиш хьанвай бандитар, Дагьустандин часпардилай элячйна, чи республикадин сергьятриз атана.

Шамил Басаева регьбервал гузвай бандитрин тешкилатри Шушия, Ахар ва Гамиях хуьрер кьуна. Новолакский ва Казбековский районра женгер кьиле физва. Аниз куьмек гун патал махсус вертолетар рекье туна.

• **6-сентябрь.** Йифиз Чечнядин кьиблединни рагьэкечлiday патан районар бомбаламишна.

Федеральный кьуватар санлай са шумуд фронтда гьерекатар кьиле тухуниз мажбур хьана. Виридалайни муракаб гьалар авай тереф вилик кьвай юкьуз 2 агьзурдав агакьна боевикар гьахьанвай Новолакдин территория тир. Абуру са шумуд хуьрел, гьакл райцентралдин гуьзчивал тухузвай. Чкадин милиционерри ва Липецкдин омонвчийри саки са суктада душманди элкьуьрна кьунвай РОВД-дин дарамат хвена. Анжах пакамахь аниз гьахьай бронетехникадин куьмекдалди абур гьалкьадай акьатна. Гьайиф хьи, хкатунарни тахьана амуькьвач. Дагьустандин 3 милиционер, Липецкдай тир са омоновец ва кьенепатан кьушунрин 10 аскер телеф хьана.

Дагьустанда резервистар кьватл хьуниз эвер гана. Махачкьаладай гьеле августдиз шегьердин мэр Саид Амирова тешкилнавай 300 касдикай ибарат тир десте майдандиз экечйна. Адан членри чпин командир, МВД-дин запаса авай офицер, полковник Шамил Асланован регьбервилек кваз Ботлихдин женгера лимгивал кьачуна. Дагьустандин меркез хуьн патал интернациональный бригададин 1500 аскер запасада амазмай.

среда, 15 октября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Местное время. Вести Дагестан
18.20 Камал Абуков: О Расуле и не только
18.55 Литературный квочег. Книжная ярмарка «Тарки-Тау 2014».
19.35 Местное время. Вести Дагестан

19.30 Время новостей Дагестана
20.20 «На виду»
21.05 «Час размышлений»
21.35 «Природа и общество»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Под прикрытием»
02.00 «Час размышлений»
02.25 Х/ф «Две ночи с Клеопатрой»
03.45 Т/с «Правое дело»
04.30 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Знакомство»
05.35 Х/ф «Трое суток после бессмертия»

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.10 Передача на ласком языке «Арши ва аглу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Япония глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Вертикаль»
10.50 Д/ф «Ловушка для солнца»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Празднование 100-летия церкви «Сурб Аствацацин» в Эдиссии
14.00 «Правое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Правое дело»
15.45 Д/ф «Возвращение к истокам. Сулейман-Стальский район»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Знакомство»
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Дом с лилиями».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Дом с лилиями».
23.45 «К 200-летию М. Ю. Лермонтова. «Еще минута, у упал...» (12+).

0.50 Новости.
1.05 Т/с «Рэй Donovan».
2.05 Х/ф «Чай с Муссолини»
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Чай с Муссолини»
4.20 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «По ту сторону жизни и смерти. Ад».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».

11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
22.00 Т/с «Аромат шиповника»
0.45 «Загадки цивилизации. Русская версия». Фильм 2. «Новая прародина славян».

3.00 «Дикий мир».
3.15 Т/с «Государственная защита».
5.05 Т/с «Супруги».
ТВЦ
6.00 Детектив «Противостояние».
Профилактика.
12.00 Х/ф «Я объявляю вам войну!».
13.40 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Удар властью. Юлия Тимошенко».
16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Хроники московского быта. Операция «Коперация».

1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
НТВ
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара».
11.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.55 «Прокурорская проверка».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лучшие враги».
17.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Карпов 3».
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Братаны».
0.55 Т/с «Проснемся вместе?» (18+).
2.00 «Квартирный вопрос».

0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос».
1.10 «Петровка, 38».
1.25 Х/ф «В стиле Jazz».
3.00 Д/ф «Леккерство от старости».
4.10 Т/с «Исцеление любовью».
5.00 Т/с «Сто вопросов о животных». (США).
СТС
6.00 М/ф
8.00 «6 кадров». (16+).
9.00 «6 кадров». (16+).
9.30 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний».
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
15.00 Т/с «Восьмидесятые».
16.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Кухня». (16+).
18.30 Т/с «Кухня». (16+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Т/с «Светофор». (16+).
21.30 Комедия «Мужчина по вызову». (США). (16+).

23.10 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний».
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 Комедия «Большой Лебовски». (США). (18+).
2.40 Комедия «Бетховен 4».
4.30 «Не может быть!» (16+).
5.30 М/ф «Дед Мороз и лето».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).
REN TV
Профилактика.
10.00 «Территория заблуждений».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Тотальная распродажа».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне!
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 Х/ф «Полицейская академия 5: Задание Майами-Бич». (США).
21.45 «Четыре свадьбы».
22.45 «Смотреть всем!»
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Любовь 911».
0.30 Х/ф «Полицейская академия 5: Задание Майами-Бич». (США).
2.15 Х/ф «Плохой Санта».
4.00 «Следки».

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Детектив «Убийство на Ждановской».
12.00 «Сейчас».
12.30 Комедия «Берегите женщин». (12+).
15.00 «Место происшествия».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Драма «Человек на своем месте». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Память одиночества».
20.30-23.15 Т/с «След. Частное правосудие».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Детектив «Убийство на Ждановской».
12.00 «Сейчас».
12.30 Комедия «Берегите женщин». (12+).
15.00 «Место происшествия».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Драма «Человек на своем месте». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Память одиночества».
20.30-23.15 Т/с «След. Частное правосудие».

22.00 «Сейчас».
0.00 Комедия «Ссора в Лукашах». (12+).
1.55 Драма «Человек на своем месте». (12+).
3.55 Боевик «Транссибирский экспресс». (12+).
КУЛЬТУРА
Профилактика.
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Герой нашего времени. Максим Максимыч. Тамань».
12.35 Проект «Лермонтов».
12.45 Д/ф «Шелковая биржа в Валенсии. Храм торговли».
13.00 «Правила жизни».
13.25 Проект «Лермонтов».
13.30 Красуйся, град Петров! А. Воронихин, А. Постников, С. Суханов.
13.55 Проект «Лермонтов».
14.00 Т/с «Анна Павлова».
14.55 Проект «Лермонтов».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Иракий Андронок рассказывает... «Мцыри».
15.45 Проект «Лермонтов».
15.50 «Искусственный отбор».
16.30 Проект «Лермонтов».

16.35 «Больше, чем любовь». А. Ханжонков и В. Попова.
17.10 Проект «Лермонтов».
17.20 Музыка Серебряного века. С. Рахманинов.
18.05 Проект «Лермонтов».
18.10 Д/ф «Услышать вечный зов».
18.50 Проект «Лермонтов».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Абсолютный слух».
20.10 «Таинственная повесть».
20.35 Проект «Лермонтов».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!».
20.55 «Правила жизни».
21.20 «Власть факта». «Экономические войны».
22.00 Проект «Лермонтов».
22.05 Д/с «Чудеса Солнечной системы».
22.55 Проект «Лермонтов».
23.05 «Театральная летопись».
23.30 Проект «Лермонтов».
23.35 «Новости культуры».
23.55 Проект «Лермонтов».
23.56 Х/ф «Герой нашего времени. Максим Максимыч. Тамань».

1.10 Проект «Лермонтов».
1.55 «Наблюдатель».
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.30 Т/с «Секретные материалы».
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка».
17.30 Т/с «Слепая».
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп».
21.15 Т/с «Секретные материалы».
23.00 Х/ф «Озеро страха 3».
0.45 Х-Версии. Другие новости.
1.15 Х/ф «Двойник дьявола».
3.30 Д/ф «Городские легенды. Москва. Секретный бункер Сталина».

ДОМАШНИЙ

Профилактика.
6.30 «Жить вкусно с Джейми Оливером».
7.00 «Пир на весь мир с Джейми Оливером».
8.30 «Джейми у себя дома».
9.00 «Домашняя кухня».
9.30 Д/с «По делам несовершеннолетних».
11.25 «Давай разведемся!»
12.25 «Домашняя кухня».
12.55 «Был бы повод».
13.25 Мелодрама «Райские яблоки».
16.00 Т/с «Мои восточные ночи».
17.00 «Моя свадьба лучше!»
18.00 Т/с «Она написала убийство».
18.55 «Одна за всех».
19.00 Т/с «Не родись красивой». (12+).
20.40 Мелодрама «Серафима Прекрасная».
22.40 «Моя свадьба лучше!»
23.45 «Одна за всех».
0.00 «Одна за всех».
0.30 Комедия «Профессор в законе». (Украина).
2.50 «Давай разведемся!»
3.50 «Домашняя кухня».
4.20 «Был бы повод».
4.50 Д/ф «Астролог».
5.50 Тайны еды.

ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.30 Т/с «Секретные материалы».
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка».
17.30 Т/с «Слепая».
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп».
21.15 Т/с «Секретные материалы».
23.00 Х/ф «Озеро страха 3».
0.45 Х-Версии. Другие новости.
1.15 Х/ф «Двойник дьявола».
3.30 Д/ф «Городские легенды. Москва. Секретный бункер Сталина».

четверг, 16 октября

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Маданият»
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Местное время. Вести Дагестан
18.20 Ток-шоу «Территория общения». Герой нашего времени
19.35 Местное время. Вести Дагестан

19.30 Время новостей Дагестана
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.00 Дневник книжной ярмарки «Тарки-Тау 2014»
22.05 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.20 «Колеса»
00.10 Д/ф «Унцукулский свадебный обряд»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Под прикрытием»
02.00 Х/ф «Грубая сила»
03.45 Т/с «Правое дело»
04.30 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Кровавая надпись»
05.35 Х/ф «Встреча в горах»

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Япония глазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Великий перелом»
11.25 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 «Все грани»
14.05 «Природа и общество»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Правое дело»
15.45 Д/ф «Казачье подворье»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон. Кровавая надпись»
18.30 Обзор газеты «Хлакыкват»
18.45 Передача на аварском языке «Поданги гламалги заманти»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Дом с лилиями».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Дом с лилиями».
23.45 «Вечерний Ургант».
0.20 Новости.
0.35 «На ночь глядя».
1.30 Т/с «Рэй Donovan».
2.35 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.35 «В наше время». (12+).
4.30 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Клубякой по диктатору. Гастрономическая настольная».
9.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
22.00 Т/с «Аромат шиповника».
0.45 «Национальная кухня. Помнят ли гены, что мы должны есть?»
1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

6.00 «НТВ утром».
8.10 «До суда».
9.15 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
11.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.55 «Прокурорская проверка».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лучшие враги».
17.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Карпов 3».
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Братаны».

11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
22.00 Т/с «Аромат шиповника».
0.45 «Национальная кухня. Помнят ли гены, что мы должны есть?»
1.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

6.00 «НТВ утром».
8.10 «До суда».
9.15 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
11.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.55 «Прокурорская проверка».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лучшие враги».
17.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Карпов 3».
22.00 «Анатомия дня».
23.00 Т/с «Братаны».

0.55 Т/с «Проснемся вместе?» (18+).
1.55 «Дачный ответ».
3.00 Т/с «Государственная защита».
4.55 Т/с «Супруги».
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Прошальная гастроля «Артиста».
9.50 Д/ф «Андрей Панин. Всадник по имени Жизнь».
10.35 «Доктор И...».
11.10 «Петровка, 38».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Огробление поженки».
13.40 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Хроники московского быта. Операция «Коперация».

16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.50 Х/ф «Красавчик»
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
23.05 Д/ф «Дворцовый переворот-1964».
0.00 «События. 25-й час».
0.35 Х/ф «Я объявляю вам войну!».
2.10 Д/ф «Синдром зомби. Человек управляемый».
3.05 Д/ф «Компромат на сосиску».
3.50 Т/с «Исцеление любовью».
4.35 Д/ф «Михаил Козаков. Не дай мне бог сойти с ума».
5.20 Т/с «Сто вопросов о животных». (США).
СТС
6.00 М/ф:
8.00 «6 кадров». (16+).
9.00 «6 кадров». (16+).
9.30 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний».
12.30 Шоу «Уральских пельменей». Назад в булшуну!» (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.00 Т/с «Восьмидесятые».
16.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).

17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Кухня». (16+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
19.30 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Т/с «Светофор». (16+).
21.30 Комедия «Мужчина по вызову. Европейский жиголо». (США). (16+).
23.00 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний».
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 Комедия «Бетховен 4».
2.20 «Хочу верить». (16+).
2.50 Х/ф «Проклятие деревни Мидвич». (16+).
4.40 «Хочу верить». (16+).
5.10 М/ф: «Коля, Оля и Архимед», «Птичка Тари».
REN TV
5.00 «Следки».
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 Званый ужин.
8.30 «Новости 24».
9.00 «Великие тайны океана».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 Званый ужин.
14.00 «Тотальная распродажа».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне!
17.00 Не ври мне!
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00-2.10 Х/ф «Полицейская академия 6: Осажденный город».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Любовь 911».
3.45 «Чистая работа». (12+).
4.30 «Смотреть всем!»

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-14.25 Т/с «Секретный фарватер» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 «Секретный фарватер» (12+).
15.00 «Сейчас».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Ссора в Лукашах». (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-14.25 Т/с «Секретный фарватер» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 «Секретный фарватер» (12+).
15.00 «Сейчас».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Ссора в Лукашах». (12+).

18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Вереск».
19.30 Т/с «Детективы. Смерть на обочине».
20.00 Т/с «Детективы. Пропавшая челюсть».
20.30-23.15 Т/с «След. Еще раз про любовь».
0.00 Драма «Русское поле».
1.50 Т/с «Секретный фарватер» (12+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евро Ньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Герой нашего времени. Княжна Мери».
12.50 Проект «Лермонтов».
13.00 «Правила жизни».
13.25 Проект «Лермонтов».
13.30 Т/с «Россия, любовь моя!».
14.00 Т/с «Анна Павлова». «Сны о России».
14.55 Проект «Лермонтов».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Иракий Андронок рассказывает... «Маскарад».
15.55 Проект «Лермонтов».
16.00 «Абсолютный слух».
16.40 Д/ф «Алиса Колен».
17.25 Сонатный вечер в Верье.
18.10 Проект «Лермонтов».
18.15 Д/ф «С отцом и без отца. Татьяна Сухохина-Толстая».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Черные дыры. Белые пятна».
20.10 «Таинственная повесть».
20.35 Проект «Лермонтов».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!».
20.55 «Правила жизни».
21.20 Проект «Лермонтов».
21.25 «Культурная революция».
22.05 Проект «Лермонтов».
22.10 Д/с «Чудеса Солнечной системы».
23.05 «Театральная летопись».
23.30 Проект «Лермонтов».
23.35 «Новости культуры».
23.56 Х/ф «Герой нашего времени. Княжна Мери».

1.35 Концерт «Вечерний звон».
1.55 «Наблюдатель».
ДОМАШНИЙ
6.00 «Пир на весь мир с Джейми Оливером».
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
9.00 «Домашняя кухня».
9.30 Д/с «По делам несовершеннолетних».
11.25 «Давай разведемся!»
12.25 «Домашняя кухня».
12.55 «Был бы повод».
13.25 Мелодрама «Райские яблоки».
16.00 Т/с «Мои восточные ночи».
17.00 «Моя свадьба лучше!»
18.00 Т/с «Она написала убийство».
18.55 «Одна за всех».
19.00 Т/с «Не родись красивой».
20.40 Мелодрама «Серафима Прекрасная».
22.40 «Моя свадьба лучше!»
23.40 «Одна за всех».
0.00 «Одна за всех».
0.30 Триллер «Третий лишний». (Украина).
2.30 «Давай разведемся!»
3.30 «Домашняя кухня».
4.00 «Был бы повод».
4.30 Д/ф «Астролог».
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.30 Т/с «Секретные материалы».
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка».
17.30 Т/с «Слепая».
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп».
21.15 Т/с «Секретные материалы».
23.00 Х/ф «Соломонные псы». (США).
1.15 Чемпионат Австралии по покеру. (18+).
2.15 Х-Версии. Другие новости.
2.45 Х/ф «Озеро страха 3».
4.15 Т/с «Аврора».

пятница, 17 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Вести - Северный Кавказ
18.15 Реклама
18.20 Мир вашему дому
18.40 Эфир памяти.
19.05 Дети России. Угроза наркомании.
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги памалги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакыкьат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Япония лазами гурмана с Нардой»
09.25 Х/ф «Топаз»
11.50 Дневник книжной ярмарки «Тарки-Тау 2014»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.40 «Колеса»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Правое дело»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Год культуры на РГВК»
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкь гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала

РОССИЯ

20.20 Специальный репортаж
20.30 «Здоровье» в прямом эфире
21.20 «Память поколений. Абдулхамид Исмаилов»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Время новостей. Криминал
23.30 «Город молодых»
00.00 Ф/к «Мелодии Дагестана»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Под прикрытием»
02.00 «Память поколений. Абдулхамид Исмаилов»
02.25 Х/ф «Террор»
03.50 Т/с «Правое дело»
04.35 Д/с «Мир природы»
05.25 Х/ф «Аршин Мал Алан»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Дом с лилиями».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон».
19.50 Телеигра «Поле чудес».
21.00 «Время».
21.45 «Голос». (12+).
23.45 «Вечерний Ургант».
0.40 Т/с «Хью Лори играет блюз». (12+).
1.40 Х/ф «Любовь за стеной».
3.40 Х/ф «Обезьяна на плече».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
8.55 «Мусульмане».

9.10 «Под куполом цирка. Смертельный номер».
10.05 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 «Специальный корреспондент». (16+).
23.00 «Артист».
0.35 Х/ф «Дуэль».
2.35 «Горячая десятка».
3.40 «Под куполом цирка. Смертельный номер».
4.35 «Комната смеха».

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «До суда».
9.15 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
11.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.55 «Прокурорская проверка».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лучшие враги».
17.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».

19.45 Х/ф «Медвежья хватка»
23.35 «Список Норкина».
0.25 Т/с «Проснемся вместе?» (18+).
2.20 «Дикий мир».
2.40 Т/с «Государственная защита».
4.35 Т/с «Супруги».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Пароль знали двое».
9.50 Д/ф «Ирина Алферова. Не родись красивой».
10.40 «Доктор И...»
11.10 «Петровка, 38».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Ограбление поженски»
13.40 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 Д/ф «Дворцовый переворот-1964».
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». (Великобритания).
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Х/ф «Не может быть!»
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».

22.30 А. Маринина «Жена. История любви».
0.00 Х/ф «Поцелуй сквозь стену».
1.45 «Приглашает Б. Ноткин». А. Шагин.
2.10 Х/ф «Долгожданная любовь».
3.50 Т/с «Исцеление любовью».
4.40 Д/ф «Андрей Панин. Всадник по имени Жизнь».
5.20 «Истории спасения».

СТС

6.00 М/ф «Мешок яблок», «Жил-был пес».
6.40 М/с «Пингвинок Пороро». (6+).
7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». (12+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 «6 кодров». (16+).
9.00 «6 кодров». (16+).
9.30 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Т/с «Светофор». (16+).
11.30 Шоу «Уральских пельменей». Назад в будущее! (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Воронины». (16+).
15.00 Шоу «Уральских пельменей». Пинг-понг жив! (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». На Гоа бобра не ищут! (16+).

18.30 Т/с «Кухня». (16+).
19.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Шоу «Уральских пельменей». В ВУЗ не дум! (16+).
23.00 Шоу «Уральских пельменей». Грачи пролетели. (16+).
0.00 «Большой вопрос». (16+).
1.00 Х/ф «Проклятие деревни Мидвич». (16+).
2.50 Комедия «Смерть ей к лицу». (США). (16+).
4.45 «Хочу верить». (16+).
5.15 М/ф «Детский альбом».
5.40 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

5.00 «Следки».
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 Звоний ужин.
8.30 Новости «24».
9.00 «Великие тайны космоса».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 Новости «24».
13.00 Звоний ужин.
14.00 «Тотальная распродажа».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне!
17.00 Не ври мне!
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 Новости «24».
20.00 «Анна Чапман и ее мужчины».
21.00 «Женские секреты»: «Я люблю женатого».
22.00 «Мужские истины»: «Я люблю молодых».
23.00 «Смотреть всем!»
0.00 Х/ф «Остров проклятых».
2.30 Т/с «Последняя минута».
3.20 Х/ф «Остров проклятых».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины».
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-16.35 Х/ф «Щит и меч» (12+).
12.00 «Сейчас».

18.00 «Место происшествия».
18.30 «Сейчас».
19.00-1.55 Т/с «След. Старая гвардия».
2.40 Т/с «Детективы. Совратительница».
3.15 Т/с «Детективы. Женщины Сергея Зуброва».
3.45 Т/с «Детективы. Колесо»
4.20 Т/с «Детективы. Козлятушки-ребятушки».
4.50 Т/с «Детективы. Смерть на обочине».
5.20 Т/с «Детективы. Пропавшая челюсть».
5.55 Т/с «Детективы. Вектор любви».

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Х/ф «Лермонтов».
11.35 Проект «Лермонтов».
11.45 Д/ф «Бордо. Да здравствует буржуазия!» (Германия).
12.00 Д/ф «Дом».
12.55 Проект «Лермонтов».
13.00 «Правила жизни».
13.25 Проект «Лермонтов».
13.30 «Письма из провинции». Село Серпиевка (Южный Урал).
14.00 Т/с «Анна Павлова». «Прикосновение к закату»
14.55 Проект «Лермонтов».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Кто мы?» «Первая мировая». Фильм 5. «В горах и проливах».
15.35 «Царская ложа». Галерея музыки.
16.15 Проект «Лермонтов».
16.20 Д/ф «Безумие Пату-ма».
16.55 «Большая опера».
18.55 Проект «Лермонтов».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Смехоносталия».
19.45 Д/ф «Загадка Н.Ф.И. И другие устные рассказы Ираклия Андроникова».
20.45 Проект «Лермонтов».
20.50 Х/ф «Визит дамы».
23.05 «Михаил Козаков. Театральная летопись».
23.30 Проект «Лермонтов».
23.35 «Новости культуры».
23.55 Проект «Лермонтов».

23.56 Х/ф «Фортепиано на фабрике».
1.50 Проект «Лермонтов».
1.55 «Искатели». «Кто ты, Чертов город?»
2.40 Д/ф «Аксум».

ДОМАШНИЙ

6.00 «Джейми у себя дома».
6.30 «Джейми у себя дома».
7.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Не болейте, здравствуйте!»
7.45 Личная жизнь верей.
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
9.00 Детектив «Под Большой Медведицей».
17.00 «Моя свадьба лучше!»
18.00 Т/с «Она написала убийство».
18.55 «Одна за всех».
19.00 Мелодрама «Нахалка». (Украина).
22.50 «Моя свадьба лучше!»
23.50 «Одна за всех».
0.00 «Одна за всех».
0.30 Мелодрама «Каникулы любви».
2.25 Дом без жертв.
5.25 «Идеальная пара».

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.30 Т/с «Секретные материалы».
13.30 X-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка».
16.30 Д/ф «Гадалка».
17.00 Д/ф «Гадалка».
17.30 Т/с «Слепяя».
18.00 X-Версии. Громкие дела.
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Индиана Джонс и последний крестовый поход». (США).
22.30 Х/ф «И грянул гром».
0.30 X-Версии. Громкие дела.
1.15 Европейский покерный тур. (18+).
2.15 Х/ф «Соломленные псы».
4.15 Т/с «Аврора».

суббота, 18 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.05 Реклама
10.10 Кавказские истории. «Мать».
10.40 Дагестан спортивный
10.55 Реклама
11.10 Местное время. Вести Дагестан
14.20 Местное время. Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкь гетмес»
07.40 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.45 «Память поколений. Абдулхамид Исмаилов»
10.30 «Город молодых»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой мальчик»
12.00 «Галерея вкусов»
13.00 «Доктор Лазер»
13.40 Х/ф «Белый пудель»
15.20 Д/ф «Аза Тахо-Годи»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Крутлый стол
17.30 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Г. Цодаса»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Собеседник»
20.45 Концерт «Музыкальный майдан»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука в Дагестане»
00.00 Д/ф «Испанские города XXI века»
00.30 Время новостей Дагестана

РОССИЯ

01.00 Х/ф «Лоуренс Аравийский»
04.35 Х/ф «Дом, который построил Свифт»
5.40 «В наше время». (12+).
6.00 Новости.
6.10 «В наше время». (12+).
6.40 Х/ф «Безымянная звезда». (12+).
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.50 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 «Михаил Козаков. «Разве я не гениален?!»
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «В наше время». (12+).
14.35 «Голос». (12+).
15.00 Новости.
15.15 «Голос». (12+).
16.55 «Кто хочет стать миллионером?»
18.00 Новости.
18.15 «Ледниковый период».
21.00 «Время».
21.30 «Сегодня вечером».
23.10 Х/ф «Диана: история любви». (12+).
1.15 Х/ф «Пена дней». (12+).
3.35 Х/ф «Опасный Джонни».

РОССИЯ 1

5.05 Х/ф «Очень верная жена».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва».
8.20 «Военная программа».
8.50 «Планета собак».
9.25 «Субботник».
10.05 «Моя планета» представляет. «Мастера». «Чудеса России».
11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».

11.20 «Вести. Дежурная часть».
11.55 «Узбекистан. Жемчужина песков».
12.50 «Кривое зеркало». (16+).
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 «Кривое зеркало». (16+).
15.50 «Субботный вечер».
17.50 «Хит».
18.55 Д/ф «Спайс-эпидемия». (16+).
20.00 «Вести в субботу».
20.45 Х/ф «Муж на час».
0.30 Х/ф «Люби все возраста...»
2.30 Х/ф «Привет с фронта».
4.10 «Комната смеха».

НТВ

5.35 Т/с «Дорожный патруль».
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминим».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
10.55 «Кулинарный поединок».

ТВЦ

5.50 «Марш-бросок».
6.15 «АБВГДейка».
6.45 М/ф «Василиса Микулишна», «Каникулы в Простоквашино», «Бобик в гостях у Барбоса».
7.25 Т/с «Сто вопросов о животных». (США).
8.05 «Православная энциклопедия».

8.35 Х/ф «Прощание славянки». (6+).
10.10 Х/ф «Приключения желтого чемоданчика».
11.30 «События».
11.50 «Смех с доставкой на дом».
12.40 Детектив «Золотая мина».
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Золотая мина».
15.40 Х/ф «Игрушка». (Франция). (6+).
17.30 Х/ф «Моя вторая половинка».
21.00 «Постскриптум».
22.00 «Право знаты!»
23.05 «События».
23.15 «Право голоса».
0.20 Х/ф «Оперативная разведка». (6+).
2.10 Д/ф «Последняя любовь империи».
3.30 Д/ф «Три жизни Виктора Сухорукова».
4.15 «Линия защиты».
4.45 Т/с «Сто вопросов о животных». (США).

СТС

6.00 М/ф. «Фантик», «В гостях у лета», «Веселая карусель».
7.10 М/с «Пингвинок Пороро». (6+).
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+).
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лопак».
9.00 М/с «Смешарики».
9.35 М/с «Том и Джерри».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
12.00 Т/с «Анжелика». (16+).
16.00 Т/с «Анжелика». (16+).
16.30 Т/с «Анжелика». (16+).
17.00 Т/с «Кухня». (16+).
19.00 Анимаци. фильм «Лоракс».
20.35 Комедия «Дом с привидениями». (США).
22.10 Шоу «Уральских пельменей». Пинг-понг жив!
23.40 Комедия «Смерть ей к лицу». (США). (16+).
1.35 Комедия «Бетховен 2».
3.15 «Хочу верить». (16+).
4.15 «Не может быть!» (16+).
5.15 М/ф «По следам бременских музыкантов».
5.40 «Музыка на СТС». (16+).

5.00 Х/ф «Остров проклятых». (США).
5.50 Т/с «Эхо из прошлого».
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.30 «На 10 лет моложе».
11.15 «Это - мой дом!»
11.45 «Смотреть всем!»
12.30 Новости «24».
13.00 «Военная тайна».
17.00 «Территория заблуждений».
19.00 Концерт «Мелочь, а приятно».
21.00 Х/ф «Стиляги».
23.40 Х/ф «Стритрейсеры».
1.50 Х/ф «Горец: Конеч игры». (США).
3.30 Х/ф «Антибумер».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.25 М/ф: «Зарядка для хвоста», «Алиса в Зазеркалье», «Разрешите погулять с вашей собакой», «Наследство волшебника Бахрама», «Машенька и медведь», «Илья Муромец (Пролог)», «Илья Муромец и Соловей-Разбойник», «Дед Мороз и серый волк», «Путешествие мурavyя», «Петушок-Золотой Гребешок», «Золушка».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10-17.40 Т/с «След. Защита свидетеля».
18.30 «Сейчас».
19.00-23.15 Т/с «Страсти по Чапаю»
0.15 Т/с «Страсти по Чапаю»
1.20 Х/ф «Щит и меч» (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Библейский сюжет».
10.30 Проект «Лермонтов».
10.40 Х/ф «Визит дамы».
12.55 Проект «Лермонтов».
13.00 «Пряничный домик». «Бурятский костюм».
13.25 Проект «Лермонтов».
13.30 «Большая семья». Сергей Пускепалис.
14.20 Проект «Лермонтов».

14.25 Д/с «Территория дизайна. Голландия».
14.50 Проект «Лермонтов».
14.55 Д/с «Нефронтовые заметки».
15.20 Проект «Лермонтов».
15.30 Д/с «Территория дизайна. Голландия».
15.55 Проект «Лермонтов».
16.00 Вадим Репин, Юрий Башмет и ГСО «Новая Россия». «Испанская ночь».
16.50 Проект «Лермонтов».
16.55 Д/с «Территория дизайна. Голландия».
17.20 Проект «Лермонтов».
17.30 Д/ф «В погоне за белым оленем».
18.20 Проект «Лермонтов».
18.25 Д/с «Территория дизайна. Голландия».
18.50 Проект «Лермонтов».
18.55 Х/ф «Гуд бай, Ленин!» (Германия).
21.00 «Большая опера».
23.00 «Белая студия».
23.40 Проект «Лермонтов».
23.50 Х/ф «Не промахись, Ассунта!» (Италия).
1.25 Проект «Лермонтов».
1.30 М/ф «Серый волк энд Красная шапочка».
1.55 Д/с «Африка». «Пустыня Сахара».
2.45 Д/ф «Чарльз Диккенс».

ДОМАШНИЙ

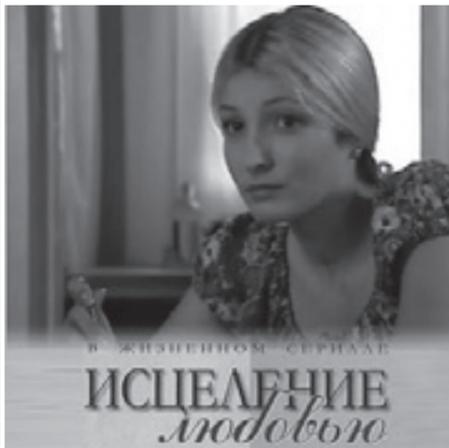
6.00 «Джейми у себя дома».
6.30 «Джейми у себя дома».
7.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Джейми у себя дома».
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
8.40 Спросите повара.
9.40 Мелодрама «Женщины в игре без правил».
14.10 Мелодрама «Нахалка». (Украина).
18.00 Т/с «Она написала убийство».
18.55 «Одна за всех».
19.00 Драма «Великолепный век». (12+).
22.40 Д/с «Звездная жизнь».
23.40 «Одна за всех».
0.00 «Одна за всех».
0.30 Мелодрама «Никогда не забуду тебя». (12+).
2.25 Дом без жертв.
5.25 «Идеальная пара».

РАДИО

ИСЛЕН, 13-ОКТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Важажам».
САЛАСА, 14-ОКТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 15-ОКТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 16-ОКТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».
ЖУЬМЯ, 17-ОКТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 18-ОКТЯБРЬ
10.43 «Гьафтедин нети-жояр».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 19-ОКТЯБРЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Школа доктора Комаровского.
10.00 Х/ф «Всадник без головы».
12.00 Х/ф «Чужая земля».
14.15 Х/ф «Западня». (США).
16.30 Х/ф «Индиана Джонс и последний крестовый поход». (США).
19.00 Х/ф «Индиана Джонс и Королевство хрустального черепа». (США).
21.30 Х/ф «Голливудские менты». (США).
23.45 Х/ф «Мальчишки-налетчики». (США).
1.45 Х/ф «Кощмар на улице Вязов: Фредди мертв».
3.30 Х/ф «Миллион лет до нашей эры».

Исцеление любовью

Муж на час

воскресенье, 19 октября

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Концерт «Музыкальный майдан»
10.40 Х/ф «Берегите женщин»
13.10 «Наши дети»
13.40 «Собеседник»
14.20 РДНТ представляет: Праздник «Поэзия народного костюма»
16.30 Д/ф «Редкие этносы Дагестана. Несгибаемые тукитинцы»
17.20 «Галерея вкусов»
18.05 Д/с «Улицы мира»
19.10 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 «Болхар: прошлое, настоящее, будущее»
20.40 Х/ф «Избранник судьбы» (12+)
22.10 «Горько. Шамхал Алиханов»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги

23.05 «Катализатор»
23.10 Х/ф «Пустельга»
00.45 Д/ф «Редкие этносы Дагестана. Несгибаемые тукитинцы»
01.15 Х/ф «Розовая палата»
03.05 Х/ф «Особенности национальной политики»
04.30 Д/с «Улицы мира»
05.15 Х/ф «Маскарад»

ПЕРВЫЙ
5.45 «В наше время». (12+)
6.00 Новости.
6.10 «В наше время». (12+)
6.45 Х/ф «Безымянная звезда». (12+)
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье».
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 «История российской кухни».
12.45 Х/ф «Покровские ворота». (12+)
15.20 «Черно-белое».
16.25 «Большие гонки».
18.00 Новости.
18.15 «Своими глазами».
18.45 «Театр эстрады».
21.00 «Время».
22.30 Х/ф «Белые ночи почтальона Алексея Тряпицына».
02.00 «Толстой. Воскресенье».
1.20 Х/ф «Планкент и Маклейн».
3.15 «В наше время». (12+)
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.25 Детектив «Выстрел в спину».
7.20 «Вся Россия».
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта».
9.30 «Сто к одному».
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.
11.00 «Вести».
11.10 «Личное пространство»
12.10 «Смеяться разрешается».
14.00 «Вести».
14.40 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Наш выход!»
16.30 «Я смогу!»
20.00 «Вести недели».
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым».
23.50 Х/ф «Что хотят мужчины».
2.00 Х/ф «Формула любви».
3.50 «Комната смеха».

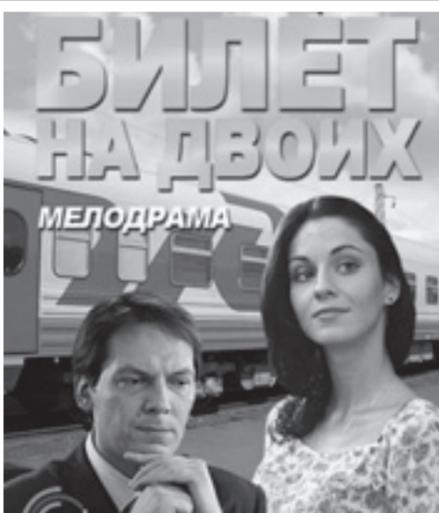
НТВ

6.00 Т/с «Дорожный патруль»
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Русское лото плюс».
8.50 «Хорошо там, где мы есть!»
9.25 «Едим дома!»
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+)
11.50 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 СОГАЗ - Чемпионат России по футболу 2014/2015. «Урал» - «Спартак».
15.30 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».

16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
18.00 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».
19.00 «Сегодня».
20.10 Х/ф «Влюбленные».
22.15 Х/ф «Возвращение».
0.05 «Романовы. Последние сто лет». (12+)
1.55 Х/ф «Дело темное».
2.55 Т/с «Государственная защита».
4.55 Т/с «Супруги».

ТВЦ

5.40 Х/ф «Приключения желтого чемоданчика».
6.55 М/ф «Ну, погоди!»
7.10 «Фактор жизни».
7.40 Х/ф «Это все цветочки...»
9.15 «Барышня и кулинар».
9.50 Комедия «Запасной игрок».
11.30 «События».
11.45 «Петровка, 38».
11.55 Д/ф «Последняя любовь Савелия Крамарова»
12.50 Комедия «Не может быть!»
14.50 «Московская неделя».
15.20 Х/ф «Отставник».
17.10 Х/ф «Билет на двоих».
21.00 «В центре событий».
22.10 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания).
0.10 «События».
0.30 Х/ф «Оперативная разработка. Комбинат».
2.10 Х/ф «Прощание славянки». (6+)
3.35 Д/ф «Смерть с дымаком».
4.55 «Тайны нашего кино». «Золотой теленок».
5.20 Т/с «Сто вопросов о животных». (США).

СТС

6.00 М/ф: «Самый, самый, самый», «Метеор на ринге», «Веселая карусель».
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+)
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+)
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лопак».
9.00 Т/с «Воронины». (16+)
11.00 Т/с «Ангелика». (16+)
12.00 «Успеть за 24 часа».
13.00 Шоу «Уральских пельменей». Грочи пролетели». (16+)
14.00 Шоу «Уральских пельменей». В ВУЗ не дуем!» (16+)
16.00 Т/с «Ангелика». (16+)
16.30 Анимационный фильм «Лорак»
18.05 Комедия «Дом с привидениями». (США).
19.40 Шоу «Уральских пельменей». Отцы и эти».
21.05 Х/ф «Ведьмина гора».
23.00 Комедия «Бетховен 2».
1.40 Комедия «Джордж из джунглей 2». (США).
3.15 «Хочу верить». (16+)
4.15 «Не может быть!» (16+).

REN TV

5.00 Х/ф «Стритрейсеры».
7.10 Х/ф «Стялзяги».
9.45 Концерт «Мелочь, а приятно».
11.45 Т/с «Боец».
23.00 «Добров в эфире».
0.00 «Военная тайна».
4.00 «Территория заблуждений».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.40 М/ф.
9.30 «Большой папа».
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего»
11.00-0.45 Т/с «Страсти по Чапаю»
17.00 «Место происхождения. О главном».
18.00 «Главное».
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныус».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфирировым».
10.30 Проект «Лермонтов».
10.40 Х/ф «Одна строка».
12.15 Проект «Лермонтов».
12.20 «Легенды мирового кино». А. Хохлова.
12.45 Проект «Лермонтов».
12.55 «Россия, любовь моя!» «Чувашия - край ста тысяч песен...»
13.20 Проект «Лермонтов».
13.25 «Гении и злодеи». Джеральд Даррелл.
13.50 Проект «Лермонтов».
13.55 Д/с «Африка». «Пустыня Сахара».
14.45 «Пешком...» Вокзалы: Москва - Рыбинск.
15.10 Проект «Лермонтов».
15.15 «Что делать?».
16.00 Проект «Лермонтов».
16.05 Концерт Госакадемического ансамбля народного танца им. Игоря Моисеева.
17.15 Проект «Лермонтов».
17.25 «Кто там...»
17.50 Проект «Лермонтов».
18.00 Итоговая программа «Контекст».
18.40 Торжественный вечер в Большом театре.

ДОМАШНИЙ

20.25 Х/ф «Времена любви»
22.10 Спектакль «Пиковая дама».
23.25 Х/ф «Одна строка».
1.05 М/ф: «Подкидыш», «Тяп, Ляп - малыры!», «Брэк!» «Дополнительные возможности Пятачка».
1.40 Д/ф
ТВ-3
6.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Джейми у себя дома».
8.00 Полезное утро.
8.30 Главные люди.
9.00 Мелодрама «Поющие в терновнике».
18.00 Т/с «Она написала убийство».
18.55 «Одна за всех».
19.00 Мелодрама «Бомжиха»
20.50 Мелодрама «Бомжиха 2»
22.45 Д/с «Звездная жизнь».
23.45 «Одна за всех».
0.30 Мелодрама «Поющие в терновнике».
4.00 «Тратим без жертв».
ТВ-3
6.00 М/ф.
7.30 Школа доктора Комаровского.
8.00 М/ф.
8.30 Х/ф «Всадник без головы»
10.30 Х/ф «Земля Санникова».
12.30 Х/ф «Миллион лет до нашей эры».
14.30 Х/ф «И грянул гром».
16.30 Х/ф «Индиана Джонс и Королевство хрустального черепца».
19.00 Х/ф «Солт». (США).
21.00 Х/ф «Шакал». (США).
23.30 Х/ф «Без пощады».
1.45 Х/ф «Западня». (США).
4.00 Х/ф «Кощмар на улице Вязов: Фредди мертв».
5.45 М/ф.

СПОРТ с 13 по 19 ОКТЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 «Панорама дня».
8.20 Х/ф «Летучий отряд. Порт».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Приказано уничтожить! Операция: «Китайская шкатулка».
15.40 Х/ф «Шлион».
19.00 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Динамо» (Рига). Прямая трансляция.
21.45 «Большой футбол».
22.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Босния и Герцеговина - Бельгия. Прямая трансляция.
0.40 «Большой футбол».
0.50 Х/ф «Летучий отряд. Порт».
2.40 Смешанные единоборства. Fight Nights. Владимир Минеев (Россия) против Фернандо Алмейды (Бразилия). Максимум Гришин (Россия) против Трэвора Пренли (ЮАР).
3.40 «24 кадра».
4.10 «Трон».
4.35 «Наука на колесах».
5.05 Х/ф «Конвой PQ-17».

12.05 Х/ф «Красная площадь».
15.30 «Танковый биатлон».
18.40 Х/ф «Позывной «Стая». Кулон атлантов».
20.30 Х/ф «Позывной «Стая». Восток - дело тонкое».
22.15 «Большой спорт».
22.40 «Иду на таран». (12+)
23.35 Х/ф «Летучий отряд. Пятое дело».
1.25 «Я - полицейский!»
2.30 «Полигон. Окно».
3.00 Хоккей. КХЛ. «Лода» (Тольятти) - «Трактор» (Челябинск).
5.05 Х/ф «Конвой PQ-17».

ЧЕТВЕРГ

7.00 «Панорама дня».
8.20 Х/ф «Летучий отряд. Пятое дело».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р».
15.40 Х/ф «Приказано уничтожить! Операция: «Китайская шкатулка».
19.05 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - ЦСКА. Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Танковый биатлон».
1.15 Х/ф «Летучий отряд. Пятое дело».
3.00 Смешанные единоборства. Bellator. Александр Сорнавский (Россия) против Джона Гандерсона (США).

ВТОРНИК

7.00 «Панорама дня».
8.20 Х/ф «Летучий отряд. В тихом омуте».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Красная площадь».
15.30 «Я - полицейский!»
16.30 «Танковый биатлон».
18.40 Х/ф «Позывной «Стая». Остров смерти».
20.25 Х/ф «Позывной «Стая». Попутный ветер».
22.20 «Большой футбол».
22.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Германия - Ирландия. Прямая трансляция.
0.40 «Большой футбол».
0.50 Кикбоксинг. Сергей Харитонов (Россия) против Андерсона Сильвы (Бразилия).
Профилактика.
СРЕДА
Профилактика.
10.00 «Большой спорт».
10.20 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».

ПЯТНИЦА

7.00 «Панорама дня».
8.20 Х/ф «Летучий отряд. Стертые следы».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Х/ф «Отдел С.С.С.Р».
15.40 «Найти и обезвредить. Кроты». (12+)
16.35 «Большой спорт».
16.55 Хоккей. КХЛ. «Металлург» (Магнитогорск) - «Ак Барс» (Казань).
19.15 «Большой спорт».
19.30 Смешанные единоборства. M-1 Challenge. Прямая трансляция из Ингушетии.
22.50 «Большой спорт».
23.00 «Танковый биатлон».
1.10 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) - «Авангард» (Омская область). Смешанные единоборства. Bellator. Прямая трансляция из США.
3.15 «Большой спорт».

СУББОТА

7.00 «Панорама дня».
8.00 «Диалоги о рыбалке».
8.35 «В мире животных».
9.05 Т/с «Байки Митяя».
11.45 «Большой спорт».
12.35 «Трон».
13.10 «Наука на колесах».
13.40 «Непростые вещи». Автомат Калашникова.
14.10 Х/ф «Позывной «Стая». Остров смерти».
16.00 Х/ф «Позывной «Стая». Попутный ветер».
17.55 «Я - полицейский!» Финал.
19.00 Х/ф «Честь имею».
22.50 «Большой спорт».
23.10 «Танковый биатлон».
1.20 «Основной элемент». Мужчины vs Женщины.
1.50 «Основной элемент». Мирный атом.
2.20 «Неспokoйной ночи». Хельсинки.
3.15 «Человек мира». Каталония.
4.10 «Максимальное приближение». Бутан.
5.00 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Марко Антонио Рубио. Бой за титул чемпиона мира по версиям WBA, WBC и IBO. Прямая трансляция из США.
8.00 «Панорама дня».
9.00 «Моя рыбалка».
9.30 «Танковый биатлон».
11.40 «Полигон». Дневники танкиста.
12.10 «Большой спорт».
12.25 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Астана» (Казахстан) - «Локомотив-Кубань» (Россия). Прямая трансляция.
14.15 «Большой спорт».
14.35 Х/ф «Позывной «Стая». Кулон атлантов».
16.25 Х/ф «Позывной «Стая». Восток - дело тонкое».
18.20 Х/ф «Позывной «Стая». Экспедиция».
20.15 Х/ф «Позывной «Стая». Возвращение в прошлое».
22.15 «Большой футбол».
23.00 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Марко Антонио Рубио. Бой за титул чемпиона мира по версиям WBA, WBC и IBO.
0.55 «Эксперименты». Вездеходы.
2.30 «За кадром». Русский след.
3.30 «Человек мира». Камбоджа.
4.25 «Максимальное приближение». Норвегия.
5.10 Х/ф «Отдел С.С.С.Р».

ТНТ с 13 по 19 ОКТЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.30 М/с «Добрые чудеса в стране Лалалупсия».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкокоп. Удушьяющая любовь».
8.25 М/с «Озорные анимашки». «Остроты ошущений не купишь. Лесной бруднудик в джунглях Голливуда».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Боевик «Падение Олимпиа». (США).
14.00-19.00 Т/с «Универ». «Запретный плод».
19.30 Т/с «Интерны».
20.00 Т/с «Интерны».
20.30 Т/с «Интерны».
21.00 «Комеди Клуб в Юрмале».
22.00 «Чернобыль. Зона отчуждения». «Сон, деньги и Чернобыль».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
Профилактика.
СРЕДА
Профилактика.
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Новая работа».
19.30 Т/с «Интерны».
20.00 Т/с «Интерны».
20.30 Т/с «Интерны».
21.00 «Комеди Клуб в Юрмале».
22.00 «Чернобыль. Зона отчуждения». «Граница».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Х/ф «Зубастики 3».
2.40 Т/с «Джоуи». «Джоуи и книжный клуб».
3.10 Т/с «Джоуи». «Джоуи и идеальный шторм».
3.40 Т/с «Воздействие». «Семейное дело».
4.35 Т/с «Пригород 2».
5.05 Т/с «Следы во времени». «Сковорода веков».
6.00 Т/с «Только правда».

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.30 М/с «Добрые чудеса в стране Лалалупсия».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Операция «Большой синий шарик».
8.25 М/с «Озорные анимашки». «Песня о чувствах. Мир может подождать. Котенок для Кики».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Т/с «Интерны».
12.00 Т/с «Интерны».
12.30 Т/с «Интерны».
13.00 Т/с «Интерны».
13.30 Т/с «Универ». «Запретный плод».
14.00 Т/с «Универ». «Белый шум».
14.30-20.30 Т/с «Интерны».
21.00 «Комеди Клуб в Юрмале».

ПЯТНИЦА

22.00 «Чернобыль. Зона отчуждения». «Беглец».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
Профилактика.
СРЕДА
Профилактика.
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Новая работа».
19.30 Т/с «Интерны».
20.00 Т/с «Интерны».
20.30 Т/с «Интерны».
21.00 «Комеди Клуб в Юрмале».
22.00 «Чернобыль. Зона отчуждения». «Граница».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Х/ф «Зубастики 3».
2.40 Т/с «Джоуи». «Джоуи и книжный клуб».
3.10 Т/с «Джоуи». «Джоуи и идеальный шторм».
3.40 Т/с «Воздействие». «Семейное дело».
4.35 Т/с «Пригород 2».
5.05 Т/с «Следы во времени». «Сковорода веков».
6.00 Т/с «Только правда».

СУББОТА

7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.30 М/с «Добрые чудеса в стране Лалалупсия».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Операция «Большой синий шарик».
8.25 М/с «Озорные анимашки». «Песня о чувствах. Мир может подождать. Котенок для Кики».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Т/с «Интерны».
12.00 Т/с «Интерны».
12.30 Т/с «Интерны».
13.00 Т/с «Интерны».
13.30 Т/с «Универ». «Запретный плод».
14.00 Т/с «Универ». «Белый шум».
14.30-20.30 Т/с «Интерны».
21.00 «Комеди Клуб в Юрмале».

ПЯТНИЦА

2.55 Т/с «Джоуи». «Джоуи и возмездие».
3.20 Т/с «Воздействие». «Свадебное дело».
4.20 Т/с «Пригород 2».
4.50 Т/с «Следы во времени». «Цена чести».
5.45 Т/с «Только правда».
6.40 Т/с «Саша+Маша».
7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.30 М/с «Добрые чудеса в стране Лалалупсия».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Кашачья страсть. Бурная реакция».
8.25 М/с «Озорные анимашки». «Виндзорский переполох. Свободу белкам».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 «Танцы».
13.30-19.00 Т/с «Универ». «Правила съема».
19.30 Т/с «Интерны».
20.00 «Comedy Woman».
21.00 «Комеди Клуб».
22.00 «Comedy Баттл. Суперсезон».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 «Не спаты!» (18+).
2.00 Боевик «Последний самурай». (США).
5.05 Т/с «Джоуи». «Джоуи и муж».
6.05 Т/с «Джоуи». «Джоуи и девушка мечты».
7.00 «Comedy Club. Exclusive».
7.40 М/с «Губка Боб Квадратные штаны». «Сквидалия. Гонки на разрушение».
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Возможность спасти мир».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.00 «Два с половиной повара. Открытая кухня».
10.30 «Фэшн терапия».
11.00 «Школа ремонта».
12.00 «Комеди Клуб. Лучшее».
12.30 «Такое кино!».
13.00 «Битва экстрасенсов».
14.30 «Comedy Woman».
15.30 «Комеди Клуб. Лучшее».
16.30 «Комеди Клуб. Лучшее».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 «ТНТ.Mix».
7.40 М/с «Губка Боб Квадратные штаны». «Губка Боб празднует Рождество».
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Проникновение в черную крепость», 16 с.
9.00 «Дом 2. Lite».
10.00 «Школа ремонта».
11.00 «Перезагрузка».
12.00 «Comedy Баттл. Суперсезон».
13.00 «Stand Up».
14.00 «Комеди Клуб».
15.00 Х/ф «Я, Франкенштейн». (Австралия - США).
17.00 Драма «Духless».
18.55 «Комеди Клуб. Лучшее».
19.30 «Комеди Клуб. Лучшее».
20.00 «Комеди Клуб».
21.00 «Однажды в России».
22.00 «Stand Up».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Драма «Перед закатом». (США).
2.35 «Дом 2. Город любви».
3.35 Драма «Освободите Вилли 3: Спасение». (США).
5.15 Т/с «Джоуи». «Джоуи и путешествие».
5.45 Т/с «Саша+Маша».
6.05 М/с «Громокошки». «Испытания Лайно-О», 16 с.

Рамазанов Ибрамхалилан 70 йис

Халкъдин рикI алай хва

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

ИБРАМХАЛИЛ сегънедиз экъечайла, халкъди ам гъар сеферда гурлу капар ягъуналди къаршиламышзава. Ада устадвилелди арадал гъизвай гъар са къаматди халкъ гъейранарзава, вичел ашукъарзава, вич сегънеда мад ва мад акунихъ цигеларзава.

3-ОКТАБРЬ. Дербентда Гьукматдин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай муздраттеатрда РД-дин халкъдин артист, Дагъустан Республикадин госпремиядин лауреат, халкъдин виридалайни рикI алай актеррикай сад тир **РАМАЗАНОВ Ибрамхалил Рамазанович** дидедиз хъайидалай инихъ 70 йис ва яратмишунрин 50 йис тамам хъуниз талукъарнавай межлис гурлу-даказ кыле фена.

Йикъан сятдин къвед. Сивесивди ацIанвай залда башламышай и мярекатда Дербент шегъердин администрациядин къилин заместитель **Дмитрий ДУНАЕВА**, "Сулейманан-Стальский" муниципальный тешкилатдин къил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА**, РД-дин теат-

заведующийвиле кIвалахал эцигзава. Ругуд вацралай ам Къасумхурун Культурадин кIвалин директордин къуллугъдал тайинарзава. Иниз РФ-дин лайихлу артист, Лезги театрдин къилин режиссер Багъиш Айдаев кыле аваз атай арти-

"Эвленмиш хъун" - Кочкареван ва гзаф масабур.

1980-йисуз И.Рамазанова Москвада кыле фейи литературадинни искусстводин Декадада иштиракзава. А.Яблочкинадин тIварунихъ галай актерин центральный КIвале 3.Эфендиеванни Б.Айдаеван "Урусатдин цуьк" тамашада тамамарай матрос Алидин ролдай И.Рамазановаз тежрибалу пешекар устадри еке къимет - А.Яблочкинадин тIварунихъ галай медаль гана.

1990-1995-йисара къазанмишай агалкъунрай ам "Дагъустан Республикадин лайихлу артист" лагъай тIварциз лайихлу хъана.

Гуьгъунлай Э.Наврузбегован "Гъажи Давуд" тамашада 1-Петрдин, "Шарвили" тамашада игит Шарвилидин къаматар арадал гъана. Устадвилелди зурба художественный къаматар арадал гъиз алакьунай ам Дагъустан Республикадин госпремиядиз лайихлу хъана.

Ибрамхалил трагедийра, къе-медайра, драмайрани устадвилелди къугъвазва.

Театрда кIвалахай йисара ада вишелей виниз образар яратмишна. Ам художественный фильмайрани (А.Абубакаран "Живедин мехъер", Л.Толстойн "Кавказдин есир") къугъвана. Жутьреба-жутьре образар яратмишуналди ада халкъдин патай авай кIанивал мадни артухарна ва "РД-дин халкъдин артист" лагъай тIварциз, 2004-йисуз РД-дин госсветдин Гуьрметдин грамотадиз лайихлу хъана.

И.Рамазанов неинки бажарагълу актер, гъакI жегъилрин насигъачи, активный общественникни я.

Яратмишунрин межлис юбилярди В.Маяковскийдин, "Шарвили" эпосдай "Шарвилидин веси" шиирар лезги, урус чIаларалди клелзавай сесинилай башламышна.

Халкъди гурлу капар ягъуналди сегънедиз Ибрамхалил Рамазанов экъечIна.

Ахпа сегънедиз юбилярдин юлдашар атана. И.Рамазановаз тебриквар ва алхишар театрдин директор **Алибег МУСАЕВА** ва къилин режиссер Мирзебег Мирзебегова авуна.

Сегънеда акъвазнавай театрдин коллективди юбилярдиз бахшнавай манидин бендер лагъана.

Трибунадихъ Дербент шегъердин администрациядин къилин за-

меститель **Дмитрий ДУНАЕВАЗ** теклифзава. Ада шегъердин къил **Имам ЯРАЛИЕВА** юбилярдиз ракъурнавай тебрикдин чар раижна, юбилярдив рамкада тунвай тебрикдин чар ва Имам Яралиеван патай пишкеш авай конверт вугана.

Сегънедиз Сулейман-Стальский райондин къил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ** атана. Ада И.Рамазанова яратмишнавай образрин къетIенвилерикай лагъана ва юбилярдив тебрикдин чарни конверт вугана.

Байсултан АСАЕВА Ибрамхалил Рамазанова неинки са лезги тамашачийрин, гъакI Дагъустандин театралрин рикIелни аламукъдай 100-лай виниз къаматар яратмишнавайди, СТД-дин председателди тебрик авун вичивай тIалабайди къейдна ва виридан патай шад межлис мубаракна.

Эгер лезги сегънеда РФ-дин лайихлу артист Абдулкъадир Сайдумов хъаначиртIа, - лагъана **Абдуселим ИСМАИЛОВА**, - къе чаз мум-

ялзавайтIа, рикIел хкана ва къе вичин вилик гзаф крар акунвай агъсакъал акъвазнавайди, адан дережайрал шадвал ва дамахзавайди къейдна.

Тебрикдин гафар ва алхишар мецел алаз анал гъакIни Курхурун юкъван школадин директор **Небиюллагъ Абдулрагъимович**, курхурунвирай тир **Зейнабанум ЭМИРСУЛТАНОВА** ва **Муслим МУСЛИМОВНИ** рахана.

Тебрикдин арайра тамашайрай чIукар къалурна. А нумрайра театрдin артистар Ибрамхалил Рамазанова, Фаризат Зейналоова, Амалия Керимовади, Загъидин Думаева, Мая Мурадхановади, Зарифа Къухмазовади иштиракна. Винидихъ тIварар къунвайбуру ва гъакIни Эльмира Къарахановади, Руслан Пирвердиева, Даниял Къазиева, Казбек Думаева, Жасмина Гъабибулаевади, Валерик Сулейманова, Наида Исрафиловади, Омар Меликова, Эмина Вагъабовади ва масабуру Насир Шагъмура-

ральный деятелрин союздин председателдин заместитель **Байсултан АСАЕВА**, РД-дин халкъдин писатель, публицист, шаир, Дагъустандин милли чIаларал акъатзавай литературный журналдин къилин редактордин заместитель **Абдуселим ИСМАИЛОВА**, "Мир" телеканалдин журналистри, Дербент шегъердин администрациядин къуллугъчийри, общественный деятелри, азербайжан ва табасаран театрдин векилри, са жерге шаирри, журналистри, Ибрамхалил Рамазанован яратмишунрал рикI алай ксари иштиракна.

Фойеда ва залда И.Рамазанован яратмишунриз бахшнавай стендар ава. Сегънедин далу пата юбилярдин сурет, ада яратмишай образрин шикилар алай ва юбилярдин тIвар кхъенвай чIехи банер курсарнава.

Мярекат театрдин къилин режиссер **Мирзебег МИРЗЕБЕГОВА** кхъенвай сценарийдин бинедаллаз театрдин артистар **Руслан ПИРВЕРДИЕВАНИ** Казбек **ДУМАЕВА** тухвана. Абуру мярекатдин арайра РД-дин халкъдин артист Ибрамхалил Рамазанован умуьурдинни яратмишунрин рекъикай куьруькуьруь делилар гъизвай.

Ибрамхалил 1944-йисуз Къасумхурун райондин Курхуьре дидедиз хъана. Юкъван школа акъалтIарай бажарагълу жегъил 1968-йисуз Къасумхурун автоклубдин

стрин дестедиз ада вич сегънеда тухузвай къайда, гъисслудаказ, хъсандиз гъавурда гъатдайвал шир кIелуни ачухвал акуна ва адаз Лезги театрда кIвалахун теклифна. ИкI 1969-йисалай ада вичин яратмишунринни кIвалахдин рехъ Лезги театрда башламышна ва къенин йикъалди ана гъакъисагъвилелди зегъмет чIугвазва.

Театрда кIвалахни ийиз, ам Дербентдин культпросветучилищедикни экечIна.

Сифте йикъарилай Ибрамхалил искусстводин къизгъин умуьурдиз гъахъна. Тапшурмишай гъар са ролдив ам рикIивай эгечIзава, гъар са игитдин психология чирна, адан къамат ачухиз алахъзава. Ам хъсан декламаторни я. Ада В.Маяковскийдин, СтIал Сулейманан, Расул Гъамзатован ва маса шаиррин эсерар устадвилелди клелда. Театрдин сегънеда ада сифте къугъвай роль Б.Айдаеван "Сулейман" драмада муаллим Сердеран роль тир.

70-80-йисара И.Рамазанова театрдин сегънеда саки 40 тамашада гъар жанрдин 40 къамат арадал гъана. Абурун жергедай ихътин рикIел аламукъдай ролар гъиз жеда: А.Цигарелидин "Ханума" тамашадай Тимотедин, Ж-Б.Мольеран "Скапенан къуьруькар" - Сильвестран, Н.Понтекинан "Хелюджи" - Вели-Эфендидин, А.Вампилован "Чехи хва" - Сильвадин, Н.Гоголан

кин тир Ибрамхалил Рамазановни тахъун. Халкъдиз, чIалаз, культурадиз къуллугъзавай театрдин коллектив бахтлуди я. Виш йис жедалди и сегънедилай халкъдиз къуллугъ ая, Ибрамхалил.

"...Чижериз цуькверин атир гыкъван кIандатIа, халкъдизни Ибрамхалила сегънеда яратмишзавай гъар са образ гъакъван кIанда", - лагъана РД-дин лайихлу артист, машгъур манидар **Ф.ЗЕЙНАЛОВАДИ**.

Сегънедиз юбилярдихъ галаз са классда клелай **Инжилат АГЪМЕДОВА** хкаж хъайила, залди ам капар ягъуналди къаршиламышна. Ада, клелизни кхъиз чин тийизвай аялар яз, абуру чирвилерихъ гъикI

дова регъбервал гузвай милли алатрин ансамблдихъ галаз манияр лагъана, Иман Гуьлмегъамедова чIагъандал зарб квай къуьлдай макъам яна.

Межлис гзаф гурлудаказ, нумраяр тамамарай артистризни юбилярдиз цуькверин кIунчIар багъишуналди, гурлу капар ягъуналди кыле фена.

Эхирдай И.Рамазанова межлис тешкилиз ва ам шадлудаказ кыле тухуз кумек гайи виридаз, гъакIни мярекатдиз атанвай тамашачийриз сагърай лагъана.

Мярекатдин къвед лагъай пай "Жемчужина" тIвар алай банкетрин залда давам хъана.

Учебникар менфятлугур жен

ВАН АБУНА

Абдул АШУРАГЪАЕВ,
Хив райондин Фирингърин юкван
школадин дидед ч'алан кылин
категориядин муаллим

"Лезги газет" чи руьгдин гуьзгюя. Ам гьар са лезгидин столдал хьуниз лайихлу я", - лагъайла, ам ерли кел тийиз, гьак тикъет ядайбурни кими туш. Амма анай гьар са пешкардиз вичиз талукъ кьиметлу теклифар жагъида. Месела, 7-августдиз акъатай 32-нумрадин 18-чин "Образование" лишандик кваз чапнава. Жув муаллим тирвилляй, зун Мердали ЖАЛИЛОВАН "Чаз гьихтин учебникар герек я" макъаладал акъвазда ва адан кьейдерикай, теклификай менфят кьачуна, жувак секинсузвал кутазвай месэлайрикай рахада.

М.Жалилова важиблу и хци месэла вахтунда кьарагъарнава. Автор несилдин руьгдин сагъламвилдин кьайгъуда ава. Инкар тежедайди а кар я хби, аял уьмуьрдин гуьзелвилдин лап акъалтлай эрзиман - мурад тир дережадив, авторди лугъз-вайвал, школада амаз агакьарун лазим я. И фикрдал зунни рази я.

Ахьтин карда дуьзгюьн учебник, программа ва муаллимдин гьакъисагъ зегъметни битавламыш хьун чарасуз я. Амма школадивай кье ихьтин битаввал тамамдиз тешилиз жезвач. Идахъни вичин себебар ава: программадин учебникдин кьушабавал зайиф хьун, пешкар муаллимар т'имил хьун, педучилищяй акъалтарнавай муаллимри ч'ехи классра к'валахун. Ихьтин вахтарани бязи муаллимар чпин програмаяр туькьурьунни мажбур жезва.

Алай вахтунда за 2011-йисуз ДИПКПК-дин ч'аланни литературадин кафедрин старший преподаватель Н.Теймуровади ва Хив райондин Ц'инит'рин юкван школадин кылин категориядин муаллим С.Шагьмарданова санал туькьурнавай программа ишлемишзава. Программа вич хьсандиз туькьурнава. Ч'ал гьеншарунизни пис фикир ганвач. Ам мадни менфятлуди жедай, эгер:

- а) адахъ галаз кьадай ч'алан ктабар авайт'а;
  - б) программа Тахо-Годидин т'варунихъ галай институтдин кьуллугъчийрин иштираквални аваз туькьурнавайт'а;
  - в) 5-классдилай 11-классдалди бязи тарсара чирун патал 2-3 параграф санлай кьалурнавачирт'а.
- К'валин к'валахни тамамарна, аял 2-3 параграф чириз агакьун суал алай кар жезва. Авайвал лагъайт'а, авторрин тахсирни ина авач. Кар ктабда тунвай тарсарин кьадардал ала. Ик' тахьун патал ч'алан ктабар туькьурзавай авторриз агдадихъ галай теклифар гузва.
- Гьвечи классра гузвай баянар гьавурда акъадай куьруьбур жен, абурун гьеншвал аялри анжах ч'ехи классра г'исс ийида.
  - Гузвай тапшуругъар аялри келнавай литературадин эсеррай кьачун. Гьик' хьби, ихьтин садвиле аялдин зигин деринарда, чирвал-гьеншарда.
  - Кьалурзавай тапшуругъар битавбур, тербийдин фикиррив ац'анвайбур жен.
  - Ч'алай гузвай баянар 9-классдалди гана куьтягъ тийин. Абурун 10-11-классризни бес жедайвал тартибда тван.
  - Ч'ал, адан тарих чирун патал 10-11-классрин учебникар лезгийрин дегъ ва гуьгьунин девирин часпаррин схемаяр (картаяр) кьалурин.
  - Лезгийрихъ шумуд жуьредин алфавит хьанат'ани, абурун тамамвиледди 10-11-классрин учебникар тван.
  - 10-11-классрин учебникар Кавказдин ва ил-

лаки Дагъустандин ч'аларин хизанрин тамам схемаяр кьалурин.

- Ч'алай 9, 10 - 11 - классар, педучилищяй ва вузар патал грамматика чирунин мягкем сергьятар тайнарин.

- 9 ва 11 - классра ч'алай йисан эхирдай экзаменар тухун кардик кукхан.

- 5-11-классра ч'ал чирун педучилищяй куьтягнавай ваь, гьукуматдин вузар акъалтарнавай муаллимрал тапшурмишин.

Бязи вахтара аял эсердин темадинни идеядин гьавурда дуьздаказ тваз, тербийдин жигетдай кылин фикир ачухаризни четин жезва, вучиз лагъайт'а са ч'ехи эсер чирун патал кьалурнавай сятерин кьадаг т'имил я. Гзаф вахтара эсерда автордиз вуч лугъуз кланзават'а, гьам ачухардай чкадал аялар эсер гьак' келна финиз мажбур жезва. Аялри художественный эсерар келни хьийизмач. Кьенин йикъаз килигайт'а, 1-4-классра авай аялривай пака чпин фикирарни хьлагъиз хьжедач: вири предметар урус ч'алалди кьезвезвай абурун са куьнин гьавурдани акъазвач. Абурун куьнерал гьихьтин пар алат'а, тек са муаллимриз хьсандиз чизва.

Гзаф вахтара аялрин яшариз ва эсердин объёмри хьсандиз фикир гунни пис жедач. Месела, - 5-классдин литература С.Сулейманаз ганвай 3 сятиниз 8 чин, 6-классда гьа автордин 2 сятиниз 12 чин ганва. Агакьдани аял 2 сятда 8-12 чина авай материал аннамшиз, вични 5-6-классра? Программа туькьурдайла вучиз ят'ани, зи фикирдалди, зарийри литературада кьазвай чкадиз т'имил фикир ганва. Месела, 5-классдин ктабда (2008-йис) Ш.-Э.Мурадоваз, Х.Хаметовадиз, А.Саидоваз са - са сят ганват'а, А.Фетягъаз 2 сят, М.-С.Ягъеваз 3 сят, А.Жафароваз 3 сят чара авуна. 6-классда классикар тир Е.Эминаз, Батыраяз, Й.Кьазакъаз (Магьмуд авач) кьве-кьве сят кьалурнават'а, М.Гьажиеваз 3 сят, М.Хуршиловаз 5 сят чара авуна. Кьезвезвай суалдин жаваб гьа рекъемрин кьене ава.

Лугъун тавуна акъвазиз тежедай к'валах мад ава. Вучиз кьенин йикъан 5-11-классрин хрестоматийра, са 9-классдилай гьейри, Кьурбан Акимован я т'вар, я са эсер авач? Алай девирдин гьикаятда ам "генералдин чинда ава. Адан эсеррихъ инсан халкьчи яз тербияламишдай кьуват ава. Гьавилляй ам хьендик тадай хьтин зари туш.

Литературадай ктабар ва програмаяр гьазурдайла, абурун авторри, алаатай йисарин тежрибадикай менфят кьачуна, жезмай кьван аялрин руьгъ гьеншардай ва муаллимдин к'валах кьезилардай рекъер - хуьлер жагъурна кланда. И жигетдай заз са шумуд теклиф вилик эцигзава.

- Чирна кланзавай эсердин лап важиблу чкаяр хьяна гун.

- Зарийрин эсерар чируниз сятер чара ийидайла, абурун адлувиле фикир гун.

- Саки вири классрин хрестоматийрик Кь.Акимован эсеррикай кутан.

- Батыраяз, Й.Кьазакъан, Магьмудан эсерар вири классра гьа сад хьтинбур тежен.

- Хрестоматияр туькьурдайла, Кь.Акимован "Лезги зарияр" ктабдикай хийир кьачун.

- Хрестоматийрик литературадин махар кутадайла, М.Жалилован шиирралди кьенвай махаризни фикир гун.

- Ктабрин жилдер аялрин фикир желбдайбур жен.

- Ктаб ва я программа туькьурдайди муаллим хьайит'ани, рецензия хьайит'ани аллимдинди жен.

Акъазвайвал, ктабар ва програмаяр туькьурун са акъван асант кар туш, вучиз лагъайт'а и карда махсус чирвилер, алакьунар, методикадин ва логикадин жуьреба-жуьревал чарасуз герек кьезва.

Шарвили АЙДАЕВ

Зи диде я муаллим..

Октябрдин югъ, вад лагъай,
Гзаф багъа сувар я им,
Цуьквер жеда кьужах ац'ай, -
Зи диде я муаллим!

* * *

Ви илимдин дегъне гзаф дерин я,
Ният михь, мезни акъван ширин я,
Ви хьсанвал гьар инсандиз тайин я,
Ваз ви сувар мубаракрай, азизди.

Гьар аялдин т'вар ч'ида ваз хуралай,
На мектебдиз рик' багъишна хуравай,
На тарс гайи гьар аялдин паталай
За лугъузава ваз чухсагъул, азизди.

Ви т'вар, диде, вине кьуна кьекъевода,
На чи уьмуьр твазва гуьзел цуькведа,
Валлагъ, диде, зун дат'ана хкведа
Авун патал ваз ви сувар мубарак.

Халкьдин юкьва ава ажеб вахъ гьуьрмет,
Квахъ тавурай са ч'авузни а кьимет,
Бегьер квайди я ви зигин, ви зегъмет,
Ваз ви сувар мубаракрай, азизди.

Шад гьалара тебрикна

Алаудин САИДОВ

3-октябрдиз Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин конференц-залда Россиядин Муаллимрин йикъаз талукъарнавай мярекат шад гьалара кыле фена. Аниз школайрин директорар, чешнелудаказ к'валахзавай муаллимар, образовани-

несилдиз дерин чирвилер, чешнелу тербия гунай абурухъ гележегда мадни еке агалкьунар, чандин сагъламвал хьана кланзавайди лагъана.

Гуьгьунлай райондин руководстводи педагогвилдин зегъметдин ветеранриз, алай вахтунда ял ягъиз пенсияда авай 24 муаллимдиз, райондин администрациядин гуьр-

дин хиле маса работникар, педагогвиле яргал йисара зегъмет ч'угур ветеранар атанвай.

И шад мярекат, сифте гаф луьгуналди, муниципальный райондин Кьил Фарид АГЪМЕДОВА ачухна ва кылени тухвана. Ада райондин муаллимриз, тербиячийриз ва образованидин хиле к'валахзавай вири пешкарриз Россиядин Муаллимрин суварин югъ рик'ин сидкьидай мубаракна, акъалтзавай

метдин грамотаяр, гьак' тебрикдин чарар ва пулдин пишкешар гана.

Мярекатдал гьак' Тагьирхуьруьн-Кьазмайрин юкван школадин директор Г.Ибилкьасумов, пенсияда авай муаллимар Ш.Алимирзоева (Мегьарамдхуьр), Ф.Керимова (Уружба), Р.Исаев (Филерин хуьр) рахана.

Мярекатдин иштиракчийрин гуьгьулар школьники концерт гуналди мадни ачухарна.

Са месэла гьялна

Кьагьриман ИБРАГЪИМОВ

Алай йисан мартдилай Белиждин агьалийри поселокда авай кьван месэлайрин сад-вад хьайит'ани важиблугур гьялунин патахъай, районда авай кимивилерикай РД-дин Кылин администрациядиз ва маса органриз са шумудра арзаферзе авуна.

Августдин вацран эхирриз поселокдин кеферпата авай микрорайондин агьалийри 1-сентябрдилай аялар школадиз ракьурдач лагъана кьарар кьабулайла, поселокдиз

Ик', алай йисан 1-октябрдиз поселокдин 1-нумрадин школа патал кеферпатан микрорайонда ишлемиш тийизвай общежитидин дараматдин сад лагъай мертебадин са паюна 11 кабинетдикай ибарат классар вахкана. Ина 1-8 классра саки 130 аялди чирвилер кьачуда.

Чун классрин кьенепатариз килигна. Чаз акурвал, эцигунардайбуру намуслудаказ зегъмет ч'угуна. Экуь, ч'ехи классар, цийи даklarар, ламинат тунвай пол, ученикриз цийи столар ва стулар... Классриз чимивал гудай автономный линия тухванва. Столовойни ава.

атай РД-дин образованидин ва илимдин министр Шагъабас Шагьова агьалийриз тайин жаваб гана: "И месэла чна са вацран кьене гьялда. СПТУ-дин ишлемиш тийизвай общежитидин сад лагъай мертебада чна квез школадин классар ачухда ва абурун цийи мебелдалди таъминарда".

Поселокда авай кьван месэлайриз чкадал килигиз РД-дин Кылин вичин векил Алибег Алиевни ракьурнай.

Кьенин йикъалди виридалайни хци са месэла гьялна куьтягна.

Са вацран кьене тамамарнавай и к'валахар кылиз акъудиз райондин бюджетдай пуд миллион манат харжна.

Ина учебный корпус кардик кутуни аялар ракьун рекъелай школадиз финин месэла алудна. Тахъайт'а, и рекъе са шумудра бедбахтвилер хьайиди я.

Алай вахтунда 9-11-классра кланзавай аялар кеферпатан микрорайондай кылин корпусдиз гьиз ва хутахиз автобусни кардик к'ва. И автобусда аваз муаллимарни тухуз - хкизва.

Дагъустан Республикадин багъманчийриз, уьзюмчийриз, зегъметчи коллективриз, жемьятдиз

Эвер гун

Гьуьрметлу дустар!

Дагъустан багъманчийрин ва уьзюмчийрин ватан хьиз асирра машгьур тир. Гьеле XVII асирда сягъатчийри Дагъустандиз "Цуьк ахъайнавай багъларин макан" лагъанай. Ина багъманчивилин хейлин культураяр, гьа гьисабдай яз Гергьабилдин, Ботлихдин, Хаджалмахидин машмашар, Могохдин шэфтелияр, Гимридин хурма, Ахцегьрин ва Къайтагьрин ичер арадал гъана.

Хуьруьн майишатдин асул хел тир багъманчивилихъ къенин юкъузни республикадин экономика вилик тухун патал еке метлеб ава. Лап хъсан йисара багъманчивили аграрний хилен вири продукциядин 6 процентдиль виниз таъминарзавай, и хилен виниз тир менфятлувили хуьруьн яшайишдинни экономикадин месэляяр гьядай мумкинвал гузвай.

Гъайиф хьй, алатай асиррин 90-йисара уьлкведа кыле фейи виридаз малум тир члуру крар себеб яз, багъманчивилин хел барбатл жез башламышна, гьа гьисабдай яз - Дагъустандани. Алай девирдин шартлара ери авай майварий эмишар гьасилуни карда республикадин роль кжж жезвай вахтунда за дагьлух ва дагьдин ценерив гвай чкайра яшамеш жезвай вири дагъустанвийриз тухумрин ва общинайрин чилерал цийи багълар кутуниз, я тахъайтла, гьийлай вегьенвай бур цийикла тукьур хъуьуниз эвер гун чарасуз яз гьисабзава.

За гьакни бюджетдин идарайрин работникриз, жегьилриз, общественный тешкилатрин, диндин объединенийрин векилриз дагьдинни дерейрин багъманчивил ва уьзюмчивил квачел ахкъалдарунин кардик активнидаказ экечлуниз эвер гузва.

За гьакни хайи ерияр гадарна ва алай вахтунда маса регионра кьвалахзавайбурузни, багълар ва уьзюмлухар кутуна, чпин хуьрерал чан хкуниз эвер гузва.

Алатай йисуз республикадин уьзюмчийри, гьакни инвесторрин къуватралди Дербентдин газ квай чехирар акъуддай заводди ва Дербентдин коньякрин комбинатди 2 агъур гектардив агакна майданра уьзюмлухар кутуна, им 2014-йисандалай кьве сеферда гзаф я. И карди Дербент райондин Берикей, Салик, Геджух хуьрера ва Мамедкъала поселокда, Табасаран райондин Дарвагъ хуьре гьалар хъсанардай мумкинвал гана.

За дагъустанвийриз, яргал вегьин тавуна, багълар ва уьзюмлухар кутуниз ва куьгьне бур цийи хъуьуниз, кьведай йисан гатфаризни башламышнавай кьвалахар давамаруниз эвер гузва.

Багъманчивил квачел ахкъалдарун патал республикадин такьатар ва къуватар желб авунин мурраддалди 2015-йис за Дагъустан Республикада "Дагъустандин багъларин йис" яз малумарзава.

Дагъустан Республикадин
Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

РД-дин Кьилин проектар-уьмуьрдиз Ичер атгузва

Хазран КЪАСУМОВ

Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован "Нетижалу АПК" проектин сергьятра аваз "Сулейман-Стальский район" муниципальный районда "2013-2020-йисара багъманчивил вилик тухун" твар алай муниципальный программа къабулнава, ам кардикни кьва. Эгер алай вахтунда районда вири санлай 3173 гектар багълар аватла, программадин бинедаллаз и йисара багъларин майданар 4670 гектардив агакна. Алатай йисуз хуьруьн майишатдин карханайри, КФХ-ри ва арендаторри 193 гектарда цийи багълар кутуна.

Къасумхуьруьн, Агъа Сталрин, Вили Сталрин, Герейханован хуьруьн, Курхуьруьн, Алкъвадрин, Эминхуьруьн поселенийра, "Члар" ООО-да багъманчивил вилик тухун патал еке кьвалах тухузва, анра багъманчивилел машгьул жезвай обществояр, лежбервиллини фермервилли майишатар кардик кьва.

Арендатор Т.Батманова ичер атгузва

Кьилдин ксарихъ-арендаторрихъни 1000 гектардив агакна багълар ава. Райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин руководитель Мегьамедзагьид БАБАЕВНИ галаз и йикъара чун ичер кватл хъуьунал машгьул арендадин са шумуд участокдиз фена. ИкI, Эминхуьруьн участкада 10 кас багъманчивилел машгьул я. Тежрибалу арендатор Тажир БАТМАНОВА вичив гвай 8 гек-

тарда ичерин хъсан бегьер битмишарнава. Ичер кватл хъуьунин карда адаз уьмуьрдин юлдаш Суварра, гада Абдурагьмана, мукьва-кьилийри куьмекар гузва.

-Тариф авун туш, багда хъсан еридин бегьер агакнава, гьавиллай муьштерияр Дербентдай, маса районрайни хуьрерай кьвез, завай ичер чкадал къачузва, - лугьузва Т.Батманова.

Мирзамегьамедов Бубадин, Гьамзатов Назиран участокрани

Теплицайрин майданар артухарзава

- Чи районрин шартлара майвачивал менфятлу ва къазанжияр гьидай хилерикай сад я, - лагъана чаз Сулейман-Стальский райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин руководитель Мегьамедзагьид БАБАЕВА. - Гьавиллай райондин гзаф хуьрера агъалияр салан майваря гьасилунал алатай асирдин 70-йисариллай инихъ машгьул жезва. Районда гьар йисуз 25 агъур тонндиллай виниз салан майваря гьасилзава, гьар са гектарди 250-300 центнер бегьер гузва.

Чаз малум хъайивал, алатай йисуз районда 27666 тонн (гьар са гектардай 287 центнер) помидорар гьасилна. Идан 80 процент арендаторрал ва хуси майишатарал ацалтзава.

Райондин гзаф хуьрера (Дарклуш-Къазмайрал, Чухьверхуьрел, Цийи Макъарал, Эминхуьре...) агъалийри помидорар ачух майданра цазвай. Яваш-яваш хуьруьн майишатдин карханаяр, ООО-яр, ЛПХ-яр ва арендаторар помидорар теплицайрин майишатар гьасилунал элячзава. Алай вахтунда райондин агропромышленный секторда салан

майваря гьасилун патал эцигнавай теплицайри 3,22 гектардин майдан къазва.

Теплицаяр, асул гьисабдай, инвесторри эцигзава. И йикъара чун инвесторди 2010-йисуз тешкилай "Гуьлгери - вацI" ООО-да хъана. Кархана, асул гьисабдай, уьзюмчивилел машгьул ятлани, алатай йисуз ина ракъун даяхриккай 0,7 гектарда теплицаяр эцигна, анрай 6 тонн помидорар кватл хъуьуна.

Чаз акурвал, ина теплицаяр эцигунин кьвалахар давам жезвай. Са къадар кьвалахар кьилиз акъуднава. Эцигунрал чпихъ и рекъяй кьвалахдин тежриба авай рабочияр-пешекарар машгьул тир. - Цийиз эцигзавай теплицайрини 0,7 гектардин майдан къада, - лагъана чаз ООО-дин управляющий Ризван Султалиева. - Гележегда чна теплицайрин майданар артухарда.

Къейд авун лазим я хьй, эхиримжи 3-4 йисан кьене Цийи Макъарин хуьре карчи Ямудин Агьмедова 0,65 гектарда, лежбервиллини фермервилли "Агьмедов Ф.С." майишатда 1 гектарда, Герейханован хуьре лежберви-

"Гуьлгери вацI" ООО-да теплицаяр эцигзава

лини фермервилли "Казигьмедов А.К." майишатда 1,2 гектарда, Къасумхуьрел карчи Сабир Аминова 0,42 гектарда теплицаяр тукьлуьрна, салан майваря гьасилзава. Анрин гьар са квадратный метрдин майдандай 15 килограммдив агакна помидорин бегьер вахчузва.

Салан майваря теплицайра гьасилуни кьиди инсанриз йисан кьийлай-кьилиз кьвалах жезва, мадни абур йисан вири вахтунда таза помидорралди таъминарзава.

Гьелбетда, райондин агъали-

ичер кватл хъуьунин кьвалахар хъсан тешкиллувал аваз кыле физвай.

"Члар" обществода кьвалахар тешкилнавай, гьакни багълар авай чешнелу гьалдиллай чун рази яз амукьна. Ина алатай йисан гатфарихъай 16 ва зулухъай 42 гектарда багълар кутуна.

Лагъана кланда, алатай йисуз районда 14500 тонн емишар кватл хъуьуна. Багъларай кватл хъуьур хутарин, шэфтелирин, машмашрин, фад агакьзавай сортарин чухьверрин, пинийрин къадарри къалурайвал, алай йисуз багъларин бегьерлувал 15-20 процентдин артух хъанва.

Алай йисуз багъларай 15000 тонндиллай виниз емишар хъун гуьзлемишзава.

Хуьруьн майишатдин карханайра, арендаторрин участкара ичер кватл хъуьунин кьвалахар давам жезва.

Багъманчивиликай рахадайла, ихътин са кардикайни лугьуз кланзава. Карханайри, кьилдин ксари ичер ва маса емишар гьасилзава. Гъайиф хьй, абур къабулдай цехар ва маса чкаяр районда авач. ГьакI хъайила, гьасилай чехи пай емишар вара-зара жезва. Ида жезвай зарардиллай гьейри, шей гьасилзавайбурун гьубуьлни хазва.

Эминхуьре-ярмарка

СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ райондин Кьил Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВАН теклифдалди эхиримжи 2 йисан кьене Къасумхуьрел Дагъустан Республикадин ва

Ставропольский крайдин шегьеррайни районрай тир карчийрин ва шей гьасилзавайбурун иштираквал аваз 5-6 ярмарка кыле фена. Мукьвара ярмарка сифте яз Эминхуьре, шегьереди-

лай хуьруьз гьахъамазди пуд куьче чара жезвай, чехи шаирдиз гуьмбет эцигнавай чкадал ачухна.

- Хуьре чна ярмарка жемьятдин тлалабуналди тешкилайди я, - лагъана чаз Эминхуьруьн кьил Рамазан РАМАЗАНОВА.

Къайдадик кваз акъвазарнавай "Газель" машинрай ва палаткайрикай карчийри, шей гьасилзавайбуру агъалийриз гзаф шейэр теклифзавай: итимри, дигьеглийри ва аялри алуькдай парталар, кьвалин къаб-къажак, вирт, гьери, ниси, чайдин веьк, якун продукция... Муьштерийрин къадарни гзаф тир.

- Ярмаркада маса гузвай саки вири шейэрин кьиметар чка-

дин тукьвенрин кьиметриллай хейлин агъуз я, - лагъана чаз пенсионер Къасум КЕЛБЯЛИЕВА. - Мадни, еридин жигьетдайни ярмаркада авай вирт, шур, ниси заз хъсан яз акуна, за абур маса къачунни авуна.

Чна ярмаркада шейэр маса гузвай са шумуд касдихъ галаз ихтилатар авуна.

- Зун Москвадин "Аслан" фирмадин векил я, - лагъана А.МЕГЬАМЕДОВАДИ. - За иниз маса гун патал Цейлонда гьасилзавай чайдин са шумуд сортунни веькер гъанва. Къачузвайбуруни тлимил туш. Чехи шаир Етим Эминан твар алай хуьруьз атунал, агъалийри хушвилелди къабулунални чун шад я.

Къадагъайриз жаваб я

Жасмина САИДОВА

“Им рекламадин серенжем туш. Им къадагъайриз чи патай жаваб я”. РД-дин промышленностдин, алишверишдин ва инвестициядин министрствонин са жерге члехи туьквенрикай ибарат тир “Къацу ич” компаниядин арада икьардал къулар члугуниз талукь мярекатдал республикадин журналистриз атул теклифзавай чарчин эхирда ихьтин келима авай. Хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбуру патал икьарал цийи жуьредин мумкинвилерин эвел я лагъайтла жеда.

Хуьруьн майишатдин республика

Дагъустан хуьруьн майишатдин республика яз гьисабзава. Амма, официалый статистицадин бинедаллаз, республикадин агъалийрин са паюнилай артухбуру хуьрерин чкайра яшамш жезватлани, хуьруьн майишатда анжах 10 процентдив агакьна хуьруьнвийри зегьмет члугвазва - эхиримжи 10-15 йисан вахтунда, и ва я маса себебар аваз, и хел михьиз кватна лагъайтла жеда. Гьелбетда, хизандин кыл хуьдай кеспидикай магърум хъайи гзаф хуьруьнвийри и йисара шегьерриз куьн хуьниз мажбуру хъана. Амма, патал тефена хуьрера, иллаки республикадин кьиблепата авай берекатлу чилерал яшамш жезвайбуруни кваз, куьне фикир ганатла, саларани бахчайра са шейни цазмач - хизандиз лазим вири суьрсет туьквенрикай маса къачузав.

И кардин себебрикай сад чилел гьасилай шей, яни еке зегьметдивди битмишарай беьгер лайихлу кьиметдай маса гудай мумкинвилер-рекер тахьунихъ галаз алакьалу я. Шегьерин базарив суьрсет гьасилзавайбуру агуд хъийизмач, фад члур жезвай емишар-майваар еке харжияр авуна шегьерриз тухвайтлани, абур гьалалвилелди, яни жуваз кландай кьиметдай маса гуз тазвач, чкайрал алверчийри къачузвай кьиметар ягъанатдинбуру жезва лагъайтла жеда. Консервиардай карханайри къабулзамач, яргъал вахтунда майваар хуьз жедай ва лазим къулайвилер тешкилнавай гьамбарханаяр республикада авач.

Гзаф гъарай-эвер авунай и йисара республикадин лежберри, гъатта вини дережадани кваз и месэлаяр садни кьве ваъ, гзаф сеферра къарагъарнай. Чалишмишвилерни хъана жеда, нетижар - ваъ. Аламатдин кар я: хуьруьн майишатдихъ галаз алакьалу шумуд министрди, гьакимри месэладай кыл акъудун хиве къунайтлани, республикадин шегьерра чка-чкадал алай члехи базарин иесийрихъ галаз абурвай бягь члугваз алакьнач (гуя базарар кылдин - гьукуматдин законриз табий тушир - вилаятар я).

Гъа са вахтунда республикадин чилел гьасилзавай суьрсет тямдал, еридал гьалтайла са шумуд сеферда вине авайди, эгер икьван члвалди анжах чи

мугьманри къейдзавайтла, гила саки тамамдиз патай гьизвай продукт ишлемишзавай дагъустанвийриз чпизни якьин хъанва. Туьквенрин дезгейрал алай Аргентинадин чуьхверар, Польшадин ичер, Египетдин ва Ирандин картуфар, газарар ва хейлин маса продуктар акурла, республикадин хуьруьн майишатдин, мисал яз, набататчивилин хилекай амайди саки са твар тирди мадни ашкара жезвай. Амма...

Чалишмишвилер тупламишна

Алатай йисан июлдай кардик кутунвай РД-дин Кьилин кар алай проектри и хиле ийизвай чалишмишвилер тупламишдай ва гужлу ийидай мумкинвал гузва. Ик, хуьруьн майишат гуьнгуниз хкун патал къабулай са жерге серенжемри, арадал гъанвай къулай шартлари хъсан патлахъ дегишвилерални гъана лагъайтла жеда. Мисал яз, республикада 2013-йисуз 1117,4 агъзур тонн майваар гьасилна, им адалай вилик йисан беьгердилай 54,9 агъзур тонндин, я тахъайтла 5,2 процентдин артух къадар я. Виридалайни гзаф къадар майваар алатай йисуз Леваша районда (318 агъзур тонн) ва Дербент районда (253,6 тонн) гьасилнава, хабар гузва республикадин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрстводи.

Агропромышленный комплексдин маса хилерани алатай йисуз беьгерлувал виниз хъанва ва алай йисуз мадни къакъанди хъун гуьзлемишзава. Идахъ галаз сад хъиз республикада гьасилай шей маса гудай цийи къайдаяр, рекер жагъурунални машгьул я.

Цийи мумкинвилер

РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрстводи маса идарайрихъ галаз алакьалу яз РД-дин Кьилин кар алай “Цийи Дагъустандин бренд” проект уьмуьрдиз куьчуьрмишунин серенжемрин комплекс гъазурнава. Ик, кылди къачуртла, РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрстводин иштираквал аваз Дагъустан Республикадин недай суьрсетдин ва гъялдай промышленностдин карханайрин Ассоциация тешкилнава. Цийи къурулушдин вилик квай месэлайрикай сад республикадин гъялдай карханайри акъудзавай продукция уьлкведин маса регионра чир жедайди авун, Россиядин члехи шегьер-

рин сетевой туьквенрин дезгейрал Дагъустанда гъазурнавай суьрсет хъун таъминарун я.

Цийи базарар жагъурун патал республикадин карханайри гьам РФ-дин регионра, гьамни къецепатан уьлквейра кьиле туьхузвай ярмаркайра иштиракзава.

Суьрсет гьасилзавайбуруз ам маса гуьн карда куьмек гун патал “Алишверишдин квал “Дагъустан” ОАО-ни тешкилнава, адан асул везифа Дагъустандин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбурун продукция реклама авун, ам маса гуз куьмек гун, республикада ва къецепата Дагъустан шей гьасилзавайбурун иштираквал авай выставкаяр, ярмаркаяр кьиле туьхуз куьмек гун я.

Дагъустандин базарра авай гьалдикай тамам доклад РД-дин алишверишдин, инвестициядин ва карчивилин министр Юсуп Умаова ва йикъара Махачкъалада кьиле феийи “элкъвей столдихъ” авуна. Адан гафаралди, республикадин супермаркетрин дезгейрал Дагъустандин суьрсет гьасилзавайбурун продукция гьекъван алата чирун патал туьхвай ахтармишунри тайинаривал, ихьтинбурун къадар 10-15 процентдиз барабар я. “Им ак, лагъай члал я хьи, гьелелиг базарда республикадин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбурун маса регионринбурулай гуьгъуьна ама”, - гъавурда туна министрди.

Ю.Умаова къейд авурвал, уьлкведин базарра Дагъустандин продукциядиз рехъ гун патал РД-дин Минторгинвестди недай суьрсетдин ва гъялдай промышленностдин вири продукциядикай деллар авай каталог туькьуьрзава.

“И каталогдин куьмекдалди интерес ийизвай ксариз республикада гьасилзавай продукциядихъ галаз таниш жедай мумкинвал жеда, ида лагъайтла, арада маса кас авачиз суьрсет гьасилзавайбурухъ галаз алакьаяр тайинариз куьмекда. Идалайни гьейри, Хасавюртдин ва Буйнаксдин мулккарал алишверишдин са шумуд майдан ачухнава. Ихьтинбуру Дербент районда ва Махачкъаладани ачухун пландик ква”, - малумарна министрди.

Месэладихъ галаз алакьалу гзаф терефрин иштираквал аваз кьиле феийи “элкъвей столдин” эхирдай резолюция къабулна. Ана Дагъустандин суьрсет Россиядин маса регионрин базарриз акъудун месэла гъялун патал къабулун лазим тир вири серенжемар къалурнава. Ик, республикадин суьрсет гьасилзавайбу-

руз гъазурзавай продукциядин ери хкакун, санитариядин вири истемешунриз жаваб гудайвал авун, маса гузвай суьрсетдин вилел патан акурал муьштерийрин фикир желбдайбуру хъун патал вири чалишмишвилер авун теклифна.

Кура-кура маса гуьнин объектриз, супермаркетриз Ватандин таъминчийрихъ галаз кваллах гуьнгъуьна тун, абуроз шей маса гуьнин карда куьмек гун теклифнава. Гъа и месэладиз талукь махсус икьардал къулар алатай жуьмя юкьуз Махачкъаладин Шамилан тварунихъ галай куьчеда “Къацу ич” сетдин алишверишдин зурба пуд лагъай центр ачухуниз талукь яз кьиле феийи мярекатдал члугуна.

Куьмек гун хиве къунва

Меркезвийрин рик, ацукьнавай алишверишдин “Къацу ич” центр ачухунин мярекатда РД-дин промышленностдин, алишверишдин ва инвестициядин министрди, шегьердин администрациядин векилри, администраторин ва маса идарайрин векилри, карчийри иштиракна. Алай вахтунда республикадин мулкунал алайбурукай виридалайни члехибур тир “Къацу ич” центрадин администрациядин ва РД-дин промышленностдин, алишверишдин ва инвестициядин министрстводин арада хъанвай икьарди кьве терефдизни хийирлу тир хилера кваллахдай къайдаяр къалурнава. И икьардин бинедаллаз, сетевой супермаркетди вичин дезгейрал республикадин хуьруьн майишатди гьасилнавай продукция эцигун, ам маса гуз куьмек гун хиве къунва.

“Чахъ чи хсуси производство ава. Ина чна 100 дав агакьна гъар жуьрейрин фу чразва. Гъакни супермаркетда 300 жуьре тлуьнар гъазурзава. Гьелбетда, им чна хейлин къадар агъалияр кваллахдалди таъминарзава лагъай члал я. И карда чна Дагъустандин продуктар ишлемишиз чалишмишвалзава. Идалайни гьейри, республикада гъазурзавай суьрсет чи туьквендин дезгейрлайни маса къачуз жеда. Буюр, ша”, - луьгуьза “Къачу ич” туьквен ида-ра ийизвайди тир Къизтамум Мансуровади.

“Ихьтин икьарар чна маса супермаркетрихъ галазани кутуннава, - малумарзава Минторгпродин отделдин руководитель Наби Юсуфова. - Им чна дуьньядин уьлквейри эцигнавай къадагъайриз гузвай жаваб я - Дагъустандин хуьруьн майишатдин суьрсет жезмай къван вилик кутун”. Ада гъавурда турвал, дагъустанвийриз чпин продукция республикадин члехи алишверишдин центрайра маса гуз кланзаватла, абурвай и туьквенрин, я тахъайтла “Алишверишдин квал “Дагъустан” ОАО-дин ва я РД-дин промышленностдин, алишверишдин ва инвестициядин министрстводин сайтрай лазим малуматар жагъурна, и идарайрихъ галаз алакьалу хъайитла жеда. Кланзавайди суьрсет ийизвай истемешунриз жаваб гузвайди ва муьштеридин фикир желбдайди хъун я, ам маса гуз куьмек гун хиве къунва.

Министрди ахтармишна

2-октябрдиз РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министр Баттал Батталов республикада нетижалудаказ уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай инвестициядин проект тир “НИВА” СПК-диз мугьман хъана.

И проектдин макьсад республикадин мулкунал алай аямдин истемешунриз жаваб гузвай теплицайрин комплекс эцигун я. Алай аямдин цийи жуьредин тадаракаралди, инновациядинбуру тир техничекий системайралди таъминарнай битмишарзавай комплексди 12 гектар майдан къазва.

Ина ишлемишзавай майваар битмишарзавай илимдал бинелу технологияр хуьруьн майишат вилик феновай уьлквейар тир Туркиядин, Голландиядин, Франциядин, Израилдин, Испаниядин теплицайрин майишатра гьалтзава.

Дагъустандин гъавадин шартлар ва хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбурун истемешунар кваз къуна “НИВА” СПК-ди элквей къав алай жуьредин ва республикадин гъавадин шартларив иллаки кутугай теплицайрин комплексний проект гъазурнава.

Проектдин бинеда фермерар, кылдин ксарин ва я хизандин майишатар патал 1000 кв майдан авай гъевчи теплицаяр эцигун ава. И проект гьам шегьерра, гьамни дагьлух хуьрерин чкайра уьмуьрдиз куьчуьрмишиз жедайди я.

Фикирзавайвал, гьасилзавай майваарин къадар артухаруни чи уьлкве маса государственойрай гьизвай суьрсетдилай аслу хъунилай элячдай мумкинвал гуда. Им лагъайтла, Дагъустан Республика вилик тухун патал туькьурнавай “Нетижалу АПК” кар алай проектдин макьсадрикай сад я.

Министрди Красноармейск поселокда 2,6 гектардин майданда эцигнавай теплица къалурна. “НИВА” СПК-дин правленидин председател Умар Мусаева суьгьбет авурвал, теплицада стлал-стлал яд гудай ва кокосдин субстратдал битмишардай технология ишлемишзава. И къайдади виниз тир беьгерар вахчудай мумкинвал гузва. Гъа са вахтунда набататри къаримшадай мянгарун патал лазим тир вири менфатлу шейэр лазим къадарда аваз къачузав.

Адетдин жуьредилай тафаватлу яз, гидропоникади экологиядин жигетдай михьи суьрсет къачудай, набататар фад къакъанардай ва абурун беьгерлувал артухардай мумкинвал гузва, гьик, лагъайтла, физиологиядин гьерекатар и дуьшуьшда фад-фад кьиле физва.

Ихьтин теплицайрин 1000 кв майдандай йисан вахтунда 40 тонндив агакьна беьгер вахчуз жезва.

1000 кв теплица эцигуниз жезвай харжийри санлай къачурла 5 миллион манат тешкилзава.

Рикел хкин, РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрстводи тайин макьсаддихъ элкьурнавай “Дагъустан Республикада 2013-2015-йисара далдаламишнавай накъвадин майвачивал вилик тухун” программа кьилиз акъудзава. И программадин бинедаллаз, хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбуру теплицайрин комплексар эцигуниз ва цийикла туькьур хъуьнуни ийизвай 50 процентдив агакьна харжияр субсидияр яз агакьар хъийизва.

Ахцегъа музфольклордин фестивалъ

“Шалбуз дагъдин авазарни везинар”

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2014-йисан 7-октябрь, нисинин вахт, Ахцегъар. Райондин Культуралдин кивалин (РДК) зални адан чехи дегълииз музыкадал рикл алай районгъилиривни мугъманрив ацанва. Хийир-хабар лагъайтла, Культуралдин йисан серенжерин сергъятра аваз ва лезги халкъдин игитвиллин “Шарвили” эпосдин суварин 15 йисан юбилейдин шадлухдай ина “Шалбуз дагъдин авазарни везинар” твар алаз Виридагъустандин фольклордин фестивалъ кьиле тухузва. РД-дин Кьил Р.Абдулатипован тапшургъдалди ам РД-дин культуралдин министерстводини Яратмишунин кивали ва Ахцегъ муниципалитетдини культуралдин управлениди тешкилна ва кьиле тухвана.

Дагъустандин халкъарин милли музикадин суварик Ахцегъ, Агъул, Акуша, Дахадаев, Докъузпара, Къайтагъ, Къурагъ, Къули, Къумтуркъала, Мегъарамдхурун, Рутул, Сергокъала, Сулейман Стальский районрин ва Махачкъала, Дербент, Къизляр шегъерин яратмишунин коллективрини кьилди ксари иштиракна.

Мярекат башламишдалди вилик адан иштиракчири тамашачияр гъа и серенжермиз талукъ яз РДК-дин фойеда махсусдаказ гъазурнавай къешенг выставкайрихъни экспозицийрихъ галаз таниш хъана. Тамашачийрин дикъет иллаки Аскар Сарыджадин тварунихъ галай худшколадин (директор **Къасум ПИРСАИДОВ**) аялрин “Шарвили пагъливан къарагънава Ватан хуз!” твар алай шикилрин яратмишунрал, аялрин Яратмишунин кивалин (Къияс Межидован тварунихъ галай и идарадин директор **Руслан КАСАРОВ** я), Фрид Кисриеван тварунихъ галай юнатрин станциядин (директор **Закия ЛАЧИНОВА**) аялрин гъилин ва гъакл республикадин Яратмишунин кивалин экспозицийрал желб жезвай.

Яратмишунин коллективар Ахцегърин къадим чилел риклин сидкъидай тебрикуналди, тамадади (и везифаяр Ахцегъ РДК-дин директор, РД-дин культуралдин лайихлу работник **Абдукерим РАГЪИМОВА** устадвилелди кьиле тухузвай) сегънедал “Ахцегъ район” МР-дин кьил **Осман АБДУЛКЕРИМОВАЗ**, РД-дин культуралдин министрдин заместитель ва республикадин Яратмишунин кивалин директор **Марита МУГАДОВАДИЗ**, Ахцегъ райондин МБУК “Ял ядай центрадин” директор **Ханум ФЕТУЛЛАЕВАДИЗ** теклифна.

- Гъурметлу районгъилияр, багъа мугъманар! “Шарвили” эпосдин суварихъ галаз алакълу яз Дагъустандин халкъарин музикадин фольклордин фестивалъ кьиле Ахцегъа кьиле тухунал зун пара шад я ва и кардал дамахвава, - башламишна ада вичин рахунар. - Чи стха

халкъарин дуствилин алакълуяр мягкемарунин ва милли культура, музикадин искусство вилик тухунин карда ихътин мярекатрихъ акъалтлай чехи мана-метлеб ава. Абуру чаз чун вужар ятла, чи дувулар гъинай къевезватла чирзава, халкъарин сад тир милли тарих, ата-бубайрин баркаллу крарни пак весияр рикел хкизва, акъалтзавай несил ватанпересвиллин ва инсанпересвиллин ругъдаллаз тербияламышзава. Жуван ва вири районгъилирин патай заз Ахцегъ райондал ихътин маналу фестивалъ тухун ихтибарнавай республикадин руководство

диз ва хъсан гъазурвал аваз атанвай мярекатдин вири иштиракчийриз музикадин сувар мубаракзава!... - хуш келимайралди ада фестивалъ ачухун малумарна.

Марита МУГАДОВА, РД-дин культуралдин министрдин заместитель: - Культура - им

рикин чимивал, ругъдин члехивал, инсанрин меденивиллин, савадлувиллин, яшайишдин агалкъунрин дережа къалурзавай кьилин улчме я. Дагъви меденивиллин адет-къанунралди, кивализ, хурууз мугъманар атун - им гъамиша шадвал, сувар я. Къе чун, Дагъустандин халкъарин векилар, мани-макъам гъаз Ахцегъиз - халкъдин сивин яратмишунрин устадринни магъир устадрин, машгур алимринни арифдаррин, Шарвили хътин зурба пагъливандин хайи ватандиз атанва. Такабурулу къакъан дагъларин, тажуб жадай хътин гузел тлебиатдин къужахвавай и чкада анжах гъахтин лайихлу инсанар хъун мумкин я. Мугъманриз ачух риклин чимивал гузвай куьн пара къадар сагърай! Жуван ва республикадин руководстводин патай квезчи халкъарин музикадин фольклордин сувар риклин сидкъидай мубаракрай!

- Дагъустандин халкъар музикадин куьмекдалди сад ийизвай и гузел фестивалъ Ахцегъ районда кьиле тухудай мумкинвал гунай куьн вири сагърай! Къуй и сувар ина гъар йисан хъсан адетдиндаз элкълуяр, чун вичиз мадни

хъсандаказ гъузур жеривал, - алава хъувуна Ахцегъ МБУК КДЦ-дин директор **Ханум ФЕТУЛЛАЕВАДИ**.

Фестивалдин концерт сегънедин иесияр тир Ахцегъ РДК-дин “Шарвили” ва “Тури” тварар алай халкъдин музколективри ачухуналди зурнечирийни ашукъри залдавайбурун рикел шадарна. РД-дин культуралдин лайихлу работниккеменчи **Нуруллугъ ЭМИРБЕГОВАННИ** Хъуьлуьдрин хуруьн КДЦ-дин худрук, далдамчи **Сияна СУЛЕЙМАНОВАДИН** авазар залди гурлу капар ягъуналди къабулна. Манидар **Назлу ШАГЪБАНОВАДИ** тафт гъаз тамамарай “Ай Дилбер”, гадайринни рушарин хордин “Пенкер баха”, “Къакъан синел сил чада за” халкъдин манирийни “Шарвилдин къуьлуьни” мярекатдин иштиракчияр лап гъейранарна. Анжах са нуьксан къейд тауна жадач: гъевескар артистрин сегънедин парталар композициядивни репертуардив кюр хътин хъсанбуру тушир. 1928-йисуз халкъди мел-бигердин тегъерда эцигай РДК-дин дар, къулайсуз дараматни (вичин вахтунда Дагъустанда ам лап чешнелубурукай тир!), гъелбетда, алай девирдин истемешунрив ерли кунвач.

Тамадади фестивалдин нубатдин иштиракчири музикадин нумраяр малумаруналди, сегънедиз Къизляр шегъердин Гъукуматдин терский казакрин манирийн ансамбль къевезва. Абуру тларам дунарпарталар алаз тамамарай итижлу частушкаярни зиринг къуьлер тамашачийриз пара бегенмиш хъана. Ахпа залдик манидар **Аминат ИДРИСОВАДИНИ** къумузчи рушарин ансамблди (Сергокъала район), аккордеонист **Гъажи АЛХАСОВА** (Акуша район) ширин ванер кутуна. Жемятдиз иллаки бегенмиш хъайи лап хъсанбурукай яз, гъелбетда, РД-дин культуралдин лайихлу работник ашукъ **ШЕМШИРАН (Мегъамедов)** регъбервиллик къаз тешкилнавай аялрин “Ширин булач” ансамблдин манияр (Докъузпара район), далдамарни тафтар язавайбурун дестедин везинар (Сулейман-Стальский район), **УЛУБЕГОВРИН** хизандин ансамбль, РД-дин культуралдин лайихлу работник ашукъ **Айдун МЕГЪАМЕДОВАН**, манидар **Седакъет САИДОВАДИН** ва **Билал ЭСКЕНДЕРОВАН** (Мегъарамдхуруьн район) маниярни авазар къейд ийиз жада.

Суварин мярекат адан вири иштиракчийриз фестивалдин оргкомитетдин дипломарни рикел аламуькдай пишкешар гуналди ва, гъелбетда, мугъманар “Самур” ресторанда жумартвилелди къунагъламышуналди давам хъана.

Урус театррин артистар меркездин сегънейра Тамашачияр гъейранарна

Насима ВЕЛИБЕГОВА

27-сентябрдила 5-октябрдалди Махачкъалада кьиле феи Кеферпатан Кавказдин ва Чулав гъуьлуьни Каспийдин региондин урусрин театррин 4-международный фестивалдин вахтунда меркездин М.Горькийдин тварунихъ галай драмтеатрда къалурай тамашайри меркезвияр гъейранарна.

Фестивалдин сергъятра аваз РД-дин культуралдин министерстводи тереф хуьналди, школьникар ва яратмишунрин кивалах анжах башламышзавай актерар патал куьмекдин пулар кватлдай тамашаярни къалурна. Са гъафтедила гъаф вахтунда кьиле феи фестивалдин программдик 16 тамаша кутунвай.

Алай йисуз Дагъустандин тамашачийриз урусрин драмадин театррин 17 тамаша ва Германиядин, Гуржистандин, Къазахстандин, Болгариядин, Москвадин, Ингушетиядин, Чечен Республикадин, Кеферпатан Осетиядин, Кабардино-Балкариядин, Карачаево-Черкесиядин ва гъакни чи республикадин 3 театрди (М.Горькийдин тварунихъ галай Урусрин госдрамтеатр, ларин Э.Капиеван тварунихъ галай госмуздрамтеатрди ва Дагъустандин госуьдстводин Нинийрин театрди къемедаяр къалурда.

Ингъе и йикъара Кабардино-Балкариядин М.Горькийдин тварунихъ галай Урусрин драмадин театрдин артистар Махачкъалада хъана. Театрдин коллективдиз меркездин М.Горькийдин тварунихъ галай госуьдстводин Урусрин драмтеатрдин чехи залда лап хъсан сегъне ганвай. Артистри Россиядин искусствойрин лайихлу деятель Султан Теуважева эцигнавай Уильям Шекспирин “Пачагъ Лир” тамаша къалурна.

Махачкъаладин тамашачияр Нальчикдин театрдин репертуардихъ галаз фадлай таниш я, гъикл лагъайтла, абурун яратмишдай коллектив чиниз къевез сифте сефер туш. Махачкъалавияр Кабардино-Балкариядай тир артистрин къуьунриз еке итиж аваз ва къетлен фикир гуналди тамашзава.

Театральный искусстводин рекъай Кабардино-Балкариядин Къилин грант патал эцигнавай тамашада Кабардино-Балкариядин лайихлу артистка Рушания Кулахметова ва Россиядин лайихлу артист Валерий Балкизов еке устадвилелди къуьгъвазвай. Къилин роль тамамарзавай М.Горькийдин тварунихъ галай госдрамтеатрдин артист Олег Гъуьсейиновани тамашачийри гурлу капар язавай. Сифте яз Нальчикда эцигай “Пачагъ Лир” тамаша лап агалкъунралди кьиле фена. Жанна Кузьминадин эскизрин бинедаллаз театрдин парталар цвадай устларри гъазурай гуьрчег парталри артистрал, гъакл тамашадал абуру гъанвай.

Набут аялрин къуллугъда

Дагъви ШЕРИФ

Ахцега Къазимегамед Агъасиеван тварунихъ галай багда авай дараматда алатай йисара жуьреба-жуьре идараар хъана. Эхиримжи вахтара вилик патар элкьюрна жугъунра тунвай ана набут аяларни жаванар патал реабилитациондин центр ава. Гъаятра аялриз къугъвадай чкаярни туькьюрнава. Азарлу аялриз вири жуьредин къулайвилер, шартлар авачтани, гъвечи коллектив авай шартлар хъсанариз алахънавайди, аялриз куьмекзавайди анин патавай фидайлани аквада.

Къ. Мамалиева пишкешар вахузва

Чандин сагъламвал акван хъсан тушир ва набут аялризни жаванариз синих-рехне алу-диз, медицинадинни яшайишдин рекъай куьмекиз чалишмишвилерзавай махсус центр Ахцега 2008-йисан 1-январдилай кардик ква.

И муьквара реабилитациондин центради Ахцега райондин "Возрождение" фондунихъ галаз санал набут аялар патал спортдин ва рик аладарунин мярекат тешкилнавай. Ам "Са дунья - са мурад" лишандик кваз Ахцега райондин 1-нумрадин школадин патав гвай спортзалда киле фена.

Набут аялрик ва абурун диде-бубайрик руьгъ куьт мярекатдиз "Возрождение" фондунин векилар тир **Къардаш МАМАЛИЕВ**, **Радик АГЪАСИЕВ** атанвай. Къ. Мамалиева

аялри Дагъларин уьлкведа чпин лайихлу чка жагъурда, - давамарна агъсакъалди.

Центрада авай аялар кве дестедиз пай хъана ва спортдин жуьрейрай абурун арада акъажунар киле фена. Аялри, дестейриз пай хъанвайди рикелай физ, сада-садаз куьмек-кар гузвай ва жуьредин вилик вири алакьунар къалурун патал чалишмишвилерзавай. Спортдин акъажунар арайра аялри куьлерзавай ва искусстводайни чеб къулухъ галачирди къалурунзавай.

"Возрождение" фондунин векил Радик Агъасиева набут аялар патал сувариз элквей и мярекатдин иштиракчияр тебрикна, набутриз фикир гунай, абурук руьгъ кутунай тешкилатчийриз чухсагъул лагъана.

Акъажунарилай къулухъ Къардаш Мамалиева гъалиб хъайи командадин кубок вахкана. Амай аялриз грамотаярни дипломар, вири-далайни гъвечи ва зирек аялриз алава пишкешни гана.

Центрадин регъбер **Мирвара МУСАНАБИЕВА** райондин кил **Осман АБДУЛКЕРИМОВА**З, "Просвещение" фондунин прези-

Набут аялри акъажунарзавай вахтунда

Центрадин коллектив

мярекатдин сифте къилляй аялриз тербиядин тарс гана ва вири умудар жегъилрик квайди, жегъилри абурун къилиз акъудун лазим тирди кейдна.

- Къе гъиле къунвай и квалар тариф ийиз жедайди я, - лагъана "Возрождение" фондунин президентди. - Вучиз лагъайтла, сагъламвал чи лайихлу гележегдин къилин шарт я. Къе чна члугур зегъметди пака беъер гуда. Чазни аялвал акурди я, амма четинди, азабринди хъана. Квехъ вири жуьредин мумкинвилер ава, менфят къачу!

Къардаш Мамалиев чи школайра авай гъаларални акъвазна. Ада кейд авурвал, эхиримжи вахтара райондин школар акъалтарай са касдини Дагъстанда кваларзавач. Амма виликрай ик тушир. Вири крар образотанвилерлай башламыш жезвайди я.

- Гъар сада, клепна, чирвилер къачуна, виликди фена, къастар, мурадар къилиз акъудна кланда. Зун инанмиш я, къе и залда авай

дент **Магъмуд АБДУЛКЕРИМОВА**З, "Возрождение" фондунин президент **Къардаш МАМАЛИЕВА**З ва анин векил **Радик АГЪАСИЕВА**З набут аялар патал ихътин мярекатар тешкилиз куьмек гунай чухсагъул, вичи регъбервал гузвай коллективдизни зегъмет члугунай, аялрин рик аладарунай сагърай лагъана.

Ингъе аялри чпин тербиячийрихъ галаз санал сегънедал къул ийиз, тамашиз атанвай школьник квалериз хъфиз башламышна. "Возрождение" фондунин векилри центрадиз компьютер, аялриз пишкешар гана ва муьквал вахтунда компьютер Интернетдин кутун хиве къуна.

Шад галара киле фейи мярекатдин таъсирдик кумаз, за центрадин регъбер Мирвара Мусанабиевадихъ галаз суьгъбетна. Ада чпин везифайрикай, авай шартарикай, тамамарзавай кваларикай ва агъалияр патал ийизвай къуллугърикай, четинвилерикайни умудрикай лагъана.

■ **Мирвара Мусаевна, и центр гъихътин азарар авай аялар патал я?**

- Нервийрин центральный къурулушдин ва кларабринни дамаррин азарар квай аялар къабулзава. Абурун гъамиша чи къаюмвилек ква.

■ **Акъазвайвал, куьн са бубат шартлар арадиз гъанвай куьгъне дараматда ава. Хъсанвал ам я хъи, ина секинвал ава, къуд пад багълар я. Ина мумкинвилер гъихътинбуру ава?**

- Чахъ жуван хуси дарамат авачирвилляй ам "Агъасиеван колхоз" СПК-дивай килрида къуниз мажбур хъана. И дараматдикай чи ихтиярда авай квалер хъсандиз ремонтнава, аялар патал къулай шартлар арадал гъанва. Амма дарвилерни гъиссзава, гъавилляй вири терефрай истемешунрив къазвай шартлар арадал гъиз жезвачтани, коллектив алахъзава. Кухня туькьюрнава. Чими ва къайи ятар ава. Чимивал гудай къурулуш къайдадик ква. Чиркин ятар авахъдай махсус чка гъазурнава. Гъаятда аялри рик аладардай, къугъунардай тадаракар, дараматдин къене тербиячийрин гуьзчивилек кваз спортдал машгъл хъун патал спортивентарь ава. Столовой гъвечиди хъуниз килигна, бязи вахтара вири аялривай ана санал ацукъиз жезвач. Гъакни ксудай чкаяр, процедурный, физиотерапиядин, машгълатрин, соцреабилитациядин ва маса махсус квалер кардик ква. И къулайвилер чна райондин куь-

мекалди республикадин ва федеральный махсус программадин сергъатра аваз арадал гъанва.

■ **Районда куь къаюмвилек квай аялар гъаф авани?**

- Учътдиз къачунвай аялар 235 ава. Чи къаюмвилек 18 йис жедалди яшда авай аялар-жаванар ква. Вири санлай чахъ саки 20 койка-чка ава.

■ **И центрадиз къунши районрайни аялар гъизвани?**

- Чахъ районрин уртахвилдин дережа-твар авачтани, атай мугъман, куьмек кланзавай кас къабул тавуна жедач хъи. Коллективди мергъаматлувилдин къанунардиз кваларзава, чна Докъузпара ва Рутул районрайни аялар къабулзава.

■ **Центрада мад гъихътин мярекатар тешкилзава?**

- И муьквара центрадин медсестраяр тир Ф. Къарабеговади, Р. Ражабовади "Бицлекар къиникъин къадар тимиларунай" темадай элквей стол киле тухвана. Адалай вилик яшайишдин медицинадин реабилитациядин отделенидин медсестради грипидиз талукъ гъавурдик кутунин мярекат тешкилнавай. Сентябрдин сифте къилерай терроризмдиз акси серенжем, аялриз рекъерин къайдаяр чирунин мярекат тешкилна.

■ **Аялрин диде-бубаяр рази яни?**

- 36 касдикай ибарат чи коллектив гуьрметлу са хизан хъиз я. Ина отделенидин заведующияр, яшайишдин квалардин къуллугъчияр, духтурар, логопед, массажист, медсестраяр, тербиячийр ва маса ксарни ава. Чпин везифайрив абурун намуслувилелди, буржидив хъиз зегъметзавайвилляй аялринни диде-бубайрин арада абурун еке гуьрмет ава.

■ **Ихътин милайим коллективдихъ ва квехъ агалкъунар хъурай. Суьгъбетдай чухсагъул!**

"АЙБОЛИТ"
Чир хъун хъсан я

"Айболит" газетдай.
Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Цийиз** гъазурнавай емишрин ва майвайрин мижера гъилегил аваз хъун лазим я. Эгер абуру са къадар гагда туртла, адан сагъарунин къиметлувал агъуз аватда.

• **Мижера** фу недалди 30 декъика амаз я тахъайтла пакаман ва нисинин фу туйнни арайра хъун лазим я. Эгер туйн туйрдалай гуьгъуниз хъвайитла, ада руфуник ял кутада.

• **Мижерин** куьмекдалди азарар сагъариз жедач, амма абуру бедендиз са гъихътин ятлани хийир гуда.

• **Хуквада** хер авайла, гастритдин ва панкреатитдин азарди кил хажнавайла, цуру мижера хъвана виже къведач.

• **Туькьюл** продуктри: чкал аламай лимонди, чайди, чулав шоколадди рақдин ва рикин азарин профилактика патал куьмек гуда.

• **Туьнт** продуктри: истивутди, горчицади холестерин цуруриз, давление агъуз авудуниз куьмек гуда.

• **Рик** кузвайла, гергеррин, кушдин тумарал ва куьлуь авунвай бияндин дувулрал (гъар сад са чайдин тлурунавайди) са литр яд илична, 15 декъикада зайиф цлал эцигна ргада. Ахпа ам куьзна, фу нез са сят амайла, йикъа 1/2 стакан давайди ишлемишда. Сагъарунин вахт са варз я.

• **Иви михъи** авун патал, 500 мл грейпфрутдин, 300 мл апельсиндин, 200 мл лимондин мижера са литр яд илична, хуьреқдин вад тлурунавай вирт хуькуьрна, вири са юкюз тлимил-тлимил хъвада. И юкюз маса са шейни туйн лазим туш. Эгер винидихъ галай шейэр ишлемишайла агъурган акъатиз хъайитла, и рецепт ишлемишна виже къведач.

• **Ратар** хъсандиз кваларун патал клетчатка квай шейэр гъаф ишлемишун лазим я. Ам бурандик, чулав хутарик, чугъундук, сельдерейдик, ичерик, мандаринрик, шэфтелирик, чухъверрик, къурай машмашдин зурарик, инжилрик, ципицрик, машмашрик иллаки гъаф ква.

• **Къен клеви** тахъун патал чайдин 2 тлурунавай сenna хъач 100 г чулав хутарик какадарна, 3 стакан давай ргаввай яд илична, 3 сятда тада. Ахпа ам куьзна, гъар са сятдилай хуьреқдин 3-5 тлурунавайди къен буш жедалди хъвада.

• **Мадни** къен клеви хъанвайла, хуьреқдин 3-4 тлурунавай ракъай янавай газардик хуьреқдин са тлурунавай вирт какадарна, ксудалди вилик ишлемишда.

• **Беден зиянлу** шейэрикай михъи авун патал чайдин къуд тлурунавай хвоц хъчарал са стакан ргаввай яд илична, са къадар гагда туна, ахпа йикъа пуд сеферда фу туйрдалай гуьгъуниз 1/3 стакандавайди хъвада.

• **Хуьреқдилай** зегъерламыш хъанвайла, хуьреқдин са тлурунавай регъвенвай сенжефилдин (имбирь) дувулрал са стакан ргаввай яд илична, 20 декъикада тада. Ахпа ам куьзна, гъар зур сятдилай хуьреқдин са тлурунавайди хъвада.

• **Япарал** залан хъанвайла, серкин са силих регъвена, аниз 3 стлал камфорадин ягълу алава хъууна, жунадик кутуна, япа твада. Ам япуз са тлимил кун акъатдалди тада. И процедура гъар юкюз, япариз хъсан ван хкведалди ийида.

РД-дин УФСКН-да

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Алаудин ГЪАМИДОВ

Алатай гъафтада Россиядин Федерациядин ФСКН-дин (Федеральная служба контроля наркотиками) Управленида пресс-конференция хъана. Адан кваллахда гъа и управленидин начальник, полициядин полковник Энрик МУСЛИМОВА, пресс-къллугъдин регъбер, полициядин полковник Ширинбег ШИХАБИДОВА ва газетринни телекомпанийрин журналистри иштиракна.

КватI хъанвайбурун велик гаф Э.Муслимова лагъана. Республикадин дережада аваз къайдаяр хуьдай органи тухузвай кваллахди вичин нетижаяр тагана тазвач, - къейдна махсус къллугъдин регъберди. Адан суьгъбетдай малум хъайивал, РД-дин УФСКН-ди алай йисан 9 вацра наркотикрихъ галаз алакьалу тир 1025 тахсиркарвал дуьздал акъудна. Гъа са вахтунда 745 уголовный дело къарагъарна. Гъа жергедай яз абурукай 422 дело залан ва лап залан тахсиркарвилериз талуькьур я. Гъахъ-гъисабдин девирда, великамаз меслят хъуналди, тахсирлу дестейри авунвай 25, тешкилла тахсиркар дестейрин 67 тахсиркарвал регистрация авунва. Наркополицейскийри савадлудаказ ва виклегдаказ тухвай кваллахдин нетижанда алатай 9 вацра законсуз оборотдай 151 кг къетлен гуьзчивилик квай шейэр вахчудай мумкинвал хъанва.

Журналистрин фикир Управленидин регъберди гъайи мисалрини чпел желбна. Малум хъайивал, и мукъвара Махачкъалада наркотикар квай канабар битмишарзавай чинебан лаборатория тергнава. Тешкилатчи кьунва, наркотикар квай канабрин 23 кул-кус ва 100 гр кьурурнавай марихуана вахчуна.

Россиядин ФСКН-дин РД-да авай Управленидин Каспийскдин районрин уртах отделдин къллугъчийри Махачкъалада Гагаринан тварунихъ галай куьчеда 7 гр марихуана гвай меркездин агъали кьуна. 30 йиса авай ада сани кваллахзавачир.

Амма адахъ "ери" авай канабар битмишарунин рекъйя тешкилатчивилин бажарагъ авай. Вич наркотикар ишлемишзавай кас яз, жегъил итимди жезвай харжияр чкадал хкидай рехъ жагъурна ва Махачкъалада махсус квал кьуна, гъана наркотикар гъазурунал машгъл хъана.

Гъа икI, ада Интернетдикай менфят къачуна, канабар битмишарунин сирер устадвилелди чирна, фин ва герек тадаракар къачуна, лап тежрибалу агрономдила алакь тийидай жуьреда гъа вичи кьунвай квалле вири жуьредин шартIар (чимивал, миянардай шейэр, вентиляция...) яратмишуналди махсус лаборатория ачуна. Кьунвай касдин вичин гафаралди, и лаборатория кардик кутун патал ада 250 000 манат пул харжнавай ва акъатнавай харжияр цуд сеферда артухни алаз вахчун планламишнавай.

Ахтармишайла, наркополицейскийриз и квалляй наркотикар квай, битмиш жезвай канабрин 23 набатат, жуьребажуьре тадаракар, химикатар, махсус литература... жагъана. Идалайни гъейри, адавай 100 граммдила артух кьурурнавай марихуана ва наркотикар авай спичкадин 4 коробка вахчуна.

Кьунвай касди вичи и кваллахар анжах вич патал ийизвайди, кватI хъайи бегъер маса гун гъич хиялрихни квачирди лагъана...

Гъакъикъатдай, гъелбетда, силисчийри квил акъудда.

Управленидин регъберди малумарайвал, и дуьшуьшдиз талуькь яз тахсирлу ийизвайдалай РФ-дин УК-дин 228-статьядал бинеламиш хъана уголовный дело къарагъарнава.

Нумрализ чар “Лезги газет” хуьн!

Гъурметлу дустар! “Лезги газет” келзавайбур ва хъизвайбур! И йикъара чи газетдин кьилин редактор А. Саидова газет кхьин ва хуьн паталди авунвай эвер гуни чак виридак къалабулух кутазвайди я.

Газет чаз недай фу хъиз чарасуз я. Эгер жуьмя юкьуз дуьшуьшдай газет кваллиз тахтайтIа, са еке кар квахъайди хъиз жезвайди я аз.

Газетдин тираж хуьн патал гиламаз, геж тавуна, чна вирида сад хъана, вири куватар желбна кланзава! Газетдин кьимет багъа хуьни подпискадиз зиян гудайвал тийин! Газет кхьинин кьимет багъа хуьн редакциядила аспу кар туширди чир жен.

Редакциядин къллугъчийрини, кьиле Агъариза Узаирович аваз, чкайрал къевез, халкъар (хуьрерин жематар) вири патарихъай гъавурдик кутун чарасуз я.

Квел виринра вирида дамахни ийизвайди я, гъурметни кьез ийизва! За фикирзавайвал, эгер, куь иштираквални аваз, вири районра, геж тавуна, подпискадин месэла гъиле кьуртIа, газетдин тираж хуьз жедайди я.

Рекъер-хуьлер санал жагъурна кланда! За вири муаллимриз, яшлу ксариз, жегъилриз, вири чи пешекарриз, карчи ксариз хайи газет кхьиниз ва хуьниз эвер гузва.

Кьез гъурметзавай Музафар ГЪАСАНОВ.
Зегъметдин ва дяведин ветеран.
Мегъарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин хуьр.

Махачкъалада - ктабрин ярмарка

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 9, 10 ва 11 - октябрдиз “Тарки-Тау 2014” твар алаз Дагъустандин ктабрин пуд лагъай ярмарка кьиле фида. Адаз талуькарна алатай саладиз Махачкъалада Расул Гъамзатован тварунихъ галай Милли библиотекада пресс-конференция хъана. Анал РД-дин печатдин ва информациядин министрдин заместитель Миясат Муслимовади, РД-дин культурадин министрдин заместитель Елена Гъаруновади, Милли библиотекадин директор Али Алиева, алатай йисарин ва цинин ярмаркадин теклиф гайи кас, Кавказдин литературадинни художестводин “Дагъвияр” твар алай газетдин учредитель ва редактор Марат Гъажиева ва масабур иштиракна. Ярмаркадин макъсад ктабар келлунал фикир желб авун, ктабар акъудзавайбурунни келзавайбурун арада мензил жезмай кьван тIимиларун я.

Пресс-конференциядин иштиракчийри журналистар ярмаркадин программадихъ галаз мукъувай танишарна. Кьилди къачуртIа, “Тарки-Тау 2014” ярмаркадин сергъята аваз гъина ва гъихътин мярекатар кьиле тухун пландик кутунватIа, чи республикадиз Россиядин са жерге шегъеррай ва СНГ-дин уьлквейрай - Москвадай, Санкт-Петербургдай, Саратовдай, Бишкекдай, Тифлиздай... - мугъманар-ярмаркада иштиракзавай ксар - атун гуьзлемишзавайдакани хабардарна. Абурун гафарай мадни малум хъайивал, чи республикадин ктабар акъуддай квалерини ина активнидаказ иштиракдайвал я. Чир хъайивал, мярекатар - ктабрин презентацияр, абуруз талуькь “элкъвей столар”, гуьруьшар- неинки са вини-

дихъ твар кьунвай библиотекадин дараматда, гъакIни Махачкъалада - Душвили квалле, ДГУ-да, Каспийскдин библиотекадани кьиле фида, мугъманрихъ галаз Дербентдиз - “Нарын-къаладиз” сиягъат тешкилда ва икI мад.

Пресс-конференциядал рахай саки вири ксари кьенин юкьуз ктабар келлуниз тIимил фикир гузвайдал фикир желбна. Иллаки жаванризни жегъилриз и кар са артух хуш авачирди къейдна. Вичин рахунра Миясат Шейховна ярмаркадин къетленвилерал акъвазна. Адахъ неинки са жаванар, школада келзавай аялар, гъакIни абурун муаллимар ва диде-бубаяр патални еке менфят авайди къейдна.

Ярмаркадин программа санлай къачурла лап екеди я. 9-октябрдиз пакаман сятдин 10-даз ярмарка ачухуниз талуькарнавай шад мярекат кьиле фида. Йикъан сятдин 2-даз “Писателдила (таржумачи, ктабар чапзавайди ва маса гузвайди, литературадин критик, библиотекарь, чIалан ва литературадин муаллим) келчидалди мензил гъикI тIимиларда?” темадай “элкъвей стол” тешкилда. Адан кваллахда хейлин мугъманрихъ галаз санал чи республикадин писателрини, критикрини, таржумачийрини... чпин фикирар лугъуда. Абурун жергеда ава: Миясат Муслимова, Елена Гъарунова, Абутраб Аливердиев, Арбен Къардаш, Фазир Жаферов, Тимур Ражабов, Мегъамедрасул Расулов, Мегъамед Агъмедов ва гзаф масабур.

Мадни са кардал фикир желб ийиз кланзава: ярмаркадин сергъятра аваз 10-октябрдиз - аялрин ктабрин, 11-октябрдиз милли литературадин йикъар кьиле тухуда. Ярмарка агалуниз, адан нетижаяр кьуниз, гъакIни са шумуд номинациядай пишкешар вахуниз талуькарнавай мярекат 11-октябрдин нянин сятдин 7-даз жеда. Ша, буюр!

Дуьньядин халкъарин хуьрекар

Пирожкияр чурун патал тини

И тини квелди тафаватлу я лагъайтIа, пирожкияр фад чурун жеда

Лазим продуктар:

- хуьрек недай пуд тIуруна авай гъуьр;
- хуьрек недай пуд тIуруна авай набататрин ягълу;
- хуьрек недай са тIуруна авай шекердин песок;
- чайдин тIурунавай кьел.

Гъазурун:

Са стакан кузвай яд илична, вири ибур сад-садак какадарда. Хъсандаказ хуькуьрда. Къуриз тада. И къаришма къайила, 50 гр хемир кутада (къурай хемир, яни дрожжар яз хъайитIа, 1:3 пай вегъеда) ва мадни са стакан кьанвай яд цада, 4 стакан гъуьрни какадар хъийида. Пирожкияр чурун патал тини ишинда.

Гъевечи кваллакар кьуна, са вад декъикада тада. Гъазурнавай шей (картуфрин пюре, келемар, як ва икI мад) кьене туна, семечкадин ягълуда чрада.

Ихътин тинидикай гъазурнавай пирожкияр духовкадани чраз жеда. Тинидин кьене лагъайтIа, квевай сосискаяр, котлетарни тваз жеда.

Сиве цIрадай печенияр

Герек продуктар:

- 227 гр дуьдгъвер;
- 1/2 стакан шекердин песокдин пудра;
- са пачка ванилдин шекер;
- 1 ва я 1/2 стакан гъуьр;
- 1/3 стакан крахмал.

Гъазурун:

Кваллин гъавада хуьтуьларнавай дуьдгъвер къапуна эцигда. Адаз шекердин песокдин пудра вегъеда ва блендердал хуькуьрда, та хъсандаказ хуьтуьл хъана хкаж жедалди. Ванилдин шекер алава хъийида. Адан гуьгъуьналлаз крахмал ва са стакандин кватIа авай гъуьрни вегъеда. Мадни миксердал хуькуьрда. Ахпа адаз мадни са стакан гъуьр хъияна, гъилелди ва я тIуруналди ишинда.

Тини хуьтуьлди хуьн лазим я.

Чразвай ракъунал пергаментдин чар эцигда. Кулинарный мешокдиз и тини вегъена, ам “гъед” насадкадай акъудда. Абуру арада 2 см аваз чразвай ракъунал эцигда. Ракъ абуру алаз холодильникда са сятна кьван тада. Амма холодильникда тун тавуна гъасятда чрайтIани жеда.

Чурун патал духовка 180 градусдив агакъдайвал ифирда. Печенияр лагъайтIа, 20-25 декъикада чрада.

Гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

...Шадвал кутуна

Сажидин САИДГЪАСАНОВ,
шаир, РД-дин жегьилрин лайихлу тербиячи

Москвадин хуьрун майишатдин Тимирязеван тиварунихъ галай Академияда физический кафедрадин старший преподаватель, педагогадин илимрин кандидат, агъасталви **ХАНБАБАЕВ Рафик Кичибегович** 1998-йисалай башламишна ина самбодин рекьяй дишегьлийрин махсус команда гъазурна. Ада регьбервал гузвай командади галаз-галаз гъар сеферда приздин чкаяр къуникай чна виликдаини газетриз гайиди тир. А члавуз Рафик Кичибеговичаз къазанмишай агалкъунрай "Россиядин физический культурадин Отличник" тивар гана. И йикъара хтай шад хабарди Ханбабаев Рафика чирвилер ва тербия къачур Агъа Сталрин юкван школадин коллективдик ва хуьрунвийрин рикерик шадвал кутуна.

Москвада еке тир шадвилдин мярекатда, Ханбабаев Рафиказ "Россиядин Федерациядин лайихлу тренер" лагъай гъурметдин тивар гана. Чна къазанмишнавай тивар мубарак авунихъ галаз сад хьиз, адахъ спортдинни илимдин рекьера мадни еке агалкъунар хъун Аллагъдивай тлалабава.

Р.Ханбабаев Москва шегьердин самбодай федерациядин президент С.Байдоковахъ галаз

Кварчагъа - жаванрин турнир

БОКС

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са тимил вахт идалай вилик Сулейман-Стальский райондин Кварчагърин хуьре райондин ачух кивенквечивал патал 2000 ва 2001-2002-йисара дидедиз хъайи жаванрин арада акъажунар кьиле фена.

Заланвилдин са шумуд категориядай хъайи и турнирда Каспийск, Избербаш, Дагъустандин Огни, Дербент шегьеррай, Къаякент, Дахадаев, Ахцегъ, Мегъарамдхуьрун, Къайтагъ районрай атанвай, гъакни Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьрун 2-нумрадин ДЮСШ-дин боксдай саки вири филиалра вердишвилер къачузвай жаван спортсменри тамам кьве юкьуз рингдал чпин гъутарин къуватар ахтармишна.

Къейд авун лазим я хьи, къвед лагъай сеферда тешкилнавай турнирди хъсан гъазурвал акунвай. Акъажунар дередин жаванарни жегьилар патал спортдин гъвечи сувариз элкьвена лагъайтани, ягъалмишвал авач. Иниз гъурметлу мугъманарни атанвай: боксдай жегьилрин арада Европадин чемпион Артур СЕФИХАНОВ, Пекинда кьиле феи Олимпиадада азаддаказ къуршахар къунай гимидин медаль къазанмишай Бахтияр АГЪМЕДОВ, къайдаяр авачир бягьсерай СНГ-дин чемпион Фазли МЕЖИДОВ ва мсб.

Акъажунар тешкилатчи Герейханован хуьрун 2-нумрадин ДЮСШ-дин Кварчагърин хуьре боксдай кардик квай филиалдин тренер Альберт МЕЖИДОВ тир. Пулдин такъатар галачиз ихътин мярекатар кьиле тухун мумкин туширди чаз чизва. Аферин ихътин сувар арадал гъиз куьмек гайи ксариз! Абури сахалинда карчивилел машгул жезвай, Кварчагъ дере-

кьиле феи турнирдин иштиракчийрин ихтиярда вугана. Баркалла!

Санлай къачурла турнирда 17 командадик кваз 110 боксёрди иштиракна, абурун арада Вирироссиядин турнирдин чемпионарни призёрар, Дагъустандин кивенквечивал патал акъажунар гъалибчиярни авай. Мегъарамдхуьрун райондай тир Агъахан МАМЕТОВА акъажунар килин судьявал авуна. Къизгъиндаказ кьиле феи бягьсерин финалдиз 30 спортсмен акъатна. Абурукай вад Зизикрин хуьрун филиалда тренер Д.Яралиеван гъилик вердишвилер къачузвай боксёрар тир. Ик, 1-чкадиз Кварчагърин, 2-чкадиз Дахадаев райондин ва 3-чкадизни Къайтагъ райондинни Белиж посёлоқдин хъянавай командаяр лайихлу хъана. Сад лагъай чкаяр къур спортсменриз медалар, грамотаяр, пишкешар гана. 2 ва 3-чкайриз лайихлу хъайибурузни - грамотаярни пишкешар. Идалайни гъейри, турнирдин тешкилатчийри акъажунар тафаватлу хъайи боксёрарни мах-

дай тир кьегъал рухвар Али ва Явер МЕЖИДОВАР я. Стайри цли и акъажунар тешкилун патал чпелай алакьдайвал пулдин такъатар чара авуна. Мадни са касди и турнир лап вини дережада аваз финик вичин лайихлу пай кутуна, амни винидихъ чна са шумудра тивар къунвай ДЮСШ-дин Зизикрин хуьре кардик квай филиалдин тренер Даир ЯРАЛИЕВ я. Ада вичин филиалда авай еке ринг Кварчагъа

сус пишкешралди руьгъламишна. Абурун жергеда ава: Мегъамед ЯРАЛИЕВ (Зизик), Агъарза АГЪАМЕГЪАМЕДОВ (Кварчагъ), Нурулла БАРКАЕВ (Дагъустандин Огни), Марат АЛХИЛАЕВ (Избербаш).

Турнирда гъалибвал къазанмишай жаван боксёрри и мукъвара жаванрин арада СКФО-дин кивенквечивал къазанмишун патал кьиле фидай акъажунар чпин устадвал къалурда.

Волейболдай акъажунар

Къагьриман ИБРАГЪИМОВ

И йикъара Дербент райондин Агълабрин хуьре Дагъустан Республикадин лайихлу муаллам Иминуллагъ Мегъамед-агъаев рикел хкуниз талукъарна волейболдай турнир кьиле фена.

Иминуллагъ МЕГЪАМЕДАГЪАЕВА са шумудра Россиядин чемпионар, Европада ва дуньядин турнирдин призера хъайи спортсменриз, гила чпин тиварар машгур хъанвай хейлин тренериз вердишвилер ва тербия гана.

Иминуллагъ Абдулгъамидович Мегъамед-агъаев 1950-йисуз Къурагъ райондин Цилинга дидедиз хъана. 1952-йисуз абурун хизан Дербент райондин Агълабрин хуьруз куьч жезва. Ина ада юкван школа акъалтарна, ахла ам Дагъустандин педин-

ститутдин физический культурадин факультетдик экечизава. Институт акъалтарай пешекар муаллимвиле кивалахиз вичин хуьруз ракъурзава. Агълабрин юкван школада ада 40 йисалай виниз гъакъисагъвилелди акъалтзавай несилдиз тербия гана.

Турнир ачухунин мярекатда "Агълаби" агрофирмадин директор Абдул Мегъамед-агъаева, Белиждин лесничестводин директор Мусабег Рамазанова, Белиждин газрин майишатдин абонентрин къуллугъдин директор Альберт Гъажиева, Агълабрин хуьрун администрациядин кил Марат Мегъамед-агъаева, Лукларин ДЮСШ-дин директор Нежеф Гъажиагъаева, турнирдин судья, волейболдай машгур тренер Рашид Рамазанова ва масабуру иштиракна.

Мярекат ачухна, анал рахай Марат Мегъамед-агъаева Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим Иминуллагъ Мегъамед-агъаев рикел хкуниз талукъарнавай волейболдин турнир-спортдин серенжем, акъалтзавай несил патал гзаф менфятлу кар тирди кьейдна.

- Чна кьил кутунвай и мярекат гъар йисуз тухун фикирда ава ва гележегда ам адетдиз элкьведайдак умуд кутаз канзава. Гележегда тирнирдин сергъятар гегъеншарда. Чи фикирда спортдин маса хилерайни турнирар тешкилун ава, - алава хъувуна ада.

Иминуллагъ Мегъамед-агъаеван уьмуьрдикай, кивалахдикай, ада тешкилна кьиле тухвай къван турниррикай, адан гъилик вердишвилер къачурбурун агалкъунрикай, анал рахай маса юлдашри лагъана.

Турнирда къунши хуьрерин ва райондин спортшколайрин вад командади иштиракна.

Турнир Дербент райондин Агълабрин ва Къурагъ райондин Аладашдин командайрин къугъунилай башламишна.

Адан нетижаяр ихътинбуру хъана: 1-чка Агълабрин "Олимп", 2-чка Агълабрин "Агълаби-2", 3-чка Къурагъ райондин "Аладаш" командайри къуна.

Турнирдиз къаюмвал Иминуллагъ Мегъамед-агъаеван гада Абдулгъамид Мегъамед-агъаева авуна.

"Анжи" кумукъна

ЧИ КОРР.

Алатай ял ядай йикъара футболдай 13-турдин къугъунар кьиле фена. Чи республикадин команда Томскдин "Томь" командадихъ галаз къугъвана.

Жуван чилел Сергей Ташуеван гъилик квайбуру са акъван пис къугъавазач, амма Томскда лагъайтла, абурун бахтунни гъанач.

Сад лагъай тайм командаяр патал нетижалуди хъанач, къвед лагъай таймдин члехи пайни чи команда 10 кас аваз къугъвана: Чепуркиназ къвед лагъай сеферда хъипи карточка къалурна ва ам къугъунай акъудна.

78-декъикада Баженова Кержакован варариз ягъай тупуни къугъунин къисмет гъална. 1:0 гисабдалди "Анжи" кумукъна.

Сергьят чIурна лугьуз

7-октябрдиз Хьипи гьуле Кеферпатан Кореядин военный гимидемаркационный цIар-цIелай элячIадалай гьуьгьуниз Кьиблепатан Кореядинни Кореядин Халкьдин Демократвиллин Республикадин (КНДР) патрульный катерри чпи-чпиз гьулле гана. Идан гьакьиндай, Корея Республикадин штабрин начальникрин Сад авунвай комитетдин малуматдал асаслу хьана, "Ренхап" агентстводи хабар гана.

Чуьрук чкадин вахтуналди пакаман сятдин 9 жез 10 декьикьа амайла (Москвацин вахтуналди 4:50) арадал атана. "Гими кьулухь чIухгуниз мажбурун патал чи военный-ри талукь тир малумат рекье туна ва тагьки-марун яз са сеферда гьулле гана", - лугьуз-ва малуматда.

Амма КНДР-дин гимиди кьулухь чIухгдай чкадал жавабдин цIай гана. "И карди чун мад гьулле гуниз мажбуруна. Анжах идалай гьуьгьуниз гимиди кьулухь чIухгуна", - кьейдна Кьиблепатан Кореядин военный ведомстводин векири.

Чуьрукдин нетижада телеф ва хасаратвилер хьайибурун гьакьиндай тайин малумат авач.

Дишегьлидин суьгьбет

"Исламдин государстводин" боевикрин есирда гьатай Иракдин са дишегьлиди вич кьурбурукай суьгьбетзава. И суьгьбет Eugenevсди раижна.

19 йис хьанвай Амшадин гафаралди, 3-августдиз асул гьисабдай езидар яшамиз жезвай хуьруз жагдадистар гьахьна. И хуьре ам вичин итимдихь ва гьечIи хцихь галаз яшамиз жезвай. Адан итим, Иракдин кефердинни рагьакIидай пата авай хуьре яшамиз жезвай вири маса итимар хьиз, яна кьена. Ам лагьайтIа, вичин хуьруьнви дишегьлийрихь галаз есирда гьатна. Боевикри езид миллетдин дишегьлийар 10-12 доллардай маса гана. Са дишегьли цIуд итим патал тайинарнавай. Ихьтин кар гьикI гьахьариз жеда? Дишегьлидал гуж гьалибун - им бей-бурсузвал я, абур инсанар туш, гьайванар я.

Абур сеbeb яз икьван чIавалдини зи рикIе гьамиша кин ава", - лагьана Амшади. Ам Мосулдиз гьана, анай адавай катиз алакьна.

Есирда гьатнавай са дишегьлидин руша суьгьбетзавайвал, исламистри кьунвай адан дидедини вичин мобильник чилик кутуна чуьнуьхна. Жагдадистар мукьвал-мукьвал абурив кьекьезва, эгер телефон жагьун хьайитIа, чкадал гьуллеламишзава. За фикирзавайвал, абуроз зи вахан телефон жагьанва, гьикI лагьайтIа, им 12 юг жезва ада чаз зенг тийиз", - кьейдна ада. Есирда гьатнавай гзаф дишегьлийри, кьилел алай шаларикай гьалкьаяр авуна, чпи-чеп куьрсарна рекьизва, хабар гузва Eugenevсди.

ООН-дин делилрал асаслу яз, августдин эхирра боевикри 2,5 агьзур дишегьли ва аял есирда кьуна. Ислам кьабулиз клан тийизвай-

бур Мосулда ва Сириядин Ракка шегьерда авай лугьарин базариз рекье туна.

Езидар - ибур асул гьисабдай Иракда (Шангал ва Шейхан районар) гьакни Эрменистанда, Сирияда, Гуржистанда, Туьркияда ва Европадин са бязи улквейра яшамиз жезвай куьрдери этноконфессиональный десте я.

Сергьятрик дегишвилер?..

Вичи-вич аслу туширди яз малумарнавай Донецкий халкьдин республикадин вице-премьер Андрей Пургина малумарайвал, Луганский областдин сергьятрик дегишвилер кухтунин гьакьиндай Украинадин президент Петр Порошенкодин теклифдик гьакьикьатдив кьадай са шейни квач, хабар гузва "Цийивилер" РИА-ди.

"Ибур вири кьецепатан улквейрин политикар патал ийизвай юридический кьугьунар я. Абуру законралди, актаралди, политический кьугьунралди кьил кьумада чуьнуьхзава. Вири и крар гьакьикьатдивай яргьа я. Кьвалах тийидай законар кьабулиз жеда", - кьейдна Пургина.

Адан гафаралди, Киевдивай гьихьтин хьайитIани кьарарар кьабулиз жеда - "Днепрпетровскдин амукьаяр Украинадихь гилиг хьувун, Мариуполь областдин центр яз малумарун хьтин". "Гьакьикьатда лагьайтIа, са

шейни дегиш жезвач", - алава хьувуна ада. 6-октябрдиз Петр Порошенкочи Украинадин парламентдиз регионда кьайда тун патал Луганский областдин районрин сергьятрик дегишвилер кухтунин месэладиз килигун теклифна. Верховный Радада президентдин гьамишалугь векил Руслан Князевичан гафаралди, и месэладиз килигунин чарасузвал Луганский областдин са бязи районар Украинадин властрин гуьзчивилихь тахьунихь галаз алакьалу яз арадал атана.

"И территорияр лазим тир жуьреда идара авун ва Луганский областдин и районар уьмуьр хьсанарун патал Луганский областдин районрин сергьятрик дегишвилер кухтун ва чи гуьзчивилик квай районрихь галаз сад хьувун лазим я", - лагьана ада. Парламентдин фракцийри ва дестейрини президентдин гафарин тереф хвена.

Украинадин МИД-дин малумат

Донбассда чуьрук авай зонада вахтуналди ислыгьвал хуьнин гьакьиндай малумарайдалай инихь Украинадин саки 60 военный телеф хьана. Идан гьакьиндай 6-октябрдиз Украинадин МИД-ди вичин "Твиттер" чина хабар гана.

"5-сентябрдилаь Украинадин 56 аскер телеф, 316-дал хирер, ислыгь 32 агьали телеф хьана", - лугьузва малуматда. Ана кьейдзавайвал, ополченцийри гьулле гун акьвазарунин шартIарал амалзавач.

Са гьафте идалай вилик Украинадин властри Украинадин телеф хьайи 30 военныйдин гьакьиндай малумарнай.

Сентябрдин сифте кьилерай Киев ва чпичеб малумарнавай Донецкий ва Луганский халкьдин республикайрин векилар вахтуналди гьулле гун акьвазарунин ва есирар дегишар хьувунин гьакьиндай икьардал атанай. Гьа са вахтунда тереффри вахтуналди ислыгьвал хуьн чIурунай сада-садак тахсирар куьтазва.

Кьилди кьачуртIа, Донецкдин аэропорт патал кьиле физвай женгер акьваз жезвач. Идалайни гьейри ополченцийри гуьзчивалзавай Донецкдин аэропорт тупарай ягьунин нетижада 2-октябрдиз Яру Хашунин Международный комитетдин кьуллугьчи телеф хьана.

Кьад тонн як кана

Краснодарский крайда ва Адыгея Республикада авай Россельхознадзордин управленидин кьуллугьчийри килька я лагьана Россиядиз законсуздаказ гьизвай Европадаин 20 тонн як кана. Идан гьакьиндай "Интерфаксдиз" ведомстводин пресс-кьуллугьдай хабар гана.

Россельхознадзордин делилралди, 14-сентябрдиз Новороссийскдин портуна Севастополдай Новороссийскдиз атанвай пар чIугвадай машин ахтармишна. Ам Санкт-Петербургдай фин лазим тир.

Автомобилдин иесиди кьалурай документрал асаслу яз пар чIугвадай машинада муркIада тунвай килька хьун лазим тир. Амма машинада кьекьвейла, чир хьайивал, балугьрин кланик Бельгиядай ва Великобританиядай гьанвай як ва якIун продуктар кьевирнавай.

Шофердив ветеринарный ва Россиядиз як гьиз ихтияр гузвай документар гвачир. Ахтармишунрин нетижайрал асаслу яз, продукция терг авунин гьакьиндай кьарар кьабулна. ЯкIун продуктар Новороссийскдин патав гвай Глебовское поселокда кана.

Августдин сифте кьилерай Россияди Евросоюздин членар тир улквейрай, США-дай, Австралиядай, Норвегиядай ва Канададай муркIада тунвай як, балугьар ва гьульун продуктар, майваар, емшар ва некьедин продукция гьунал кьадагьа эцигна. И серенжемар Крым Россиядик кухтунихь ва Украина

надин чуьрукдай Москвади кьунвай рекьихь галаз алакьалу яз Россиядиз акси кьадагьайриз жаваб хьана.

Боевик тергна

Кьизилюрт райондин Кироваул хуьре авай квалерикай сана кьайдаяр хуьдайбуру махсус серенжем кьиле тухвана. Кьвале аваз хьайи бандитди полицейскийриз гьулле гана, нетижада абуркай кьвед телеф хьана.

- Жаваб яз гьулле гайила, бандит тергна, хабар гузва террориствиле акси милли комитетдин пресс-кьуллугьда. Виликамаз авай делилрал асаслу яз, ам федеральный розыскда аваз хьайи Кьизилюртдин бандитрин дестедин активный член Алидибир Асудинов яз хьана. Бандада Асудинова хьиткьинардайдан везифаяр тамамарзавай.

Кьвалай полицейскийриз хьиткьинардайд шей авай 15 литрдин ведро; са шумуд шешелда авай ишлемишиз гьазурнавай хьиткьинардайд тадараж жагьана. Абура 170 кил-

Рекьем

• Россиядин бизнесменри ва банкирри Молдавиядин банкар ишлемишуналди чи улквейдай законсуздаказ **700 миллиард манат** акьудна.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 39,75 манат,
1 евро - 50,20 манат,

кьизил (1 гр) - 1542,85 манат,
гимшиш (1 гр) - 21,73 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОВ

лограмм хьиткьинардайд кьаришма авай. Женг кьиле фейи чкадилаь гьакни автомат, тапанчи ва гранатар, хуьруьн кьерехдайни лап зурба хьиткьинун арадал гьун патал махсусдаказ тукьIурнавай бомба авай парарни пассажирар тухудай "Газель" машин жагьана.

Террориствиле акси милли комитетди хабар гайивал, гьа и жуьреда Дагьустанда са шумуд зурба теракт авунин вилик пад кьуна.

Комендантвилин

сят кардик кутунва

Туьркиядин властри, куьрдери гзаф кьадар акси серенжемар кьиле тухудайла, 14 кас телеф са шумуд касдал хирер хьайидалай гьуьгьуниз комендантвилин сят кардик кутунва, хабар гузва Ассошиэйтед Пресс агентствода асаслу хьана Lenta.ru-ди.

Комендантвилин сят Диярбакьар, Мардин, Сиирт, Муш, Ван, Батма вилаятра малумарнава. "Аксивал кьалурзавайбуру куьчейрай экьечIун лазим я, тахьайтIа, лап чIуру нетижаяр арадал кьведа. Гужар авун жаваб авачиз амуькдач", - кьхизва, Туьркиядин кьенепатан крарин министр Эфкан Аладин гафарал асаслу хьана, "Синхуади".

6-октябрдиз вири улквейда кьиле фейи акьунрин вахтунда демонстрациядиз экьечIнавайбуру туьквенар тарашна, полициядал, дараматрал ва автомобилрал кьванер, кудай кьаришма авай бутылкаяр гадарна. Жаваб яз, кьайдаяр хуьдай органрин кьуллугьчийри водометар ва вилерай нагьв гьийдай газ ишлемишна.

7-октябрдиз вишев агакьна аксивал кьалурзавай куьрдери Брюсселда авай Европарламентдин дараматдиз сукулмиш хьана. Абуру Евросоюздивай "Исламдин государстводин" боевикрихь галаз кьетIи женг чIулуник активнидаказ экьечIун истемишна. 6-октябрдиз куьрддин активистри Гаагада авай Нидерланддин парламентда аксивилин серенжемар кьабул тавунин гьерекартар тухвана. ЦIудралди активистар "серенжемсузвал акьвазара, Кобанидин тереф хуь" гафар кьхенвай плакатар гваз дараматдиз сукулмиш хьана. Курдрин аксивилин серенжемар исламистри Туьркиядин сергьятдал алай ва куьрдери автономиядин меркез яз гьисабзавай Кобани шегьер саки кьунихь галаз алакьалу я. Боевикри танкари ва артиллериядин куьмекалди пуд гьафтеда кьван шегьер элкьурна кьунай. Боевикрин сенгерар гьавадай ягьун са жуьредин нетижа арадал кьвен тийизвайвилей шегьер хуьзвай куьрдери международный коалициядивай чилелай гьужумун патал куьмек талабна.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс: (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgigazet.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ВЕЛИЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 19.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 7921

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательствода амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний къуллугдин Къиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь Мубаракрай!

рин юкьва хьурай!

Дагъустан Республикадин здравоохраненидин министрдин сад лагъай заместитель, РД-дин лайихлу духтур Фейзулагъ Адиюлагъович ГЪАБИБУЛАЕВАЗ.

Гьурметлу Фейзулагъ! Чна ваз ви юбилей риклин сидкъидай мубаракзава. Вахъ мягъкем сагъламвал, хизанда хушбахтлувал, гзаф шадвилер хьун чи мурад я. Къуй ви уьмуьр яргъалди, хъсан карив ацанвайди, бахтлуди, вун гъамиша сивел хъвер алай, ви хийирдихъ галай дустарин, амадагрин ва мукъва-къилий-

Ваз ви 60 йисан юбилей мубаракзавай РД-дин ГТРК-дин руководителдин заместитель Ильман АЛИПУЛАТОВ, Сулейман-Стальский райондин ЦРБ-дин къилин духтур Максим ХАНБАЛАЕВ, Мегъарамдхуьруьн ЦРБ-дин къилин духтур Гъажибала БЕГЛЕРОВ, Россиядин журналистрин Союздин член Буба МЕЛИКОВ.

Тебрикна

Муаллимрин йикъахъ галаз алакълу яз РФ-дин юстициядин министрстводин Российский правовой академиядин Махачкъалада авай Кеферпатан Кавказдин филиалдин директор Б.М. Мегъамедова Къасумхуьруьн 2-нумрадин юкьван школадин директор М.В. Велиеваз ихътин манадин тебрик ракъурна.

Гьурметлу муаллим Мамед Велибегович! Чна Квез ва школадин педагогвилдин вири коллективдиз пешекарвилдин сувар-Муаллимрин югъ риклин сидкъидай мубаракзава. Куь коллективди акъалтзавай несилдиз вини дережадин чирвилер ва тербия гуьнин жигъетдай чехи ва гзаф безьерлу кваллах тухузва. И кар куь вуз акъалтарайбуру къазанмишзавай агалкъунри керчекдаказ субутарзава. Ихътин келимаяр анжах вадралди келай куь руш Бике-Ханумакайни лугъуз жеда.

За инанмишвал къалурзавайвал, зегъметдал рик! алай куь коллективди чи Ватандиз лайихлудаказ къуллугъдай гъундуьр дережадин пешекарар гъазуруник гележегдани еке пай кутада.

Куь коллектив гележегдани вилик жергейра хьурай, гъиле къазвай къени вири крарани чехи агалкъунар. Амин!

Дербентдин 2000 йис Конкурсе!

Дербент шегъердин 2000 йисан юбилей чи халкъдин вири къатарин активвал аваз къейд авунин мураддалди РД-дин печатдинни информациядин министрстводи, и жигъетдай гъилевай йисан майдин вацра РФ-дин регионар вилик тухунин рекъай министр И.Н. Слюняевани РД-дин Гьукуматдин Председатель А.М. Гъамидова къулар члугунвай махсус пландал (Дорожный картадал) бинеламиш хъана, цинин йисан эхирдалди "Заз Россиядин виридалайни къадим Дербент шегъердин гележег гьихътинди яз аквазва?" темадай куь-

руь сочиненийрин конкурс малу-марнава.

Лезгийрин арада конкурс "Лезги газетдин" редакцияди тешкилзава.

Адан шартлар ихътинбур я. Сочиненияр хъинал чи газет келзавай вирибур, иллаки жегъил несилар (мектебрин аялар, колледжринни вузрин студентар) желбзава. Сочиненияр "Лезги газетдин" редакциядиз (адрес: Махачкъала шегъер, 1 Петрдин проспект, 61-квалер, 7-мертеба) агакьарун лазим я. Ина абур руз килигда, къимет гуда, лап хъсанбурукай хъсанбур газетдани чапда.

Абурукай квенквечи пуд чка къур пуд кваллах (сочиненияр) "Дагъустан" РИА-дин сайтдизни акъудда.

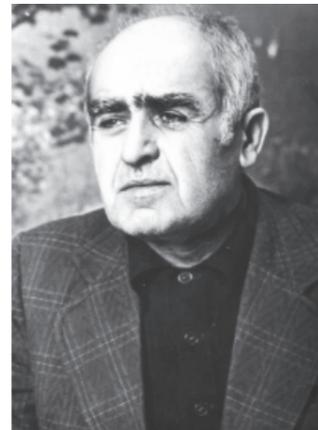
Ракъурзавай сочиненияр 2-3 чарчелай (машинкадай янавай, ва я компьютердал кватнавай) гзаф тежен.

Чпелни "Дербент-2000 йис". Конкурседиз гафар жен.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА? Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гъяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? - Шегъер, район, хуьр къалур - Жуван твар, фамилияни - Тпалабзава атлана редакциядиз рахкурун.

И.А. Гъусейнов

И йикъара чав чулав хабар агакьна: 79 йисан яшда аваз, лезгийрин (Дагъустандин) твар-ван авай шаир, драматург, таржумачи, публицист Ибрагъим Абдулкеримович Гъусейнов рагъметдиз фена.

И.А. Гъусейнов 1935-йисан 15-августдиз Сулейман-Стальский райондин Алкъвадрин хуьре Алкъвадар Гъасанан ирссагъибрикай сад тир муаллим Абдулкериман хизанда дидедиз хъана. Хуьруьн юкьван школа, ДГУ-дин филологиядин факультет акъалтарна, ада са шумуд йисуз хуьре муаллимвиле, ахпа, Советрин Армиядин жергейра къуллугъ авурдалай къулухъ, лезги члалал акъатзавай "Дуствал" альманахдин (гила "Самур" журнал) редакторвиле, Дагъустандин писателрин Союздин консультантвиле, саки пенсиядиз экъечдалди Лезги радиода редакторвиле кваллахна.

Адан къелемдикай 30-далай виниз лезги, урус ва маса члаларал чапнавай шиирринни драмайрин ктабар хкатнава.

"Етим Эмин", "Саяд", "Яру пайдах", "Юг", "Кланвиликай риваят", маса эсерар Лезгийрин госмуздраттеатрдин коллективди сегънеламишна.

Чи ирсиа ада яратмишнавай хейлин маса драмаяр ва поэмаяр, сонетар ва сонетрин тажар, туюгъар, гафарин алемдай веревирдер, хуьрерикай ва къилдин чкайрикай кхъенвай эссеяр ама.

Ибрагъим Абдулкеримович 1960-йисалай инихъ СССР-дин (гила Россиядин Федерациядин)

писателрин Союздин член тир. Адан тварцихъ галаз неинки лезгийрин, гъак! вири Дагъустандин литературайриз шииратдин жанрайрин ва туькьур хъунин, члалан алемдиз эгечлунин хейлин цийи квалубар, уьлчмеяр, суретламишунин такъатар ва маса жуьреба-жуьревилер атана. Адан таъсирдик кваз хейлин жегъил авторри чпин хат! ва уьмуьрдиз гъахунин тегъерар цийи дережайриз хкажна. И жигъетдай ам жегъилар патал халисан муаллим ва реформатор хъайидал шак алач.

Амма уьмуьрди ва вахтунин чпин кар ийида. Ахътин устад чахъ галамач.

Чна рагъметлудан хизандиз, мукъва-къилийриз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Ибрагъим Гъусейнован - чехи шаирдин ва муаллимдин экуь къамат чи рикелай садрани алатдач.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив.

И.А. Гъажиев

25-сентябрдиз 67 йисан яшда аваз залум ажалди Ахъегърин 1-нумрадин юкьван школадин физкультурадин муаллим Исабег Абдулович Гъажиев гъамишалугъ яз чавай къакъудна.

И.А. Гъажиев 1948-йисан 9-февралдиз Докъузпара райондин Усугъчай хуьре къуллугъчидин хизанда дидедиз хъана.

1956-йисуз ам хайи хуьруьн юкьван школадиз фена ва 1966-йисуз Ахъегърин юкьван школа акъалтарна.

1967-1969-йисара Исабег Абдуловича Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Армиядай хтай жегъилди са йисуз "Ахтынский" совхозда кваллахна.

1970-йисуз ДГПИ-дин физкультурадин факультетдик экечина ва 1974-йисуз анаг акъалтарайдалай инихъ вичин уьмуьрдин эхиримжи йикъаралди ада Ахъегърин 1-нумрадин юкьван школада аялриз физкультурадин тарс гана. Адан тербиячийрикай Ватандиз вафалу, гъар жуьредин кеспийрин сагъибар хъана.

Ам аялрин рик! алай муаллимрикай сад тир. Адан зегъмет республикадин образованидин

работникрин профсоюздин комитетдин Гьурметдин грамота, маса пишкешар гуналди къейднава. Ада школадин, хуьруьн, общественный уьмуьрдани активнидаказ иштиракдай.

Исабег Абдуловичан гъилик тербия къачур аялри районда, республикада къиле феийи спортдин олимпиадайра гъамиша хъсан нетижаяр къазанмишдай.

Чна Исабег муаллимдихъ яс члугъвазва, рагъметлудан хизандиз, багърийриз башсагълугъвал гузва. Адан экуь къамат чи рикелра гъамишалугъ яз амукьда.

Ахъегъ райондин образованидин работникрин профсоюздин тешкилат

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии Б за №1487739, выданный в 2004 году Куркентской СОШ №1 им. М.Рагимова Сулейман-Стальского района РД на имя СИДАЕВА Абдулаги Шахшабеговича, считать недействительным.